cijena 15 d

broj 36

SIRIUS

BIBLIOTEKA ZNANSTVENE FANTASTIKE

SIROVINE IZ SVEMIRA

Jack Williamson

METALNI ČOVJEK

i druge priče o neiscrpnim rezervama svemira

Sirius 036

SADRŽAJ

Jack Williamson:
METALNI ČOVJEK

A. Seder:
ČOVEK SA PROČELJA

Eric Ftank Russell:
KOLEKCIONAR

Goran Pavelić:
SAVRŠENIJI MODEL

Jack Vance:
LONČARI S FIRSKA

Ružica Terzić:
KOLJAČI

Jack Williamson:
TORBAREV NOS

Anne McCaffrey:
KRISTALNA PJESMA

Zdravko Holbik:
ZAISTA NEOBIČNA ŽIVOTINJA

Branimir B. Perić:
TAJ NEVALJALI SID

Zašto je recenzent obustavio rad?

Ne, ne radi se o glavnom uredniku. On nije kriv. Ja sam obustavio rad. Jednostavno, rekao sam — dosta. Neću više raditi pod tim okolnostima. Sve je ovo teret za moje živce, kriteriji mi dolaze u

pitanje, gubim orijentaciju. Rekao sam im, jest, njima u redakciji, neću više, spreman sam da radim i besplatno ako mi pošalju dobre priče na recenziju, a sve ono što nije za »Sirius« od sada naplaćujem trostruko. Naravno, s vremenom sam smirio živce, i sada kao terapiju pišem ove redove da iskalim sav svoj bijes na ni krivom i dužnom anonimnom autoru domaće znan-fan priče, koji je — po mojem sudu — direktni krivac za moju obustavu rada. Konačno, netko mora biti kriv. Oni u redakciji su se izvukli, za sebe znam da nisam kriv, prema tome — pazi se anonimni autore znan-fan priče.

Ali što je meni? Zar nismo svi na jednom zajedničkom poslu? Zar svi mi ne gajimo jednu ljubav? Nismo li svi podjednako osamljeni u mnoštvu koje zna-fan uopće ne šljivi? Jesmo, dakako, ali uhvatio me šiz, dosta mi je ufologa, denikenovaca, milenarista, trokutofila, eshatologa, minijaturista i ostalih izletnika u znan-fan. Godinama ponavljam: znan-fan je ozbiljna stvar,i ne može se znan-fan priča pisati lijevom nogom. Znate, ne može se uspon i pad univerzuma napisati u pedesetak redaka sa po šesdeset slovnih mjesta na jedan redak. Ili »kontakt«. Zašto pobogu uvijek susrećemo, barem u domaćoj znan-fan priči, neke ufolote (vidi: UFO + pilot — ufolot), zašto nam gotovo u pravilu događajima moraju kumovati neka »čudna, strana bića, nalik na punoglavce«?

Onda, pitanje motiva. Iz krimića (vidi: biblioteka »TRAG«) vjerojatno znate da je savršeno ubojstvo, ono bez motiva. U znan-fanu to ne prolazi. Motivi koji junake znan-fana navode na određene postupke treba da budu jasni. Uzmimo na primjer telepatiju. Čitao sam mnogo priča na tu temu, sve one govore o telepatiji kao gotovoj stvari, ali nigdje nisam uspio razaznati prave motive zbog kojih će netko upotrijebiti telepatiju. Reći će netko, pa motiv je sadržan u tome što će netko s nekim telepatski komunicirati na daljinu. Točno, ali moram priznati da bi me više od komunikacije same, zanimalo ono što se komunicira. To želim reći; da postoji određena razlika između medija i poruke, i da će me u znan-fanu uvijek više interesirati poruka od artificijelne igre medija. Dakle, ako već pišete nešto na temu telepatije, odnosno ESP-a, nemojte se dati zavarati, pa da sročite nešto poput »osjetio je kako ga pipci jedne nove misli obuhvaćaju. Točno je znao da će i posljednja ćelija njegova uma biti pomno istražena od te strašne sile«, i tako dalje.

Ovo naravno nisu nikakve preporuke. Šablona ne prolazi u znan-janu. Može sve biti i obratno, i pipci mogu ostati, ali bez motiva ne može.

Onda pitanje ideje. Ona je — složit ćemo se — ključ za dobru priču. Ali što da vam kažem; prvo, nikakva posebna ideja nije sročiti priču na temu Atlantide, Trokuta ili Bočova koji ispituju ljudski um. To su priče koje od prve recenziram negativno. Dobro, reći, će netko s

pravom, a koje su onda ideie prihvatljive za »Sirius«? Da bude jasno — nema pravila. Za dobru ideju imamo nosa i njuha i ponešto znanja; naravno, i pravilnik o honoriranju. Uostalom, čitajte »Sirius«; »Kentaura«. »Andromedu« i »Galaksiju«, sve ostalo je na vama.

Ono što izaziva užas u meni jest jezik. Rekao bih čak da sam baš zbog jezika obustavio rad. Ideja, motiv, radnja, dobro, ali jezik, tu isprike nema. Kaže mi netko u pismu, eto, tu je priča, mislim da je ideja u redu, a pitanje jezika molim da se riješi s lektorom. E, ne može! To vam je kao da jugoslavenskom patentnom uredu predložite novi sistem hlađenja atomskili centrala, a veze nemate recimo, s termodinamikom. Pa im onda kažete — neka stručnjak riješi. Ne hoda, zar ne? Prema tome, najprije gramatika, sintaksa, ije i je, č i č. a onda tek znan-fan. Sve dok ne razriješimo dileme oko tih elementarnih stvari, ništa neće biti od YU znan-fana, pa da imamo i najgenijalnije ideje.

S vremenom smirih živce. Nisu svi Asimovi. Konačno, tradicija gotovo i ne postoji. Sve što smo stvorili, ako izuzmemo nekoliko časnih prethodnika, učinjeno je u posljednjih nekoliko godina. Kada ćemo imati nekoliko desetljeća znan-fan stvaralaštva iza sebe, onda bih mogao imati valjanih razloga za ljutnju na rukopise koji ne zadovoljavaju. Sada ne.

Obustavih obustavu rada. Ali vjerujte mi,ispucati sam se morao.

ŽELIMIR KOŠČEVIĆ

Riječ urednika

Dragi čitatelju,

dobro, smatrate me zlobnikom koji je, eto, Koščevića gurnuo s neugodnim stvarima ispred sebe, kao što bi u dobrom (ili lošem) krimiću spretan gangster povukao dobru (ali nikad lošu) mačku-taoca pred sebe da se zaštiti od možebitnih murjakovih hitaca. Na žalost, nema tu dobrih mačaka. Nema ni policajaca, a ni ja nisam baš gangster. No da nisam zloban, to već ne bih mogao dokazati. Naime, bukvica koju je recenzent-štrajkaš održao Vama kao autoru sf-a nije ništa prema onome što Vam kao čitatelju tog sf-a moram ja reći... ali, o tome na kraju. A da bismo došli do tog kraja, počnimo od početka.

O OVOME BROJU: malo bi se moglo dodati onome što piše na omotnim stranicama. O IDUĆEM BROJU: ništa se , na žalost, ne može oduzeti od onoga što o njemu piše na kraju ove »riječi«. Dodati mu se može samo objašnjenje da će u njemu biti riječi o putovanjima kroz vrijeme, o vremenskim skokovima i pomacima, o vremenskoj dimenziji — i to sve u obradi znanoga Briana Aldissa, niza domaćih pisaca, kao i inozemnih, pa sve do debitanta na SIRIUS-ovim stranicama Woodyja Allena koji — uvjerit ćete se u to — nije ništa slabiji pisac sf-a nego filmski režiser.

O RAZLOZIMA ZBOG KOJIH JE RECENZENT OTIŠAO U OBUSTAVLJAČE RADA: priče (Vaše, razumije se) SAVEZNO UDRUŽENJE (bez motiva i nejasne poante), KRONOSOVA SMRT (previše poetiziranja, zapravo »poetiziranja, i metafora), INTERVJU (bez motiva). ASTEROID BUDUĆNOSTI, I ČOVEK..., OTKRIĆE, POKUŠAJ, PUSTI ME NA MIRU, DVA KRALJA, INSEKT, ŠESTOG M. DANA, POSLJEDNJI MOHIKANAC, DNEVNIK RATNIKA, VEČITI DERBI, POBEDNIK, TREĆI SUSRET, POTJERA, VARIJACIJE, HALO... ltd (sve to: ili naivno, ili nedorađeno, ili zbrkano, ili bez motiva). s.ovK je ON Eečeno

O RAZLOZIMA ZBOG KOJIH JE RECENZENT POČEO SUMNJATI U ISPRAVNOST SVOJE ODLUKE DA ZAŠTRAJKA: priče (također Vaše) IGNIS (pokušajte doraditi kraj koji je, za razliku od početka nedorečen i nejasan), RIZIK SE NE ISPLATI (dobra ideja, očajna obrada), KAZNA i IMA TAKO... (ufo-logija, bibliomanija, opterećenost »velikim« mislima koje ometaju suvislo pričanje), KLJUČEVI PROŠLOSTI (previše kiča i banalnosti), OAZA SPASA (bolje od dosadašnjih priča, ali...), FANTARESKE (također), USAMLJENIK (previše Asimova i imperatora, premalo Vas).

O RAZLOZIMA ZBOG KOJIH JE ON ODUSTAO OD OBUSTAVE RECENZIRANJA: to su Vaše dobre, vrlo dobre, odlične i više nego odlične priče ČUDNA N. OKOLNOST, MIELITA (dobra tema — hibernacija — dobro ocrtani likovi, izvrsna tehnika pripovijedanja, topla ljudska dimenzija); EPP, IZUMI, DRUGO VOJSTVO (sve tri: jednostavne, duhovite, šokantne, maštovite, suvislo zaokružene u cjelinu — a uz to kratke i britke); PITANJE (duhovito, dobro ispripovijedana najmanjim mogućim brojem riječi); SUPERNOVA, PUT BEZ KRAJA (premda stereotipno — pisano dobro i možda čak objavljivo).

O RAZLOZIMA ZBOG KOJIH MOŽDA I SAM PRESTANEM PISATI: prijevodi stranih priča koje primam gotovo svakodnevno, iako sam u više navrata napisao na ovom mjestu da najprije treba imati osigurana (i plaćena) prava za objavljivanje u Jugoslaviji nekog stranog teksta, zatim treba znati jezik na koji se prevodi (da ne dobijem i drugi infarkt — jedan sam nekako prebolio — ratujući s tekstovima onih koji su čvrsto uvjereni da je dovoljno znati engleski da bi se prevodilo Asimova na neki, recimo hrvatski, jezik, iako se ne zna da u tom jeziku č nije ć i obratno, da u tom jeziku novi, uvučeni redak počinje na drugim mjestima, i na drukčiji način nego u jeziku kojim piše, na primjer, Robert Shaw ili A. (?) Beljajev) te poštovati bar ime, ako ne i tekst autora — što je smisao onog malopređašnjeg upitnika u zagradama.

O BEN BOVI I FURTINGERU: Prvi je svoje članke objavio u SIRIUSIMA broj 18 i 19. Drugi je, pišući u broju 35, spomenuo

putovanje u prošlost sve do susreta sa samim sobom u toj prošlosti. Zanima me što će Vam Furtinger odgovoriti na pismo u kojem pripominjete da su o tome već pisali Leinster, Heinlein i Lem. I meni što sam cijeli idući broj SIRIUSA posvetio baš toj (ili tome sličnoj) temi.

»U SIRIUSU ČITAMO MAHOM — PIŠETE MI—ANGLOAMERIČKE I SOVJETSKE PISCE, NAĐE SE JOŠ PONEKI FRANCUZ, NIJEMAC ILI POLJAK. A GDJE SU DRUGI? VIŠE BI TREBALO DA DONOSITE PRICE MALIH NARODA. MISLIM DA BI SE I DRUGI ČITAOCI SLOŽILI SA OVIM.« — A ja mislim da ne bi. Naročito s Vašim posvemašnjim zanemarivanjem onih stotinjak DOMAĆIH, JUGOSLAVENSKIH priča koji je SIRIUS objavio PRVI. Osim toga, zaboravili ste na sve one Talijane, Mađare, Čehe, Kanađane i — naročito Engleze čije ste priče čitali na stranicama SIRIUSA. A i na jednu činjenicu: devedeset posto sf literature u svijetu je napisano u SAD i Velikoj Britaniji — a samo nojevi s glavama u pijesku ne vide i ne znaju dijalektički princip koji govori o kvantiteti što prerasta u kvalitetu. Ili me, možda, ovlašćujete da za SIRIUS biram priče po ključu a ne prema njihovoj kvaliteti?

O razlozima zbog kojih su ovi redovi dospjeli na kraj »riječi« ne treba mnogo govoriti... Prozaična i ružna stvar: od idućeg ćete broja SIRIUS plaćati pet dinara više nego dosad. Umjesto uobičajenih praznih obećanja u takvim neugodnim trenucima jedno osobno: bit ću duboko nesretan bude li se moj osobni dohodak imalo povećao na račun toga poskupljenja. Međutim, svi su izgledi da neću biti u prilici da budem nesretan. Barem ne zbog toga.

HAJDE DA VAS BAREM MALO UTJEŠIM: riječ je o Vašim pismima što ih svakodnevno primam i u kojima me pitate na koji biste način došli do brojeva SIRIUSA koji vam nedostaju u kompletu. Evo odgovora: na adresu »NlSP Vjesnik, Šalter sitne prodaje, Avenija Bratstva i jedinstva 4, 41000 Zagreb« napišite svoje želje. Nakon nekoliko dana listonoša će Vam donijeti sve brojeve SIRIUSA koje ste zatražili; platit ćete mu po cijeni koja je bila punovažna kad su ti brojevi štampani: od 1. do 28. po 10 dinara, od 29. do 36. po 15, a one buduće brojeve po 20 dinara. Razumije se, možete i meni pisati o svojim željama, no to znači da ćete čekati listonošu dan-dva duže, onoliko koliko je potrebno da moja pošta stigne do spomenutog Šaltera.

ZAKAŠNJENJA: dan izlaska SIRIUSA je peti u mjesecu. MOLIM VAS DA MI ODMAH JAVITE AKO TAJ DAN NIJE U PRODAJI U VAŠEM MJESTU! Naime, mjerodavci me uvjeravaju da JEST, a ja sam se osobno, u nekoliko naših gradova, uvjerio da NIJE. Pomozite mi, dakle, svojim pismima da tu načinimo reda!

Vaš
poskupjeli

Metalni čovjek

Jack Williamson:

Metallio Man

Prevela *Karmen Bašić*

Metalni čovjek stoji u kutu prašnog podruma u muzeju tyburnskog koledža. Iako je prvo uzbuđenje splasnulo, to što su ga tamo ostavili samo je još jedan više nespretan akademski kompromis, što ga je do sada spasio od učenjaka koji ga žele otvoriti za biokemijsku analizu i od starih prijatelja koji misle da bi ga trebalo pokopati.

Za slučajna turista on je samo komad patinirane bronce u prirodnoj veličini. Malo pažljiviji promatrač otkrit će savršeni detalj njegove kose i kože i agoniju koja mu se zamrzla na licu. Malo se posjetilaca zaustavlja pitajući se o čudnom znaku na njegovim prsima — crvenom šestorostranom otisku.

Ljudi su već skoro zaboravili da je on jednom bio profesor Thomas Kelvin na Odsjeku za geologiju. No glasine o njemu još žive i postaju čudesnije od same istine. Kako te glasine toliko uznemiruju njegove prijatelje, članovi vijeća su se napokon sporazumjeli da mi odobre objavljivanje njegove osobne priče.

Četiri ili pet godina Kelvin je provodio svoje praznike uzduž pacifičke obale Meksika tražeći uran. Prošloga ljeta ga je, čini se, pronašao. Umjesto da se vrati na svoja predavanja u jesen, tražio je da mu produže dopust.

Kasnije smo čuli da je prava na otkrivanje urana prodao nekom švicarskom udruženju, da u Evropi drži predavanja o kemijskim i biološkim efektima atomske radijacije, i da se sam liječi u klinici blizu Pariza.

Vratio se u Tyburn jednog tmurnog subotnjeg popodneva, izronivši iz magle u ranu zimu, nošen Golfskom strujom. Bio sam kod kuće. Zgrćući lišće na padini pokraj kuće, okrenutoj moru, ugledah čamac kako se približava mom malom stjenovitom komadiću atlantske obale. Čamac mi je bio nepoznat — dug, nizak i brz, od onih kakve su upotrebljavali krijumčari ruma ili oružja. Ispustio sam iz ruku grablje i promatrao. Pilotirajući smiono i vješto, čamac se provlačio između obalnih stijena prema jedinom metru pijeska na razmaku od skoro jednog kilometra. Iskočila su četiri čovjeka da ga izguraju uz pijesak.

Mršav, peti čovjek, podigao se na krmi izvikujući mirne naredbe. Četvorica su povukla užad i platno s kutije veličine mrtvačkog sanduka, koju su prenijeli u moje dvorište. Mršavi čovjek je došepao ukočeno do mjesta gdje sam stajao.

— Koledž Tyburn? — pitao je.

Njegovi ljudi su imali tamna latinska lica, ali tom mršavku izbrazdane i vjetrom opaljene crte lica bile su pokrivene kovrčavom žutom bradom, a glas mu je imao jenkijevski prizvuk. Nestrpljivo je ispružio suhi prst prema školskom zvoniku koji se nejasno nazirao u magli. Konačno sam kimnuo.

— Ovdje smo — promrmljao je tiho na španjolskom svojim ljudima. Keseći se, spustili su dugačku kutiju. On me pogleda. — Poznajete li profesora Russella?

— Ja sam Russell.

— Ako je tako, naš je posao završen. — Pokazao je prema sanduku. — To je za vas.

— A? Što je to?

— Saznat ćete. — Oči su mu se tvrdo suzile. — Mislim da ćete o tome šutjeti.

Govorio je ponovo svojim ljudima, i oni su pomaknuli sanduk na trijem iza kuće.

— Čekajte! Tko ste vi?

— Samo isporučioci — odgovorio je blago. — Mi smo za to i plaćeni. Krećemo.

Kimnuo je svojim ljudima koji su požurili prema čamcu.

— Ali, ne razumijem...

— Naći ćete pismo u kutiji — rekao je. — Ono će vam otkriti zašto je vaš prijatelj došao ovim putem kući. A vidjet ćete i zašto vaš prijatelj nije htio zadavati brige imigracijskim vlastima.

— Moj prijatelj?

— Kelvin. Pogledajte u kutiju. Okrenuo se prema čamcu.

— Samo čas! — povikao sam za njim. — Kamo idete?

— Na jug. — Zastao je načas. — Pogledajte u kutiju i dajte nam dvadeset i četiri sata. Kelvin nam je to obećao.

Odšepao je, ne žureći se, dolje prema čamcu, koji su njegovi ljudi već odgurali s pijeska. Prigušeni motori radili su lagano. Okrećući se u pjeni, duga se brodica probila između stijena i nestala u magli. Polako sam krenuo prema sanduku na trijemu.

Nije bio zaključan. Podigao sam poklopac — i odmah ga spustio. U kutiji je ležao, potpuno gol, s onom čudnom mrljom utisnutog olovnog crvenila na brončanozelenim prsima — Metalni čovjek.

Istrošena aluminijska čuturica ležala mu je pokraj glave, umrljana purpurnom korom. Ispod čuturice je ležao neuredan svežanj listova papira s Kelvinovim staromodnim rukopisom.

Morao sam skupiti snagu da ponovo podignem poklopac. Stajao sam dugo sagnut, držćući i bulјeći, nesposoban da shvatim ono što sam vidio. Napokon sam, posrćući, ušao u kuću i pročitao Kelvinovu priču:

»Dragi Russellu,

budući da si ti moj najrazumniji prijatelj, uredio sam da se moje tijelo i ovaj rukopis isporuče tebi. Možda ti namećem nepriličan teret, ali u ovom trenutku više nemam povjerenje u sebe. Još nisam siguran u to što sam zapravo pronašao u Meksiku. Ne mogu sam odlučiti da li bi ove fragmentarne činjenice trebalo objaviti ili sakriti. Ne mogu se dalje boriti ni s ovim okrutnim ljudima koji mi žele oteti ono što oni misle da sam našao. Iako moja smrt neće biti laka, bojim se da ću ipak umrijeti u većem miru nego što je onaj koji ostaje iza mene.

Kao što znaš, cilj su mi prošloga ljeta bili pritoci Rio de la Sangre. Ta mala rječica se ulijeva u Pacifik. Godinu prije toga otkrio sam jaku radioaktivnost u njenim crvenkastim vodama pa sam se nadao da ću naići negdje uzvodno na uranovu rudu.

Tridesetak kilometara od ušća rijeka izlazi iz Kordiljera. Ima nekoliko kilometara brzica i nakon toga prvi slap. Nitko nije nikada bio dalje od tog slapa. Došao sam do njegova podnožja s indijanskim vodičem, ali se nisam uspio popeti na stijenje iza slapa.

Prošle sam zime išao na satove letenja i kupio rabljeni avion. Bio je star i spor ali pogodan za ovaj surovi kraj. Kad je došlo ljeto, prebacio sam ga brodom u Vaca Morenu. Prvog srpnja sam krenuo avionom uzvodno nad rijekom prema njenu još neotkrivenu izvoru.

Iako sam još bio nevješt pilot, stari je avion letio dobro. Rijeka ispod mene se doimala kao crvena zmija što puže kroz stijenje prema moru. Slijedio sam je iza slapa, u predio oštrih vrhova.

Rijeka je nestala u uskom klancu crnog stijenja. Kružio sam kako bih otkrio mjesto za slijetanje, ali je cijeli krajolik bio sam goli granit i nazubljena lava. Popeo sam se iznad visokog prijevoja i pronašao krater.

Nevjerojatno jezero zelene vatre, više od osamnaest kilometara u promjeru, okruženo tamnim vulkanskim stijenjem. Prvo sam mislio da je to zelena voda, ali na zamagljenoj površini nije bilo valova. Znao sam da to mora biti nekakav težak plin.

Visoki vrhovi oko jezera još su bili pokriveni snijegom. Njihove su srebrne krune bile osjenčane sjajnom bojom, grimiznom na zapadnim padinama i ljubičastom koja se dizala iz sjena. Ta me divlja veličanstvenost i privlačila i uznemirila.

Noć je bila blizu. Znao sam da bih se morao vratiti. No, ostao sam, kružeći iznad kratera, jer nisam mogao razumjeti to jezero plina. Kako je sunce zalazilo, vidio sam sve čudnije stvari. Tanka zelenkasta maglica pojavila se nad vrhovima, te klizila niz svaku kosinu u jamu,

kao da hrani to jezero plina. Onda se malo uzmutilo samo jezero. Sredina mu se uzdigla nagore u užarenu kupolu.

Kad se tromi plin slegao, ugledao sam golemu crvenu kuglu kako izranja iz jezera. Površina joj je bila glatka, metalna i gusto prošarana šiljcima žuta plamena. Okretala se vrlo polagano na vertikalnoj osovini. Kolikogod to izgledalo čudno, osjećao sam da u tom kretanju ima nekakve svrhe.

Uzdigla se iznad moje visine i zaustavila se, stalno se okrećući. Ugledao sam tada kružnu mrlju zagasita crnila iznad svake polutke kugle. Vidio sam magličaste tokove s vrhova i iz jezera kako se uvlače u te mrlje, kao da ih je kugla udisala.

Uskoro je kugla visila iznad mene. Žuti su šiljci polako pojačavali sjaj, sve dok ta cijela letjelica nije plamsala kao veliki zlatni planet, sišući posljednje ostatke magle s vrhova.

Odjednom, kad vrhovi ostadoše crni i goli, ona se spusti u ono glatko zeleno more.

Njenim padom nadvila se zlokobna sjena nad krater. Prenuvši se, shvatio sam koliko sam izgubio benzina i dnevnog svjetla. Odmah sam se okrenuo prema obali.

Više zbunjen nego uplašen, pokušavao sam razlučiti da li je ona stvar iz jezera bila prirodna ili umjetna, realnost ili iluzija. Sjećam se da sam često pomišljao da te goleme naslage urana mogu djelovati nepredviđeno. Također sam pomislio da je možda netko stigao ovdje prije mene i da sam možda prisustvovao pokusu leta atomskog broda.

Odjednom, vrlo uzbuđen, ugledao sam blijedoplavi žar kako se širi preko zaobljenja kabine. U trenu je cijeli avion, pa čak i moje tijelo, bilo pokriveno tim žarom. Potjerao sam motor i pokušao se popeti.

Iako se motor napinjao, nisam se mogao uspeti. Nekakva me čudna gravitacijska sila, koja je bila u vezi s tim plavim žarom, sada gurala. Neka mi je omama zamagljivala misli a otežale ruke su se počele povlačiti s kontrolne ploče.

Morao sam ponirati da bih održao brzinu potrebnu za let. Prije no što sam shvatio što se događa, upao sam u to jezero plina. Nije bilo zagušljivo, kako sam očekivao. Iako je vidljivost bila smanjena na samo nekoliko metara, nisam osjetio nikakav miris, ni bilo što drugo.

Tamna je površina bubrila ispod mene. Izvukao sam se iz poniranja i uspio pristati na glatku ravan grubog crvenog pijeska. Kao i zeleni plin, pijesak je bio zagasito svjetlucav. Kratko vrijeme sam bio privezan za kabinu vlastitom težinom, ali je polagano izblijedio onaj plavi žar pa je prestalo i njegovo djelovanje. Izišao sam iz aviona sa čuturicom i automatskim pištoljem, koji su i sami još bili vrlo teški.

Nemoćan da stojim uspravno, otpuzao sam kroz pijesak. Bio sam siguran da me je spustila neka inteligentna sila. Bio sam uplašen na smrt, no ubrzo sam morao stati i odmoriti se. Ležeći tako, možda

stotinjak metara od aviona, vidio sam pet plavih svjetala kako klize prema njemu kroz maglu. Ležao sam nepomično i promatrao ih kako kruže oko aviona. Kretali su se teško i usporeno. Sumaglica je stvarala oko njih mutne aureole. Nisu imali nikakvu strukturu koju bih mogao vidjeti. Napokon su se vratili u maglu i ja sam produžio. Iako više nisam bio toliko težak, puzao sam na rukama i koljenima sve dok mi se avion nije izgubio iz vida. Kad sam ustao, osjetio sam da sam izgubio smisao za orijentaciju.

Obuzeo me bespomoćan strah. Jedino što sam mogao vidjeti bio je jarkocrveni pijesak i gusta zelena magla. Nikakva znaka, čak ni letećeg svjetla. Zrak je u potpunoj tišini pritiskao kao bezoblična težina. Drhtao sam u paničnoj spoznaji da sam potpuno izoliran.

Ne znam koliko sam stajao tako, u strahu da ne krenem u krivom pravcu. Iznenada, svjetlo je bljesnulo iznad mene, kao plavi meteor. Uplašen, potrčao sam što sam mogao dalje. Nakon nekoliko nespretnih koraka, noga mi je udarila o nešto što je odzvanjalo kao metal.

Od toga sam se zvuka ukočio ponovo zaplašen, ali se svjetlo kretalo dalje. Kad je nestalo, sagnuo sam se da vidim u što sam udario. Bila je metalna ptica — orao od metala — krila raširena, pandže u grču grabljenja, kljun otvoren. Boja mu je bila zamagljenozelena.

U prvi mah sam mislio da je to izliven model prave ptice, a onda sam otkrio da je svako pero odvojeno i pokretno — kao da je živi orao bio pretvoren u metal. Sjetio sam se da se uran kod cijepanja pretvara u olovo i pitao se bi li snažna radijacija mogla preobraziti tkivo ptice.

Uplašio sam se za vlastito tijelo. Tjeskobno sam počeo tražiti još neka druga preobražena stvorenja. Našao sam ih u gomilama, razbacane na pijesku, ili napola zakopane. Ptice, velike i male. Kukci, većinom meni nepoznati. Čak i pterosaurus — leteći reptil koji je morao doći do jezera u davno doba.

Nastojeći da ga iskopam iz užarena pijeska, uočio sam da mi vlastite ruke svjetlucaju zeleno. Vrhovi prstiju i fine dlačice na nadlanici već su se bile pretvorile u svijetlozeleni metal.

Ovo otkriće toliko me je zgranulo da sam kriknuo, ne pazeći da bi me se moglo čuti, a onda sam potrčao u teškoj panici. Zaboravio sam da sam se izgubio. Razum i oprez kao da su me napustili. Nisam osjećao umor dok sam trčao — samo jezivu stravu.

Svjetla, brza svjetla, prolazila su iznad mene u zelenom prostoru, ali im nisam obraćao pažnju. Neočekivano sam nabasao na veliku kuglu koju sam gledao odozgo. Stajala je navrh šiljaka ali je mnogo plavih svjetala lebdjelo nad njom kao da se lanterne njišu u magli.

Okrenuo sam se i ponovo potrčao. Pravac nije bio važan. Ni vrijeme. Napokon me je zaustavila padina sa čudnom vegetacijom. Stvar je bila ljubičaste boje, meni do struka, kao trava, šiljastih listova. Šiljci u sredini bili su najviši i na vrhovima završavali ružičastim

cvjetovima i ljubičastim bobicama.

Troma crvena rječica tekla je kroz gustiš — mislio sam da to mora biti Rio de la Sangre. Ovdje sam svakako bio u zaklonu od letećih svjetala. Bacio sam se u duboki gustiš i ostao ležati jecajući.

Dugo se nisam mogao pomaknuti, a ni misliti. Kad sam konačno pogledao svoje nokte, zeleni su se vrhovi proširili. Počeo sam ih mahnito grickati, ali je stravična činjenica ostala: pretvarao sam se u metal.

Luđački sam tražio kako da pobjegnem. Morao sam se popeti na stijene kratera ili vratiti avion, ali sam bio preslab da se pomaknem. Iako nisam bio gladan, pomislio sam da će mi hrana vratiti snagu.

Nesvjesno sam ubrao nekoliko onih ljubičastih bobica. Imale su slan, metalan okus. Ispljunuo sam ih, bojeći se da mi ne bude zlo. No, berući ih, okvasio sam prste njihovim sokom. Kad sam ih obrisao, ugledao sam na svoje zaprepaštenje i neizrecivu radost, da je nestao metalni rub s onih nokata koji su bili u dodiru sa sokom.

Imao sam nade. Evolucija biljaka, mislio sam, mora da je proizvela nešto što se odrvalo preobrazbi. Najeo sam se bobica sve dok nisam osjetio mučninu, a onda sam izlio vodu iz čuturice i gnječio sok da je napunim.

Analizirao sam taj sok. Neki od njegovih sastojaka podsjetili su me na standardne formule za postupak protiv opeklina od rendgenskih zraka. Taj me sok, bez sumnje, spasio strašnih opeklina izazvanih radijacijom gama-zraka.

Ležao sam tamo do zore, zasanivši katkada, usprkos svoj stravi. Sunčane zrake su se profiltrirale kroz to jezero plina. Po danu je zelena boja izblijedjela u zelenkasto-sivu, a i crveni je pijesak manje svjetlucao.

Vidio sam da je sve zeleno sada nestalo s mojih nokata i kose. Vrlo ohrabren time pojeo sam još pregršt bobica i krenuo duž one rječice. Išao sam nizvodno brojeći svoje korake. Prije no što sam prevalio nešto više od pet kilometara stigao sam do stijena uranova oksida. Uspravne i crne, uzdizale su se koliko sam god mogao doseći pogledom kroz gustu zelenu tamu. Rijeka je nestala ispod njih u bijesnom jezercu crvene pjene.

To je morao biti, bio sam čvrsto uvjeren, zapadni rub kratera. Krenuo sam prema sjeveru podno tog nesavladivog zida. Nisam još imao nikakav definitivni plan, osim da nađem stazu preko tih stijena. Bio sam na oprezu od onih lebdećih svjetala i tražio kosinu ili procijep kroz koji bih se mogao uspeti. Vukao sam se tako otprilike do podneva jer mi je sat stao. Katkada bih se spotaknuo preko još koje stvari koja je vjerojatno bila živa kad je pala odozgo. Iskorijenjeno drveće. Ptice svake vrste. Golemi zeleni medvjed, već davno nestale vrste. Konačno sam naišao na prolaz u tom vertikalnom zidu: — široka ravna terasa s

izazovnom kosinom iznad nje. No ta je ravan bila dobrih dvadesetak metara iznad mene. Pokušao sam da se popnem i klizio natrag, uvijek nanovo, sve dok mi se nisu zakrvarile ruke. Odustao sam i nastavio put.

Negdje iza toga svega, omamljen iscrpenošću i očajem, uglavinjao sam u grad letećih svjetala — to je vjerojatno bilo to. Vitki crni tornjevi bili su razasuti kroz crveni pijesak. Svaki od njih je nosio gljivu narančastog plamena.

Ponovo sam se paralizirao od strave, no nisam čuo nikakav zvuk, niti opazio ikakav pokret. Skupljen pod svodom stijene pokušao sam savladati šok. Leteća svjetla, činilo mi se vjerojatnim, nisu bila aktivna danju — no prestravio sam se od pomisli na noć.

Po mom proračunu prevalio sam skoro 18 kilometara od rijeke. Sada bih morao biti negdje duž istočnog zida kratera, s dobrom polovicom stijena još ispred mene. Da bih njih istražio, morao sam proći kroz grad plamenova, no nisam se usuđivao ući u njega.

Napustio sam rub da prođem oko grada. Pokušavao sam održati one visoke buktinje u svom vidokrugu, ali sam ih nekako izgubio. Skrenuo sam ulijevo, ali je sve što sam našao bio samo glatki pijesak, prekriven zagasitom zelenom tminom.

Lutao sam dalje, dok pijesak i zrak nisu postali svjetliji. Pao je sumrak. Leteća svjetla su se uskoro počela kretati. Prošle noći kretala su se ravno, visoko, brzo. Sada su bila nisko, nesigurna i polagana. Znao sam da traže — mene!

Iskopao sam plitki jarak u pijesku i ležao tamo drhteći. Zamagljeni plamičci su se približavali i prolazili. Jedan se zaustavio upravo iznad mene. Spuštao se prema meni. Njegova blijeda aureola se povećavala. Ukočen od strave mogao sam samo čekati. Spuštao se sve niže, dok mu nisam ugledao oblik: neka vrst kristala. Promatrao sam ga beznadno zapanjen. Dug četiri metra, vrlo složene strukture kao snježna pahuljica. Srce mu je bilo plava, šestorokraka zvijezda koju je probijala uspravna prizma. Plava je vatra pulsirala prizmom, ulazeći kroz vrhove zvijezda i izlazeći u jasno crvenim nitima kroz stijenke prizme. Ni životinja ni biljka ni stroj, ali nešto živo — pomoću svjetlosti. Padao je ravno prema meni. U paničnom refleksu povukao sam pištolj i pucao tri puta. Meci su se odbili od svjetlucavih stijenki i odzujali u maglu. Zaustavio se iznad mene. One niti crvene vatre su se pružale prema meni, ispitujući, i kao milujući me. Obavile su se oko moga tijela i ja sam osjetio da mi nestaje težina. Podigle su me nasuprot kristalnoj prizmi. Moći ćeš vidjeti znak na mojim prsima.

Taj me dodir probo zasljepljujućim bolom. Cijelo mi se tijelo trzalo, kao od snažnog električnog šoka. U omami, znao sam da se ta stvar uzdiže zajedno sa mnom. Osjećao sam da su se druga kristalna stvorenja sjatila u blizini. No moj se razum gubio. Probudio sam se

lebdeći u sjajnom narančastom oblaku. Za tren sam se osjećao uznesen, ali onda sam shvatio da se ne mogu pomaći, ne mogu ni okrenuti svoje tijelo. Rastezao sam se, bacakao, savijao, ali nisam mogao dotaći nikakvo čvrsto tijelo iako me ništa nije držalo, bio sam bespomoćan kao prevrnuta kornjača.

Tijelo mi je bilo obučeno. Čuturica je još visila — ili lebdjela — o mom ramenu. Pištolj je bio u džepu kaputa, čvrst ali bez težine. No nekako sam osjetio da je prošlo mnogo dana.

Napinjući se da se pomaknem, osjećao sam čudnu tupu ukočenost sa strane. Razderao sam svoju košulju i našao novu brazgotinu, koja je gotovo zacijeljela. Vjerojatno su ona stvorenja napravila rez — istražujući moje tijelo, pretpostavljam, kao što sam ja istraživao njihov svijet.

Mora da sam se ponovo onesvijestio kad sam osjetio otvrdjelu, zrnastu mrtvu kožu na prstima i pronašao onaj crveni, šestorostrani žig. No to me otkriće dovelo do nekog kraja emocija. Probudio sam se u raspoloženju krajnje odsutnosti, baš kao da nisam mario nizašto.

No bolove u slabini i dalje sam osjećao. Narančasti je oblak i dalje bio oko mene. Moj je kristalni čuvar lebdio u njemu zajedno sa mnom, ni deset metara udaljen od mene. Onako bezbrižno hladan, znao sam da sam zarobljen u gljivastom oblaku iznad jednog od onih tornjastih cilindara, zarobljenik u tom stranom gradu plamenova.

Neko sam vrijeme jednostavno plutao, bez težine, kao čovjek u svemiru, promatrajući vlastitu sudbinu u tom raspoloženju uzvišene apstrakcije. Indiferentan, opazio sam da je životna vatra prestala pulsirati unutar kristalnog stvorenja. Spavalo je, pretpostavio sam, dok opet ne dođe noć.

Ovaj niz misli upalio je slabu iskru nade u meni. Ponovo sam se počeo bacati i grabiti u oblaku oko sebe. No ni o što se nisam mogao odbiti, pa se nisam pomakao ni pedlja.

Dole sam se grčio kao buba na igli, onaj se hladni plamen polako počeo povećavati oko mene. Noć je, znao sam, počinjala. Kristalni stvorovi će se ubrzo probuditi, bez sumnje, da nastave vivisekciju njihova ljudskog zamorca.

Vidio sam samo jedan način da ih prevarim. Izvukao sam pištolj da pucam sam sebi u glavu, no tad mi iskrsnu bolja ideja. Ispalio sam šest brzih pucnjeva u oblak. To me je spasilo. Raketi ne treba ništa da se odupre. Pištolj je bio neka vrst rakete. Odbojna snaga svake eksplozije pomakla me dalje od uspavana kristalnog stvora. Iskliznuo sam izvan oblaka-gijive.

Ponovo me ulovila gravitacija, isprva vrlo nježno. Klizio sam dolje prema sjajnome pijesku, pronašao svoj avion koji su dovukli do podnožja onoga vitkog crnog tornja. Bio je nedirnut. Motor je malo hroptao, kao da su i njega ispitivali moji otmičari. Napokon je

proradio. Podigao sam se naslijepo...«

Na tom mjestu je pismo prekinuto. Preostale retke našao sam na drugom, izderanom listu. Čini se kao da su napisani Kelvinovim starinskim rukopisom, ali kao da ih je naškrabao istrošenom olovkom i ne uvijek čitko.

»Kraj moje (nade?). Mislim da sam razvodnio (čuturicu?) previše puta. Svoje tijelo i posljedice ostavljam nauci. Kapetan Gander će dati (zaključak?) mojoj priči. Zastrašujuća (istina?).«

To je bilo sve.

Pozvao sam svog liječnika. On je staromodni Škot kiselih crta lica, koji ne haje za dvadeseto stoljeće. Pročitao je rukopis s izrazom prezrive sumnjičavosti, mrgodno pregledao preobraženo tijelo, i nepopustljiv, savjetovao mi da priču zadržim za sebe.

Možda bi to i bilo razborito, ali se pokazalo nemogućim. Previše ljudi je čulo strašne glasine. Neke su potekle, bojim se, od mojih fakultetskih kolega na Tyburnu. Druge, siguran sam, nisu.

Iako se kapetan Gander nikada nije pojavio bilo s kakvim činjenicama, pokušali smo saznati kraj priče. Slijedećeg ljeta, nas trojica s Tyburna, unajmili smo avion i odletjeli u zapadni Meksiko. Lako smo našli primorsko selo koje je jednom posjetio senor Kelvin — ali ne, inzistirali su seljaci, unatrag tri prošle godine. Razgovarali smo sa čovjekom koji ga je vodio u visoke planine; mi smo čak išli uzvodno uz stjenovito korito planinskog potoka gdje je on tražio uran. Njegove vode sada nisu bile ni crvene ni radioaktivne a izvor obično močvarno jezerce.

Leteći nad tim izvorom i vrhovima s druge strane, nismo našli nikakav krater ispunjen užarenim plinom, nego samo još jedno selo od kamena i ćerpiča, staro tri stotine godina. Kad smo se tamo spustili nismo otkrili nikakve metalne ptice, žive kristale ili atomske brodove. No jesmo, međutim, čuli, o trojici stranaca koji su tamo bili prije nas.

Jedan je bio šepavi, bradati kopač zlata, koji je postavljao luda pitanja i psovao one koji mu nisu mogli odgovoriti na zadovoljavajući način. Drugi je bio elegantan švicarski bankar koji je lutao selima noseći Geigerov brojač i buljeći u svakoga ispod monokla koji je djelovao kao zlo oko. Treći je bio još jedan kopač zlata, koji je tri ljeta dolazio sa sjevera i u starom vojnom kamionu vozio sanduke u visoke Kordiljere.

Među tako zbunjujućim podacima izgubili smo Kelvinov trag u Meksiku. No bilo je drugih misterioznih stranaca koji su nas slijedili do Tyburna. Neki od njih su bili savezni istražitelji, koji su ispitivali sve nas, pretraživali Kelvinove prostorije, fotokopirali njegove dokumente i konačno odnijeli njegovo preobraženo tijelo na ispitivanje u Komisiju za atomsku energiju.

Kad su konačno vratili tijelo u Tyburn, bili su značajno šutljivi i

tihi, čak i za ljude iz savezne uprave. Nijedan službeni izvještaj nikada nije spomenuo Metalnog čovjeka, a glasine koje još kruže, katkada, o njemu potpuno su kontradiktorne.

Dio istine je bio sakriven, ali ne znam tko je za to kriv. Postoji kapetan Gander — koji zacijelo nosi drugo ime, i koji je vjerojatno doktorirao uz pomoć Kelvinovih rukopisa. Postoji švicarski bankar — koji je običavao sjediti u kantini čitajući francuski prijevod Wellsova »Vremenskog stroja«, nikad ne razgovarajući ni s kim. Postoji Komisija za atomsku energiju — čiji su agenti zacijelo saznali više nego što su ikada objavili. Postoji sam Kelvin — koji je možda lagao da sakrije ono što je doista otkrio.

No, ja sam počeo vjerovati da je Kelvinova priča, istinita. Proveo sam mnogo besanih noći pregledavajući sav zbunjujući dokazni materijal, dovremena kad sam sanjao živ san o strancima koji posjećuju Zemlju, možda da napune svoj atomski brod, koji je ležao sakriven u vremenuprostoru dok su oni kupljali i konzervirali slučajne primjerke pterosaurusa i ljudi.

Kako god to bilo, Kelvinovo metalno tijelo, stojeći onako golo i s brazgotinama, sad prašno, u svom tjeskobnom kutu, dovoljan je dokaz da je on otkrio više nego što je tražio. Njegove su usne zamrznute u zelenu ironičnu smiješku, kao da je svjestan da je Civilna zaštita odredila podrum muzeja, u kojemu on stoji, za privremeno sklonište pri uzbuni.

(Objavljeno prema dogovoru s GPA München)

Čovjek sa pročelja

A. Seder

Vrata za njim su bešumno kliznuia. Čuo je kako škljoca brava, i dok je odvrtao kacigu skafandra vazduh je šišteći iscurio iz pretkomore u svemir.

Kad je skinuo kacigu, osu ga po licu bleda neonska svetlost. Osvrnu se po prostoriji. Pitao se koliko li je vremena prošlo otkako je poslednji put bio ovde. Kako čoveku može nekoliko godina da se čini kao večnost. Pri pomisli na te davne dane odjednom je postao sentimentalan.

Dođe do vrata i pritisne dugme. Ona se otvoriše.

*

Na drugom kraju baze tada je zazujao stereo vizor. Kolins priđe pultu i odobri vezu. Trenutak kasnije polje se uspostavi.

— Dobar dan, gospodaru — zazuja metalnim glasom android, tačnije samo njegova trodimenzionalna projekcija. — Gospodar Artur poručuje s prijemnog odeljenja da je gospodar Robert upravo na ulaznoj komori.

Kolins reče jedno kratko »u redu« i prekine vezu. Onda priđe interfonu i uključi ga. Sa druge strane se čulo kako Teri još zadaje neke vežbe računaru. Mehanizam za bušenje trake je zujao i štektao.

— Teri — reče Kolins — daj da se dogovorimo. Artur javlja da je stigao Robert.

— Već?

— Da. Svaki trenutak treba da je ovde. Zato i hoću da se dogovorimo. Ja ću ga sačekati, a ti u međuvremenu to završi i dođi da mu praviš društvo. Dotle ću spremiti snimak sastanka, pa ćemo mu ga prikazati posle ručka. U redu?

— U redu.

— Teri je pokušao još nešto da kaže, ali od bušača koji je najednom pomahnitao i počeo da zuji i lupa nije se ništa čulo. Onda se vratio svojim mislima i nastavio da radi, zaboravivši da isključi interfon.

Tako zanet kucanjem i željom da što pre završi posao, nije čuo šum vrata u prostoriji gdje je sedeo Kolins.

Ušao je Robert Miolkovski. Kolins ustade i pozdravi ga, pružajući ruku. Dok su se rukovali, Robert se ljubazno osmehnuo.

— Nismo vas očekivali tako brzo.

— Ja sam vam, znate, čovek od akcije. A kad neko kao ja živi od stare slave, onda se on veći deo vremena načisto ubija od dosade. Jer dole na Zemlji nema ama baš ništa što bi se oglo nazvati iole uzbudljivim. Zato sam odmah požurio ovamo. Ne događa se baš svaki dan da vas tek tako pozovu da čestvujete u vremenskim eksperimentima.

— Avanturistička groznica?

— Otprilike tako nešto. Onda mu Kolins ponudi da sedne.

— Raskomotite se — reče. Robert je već počeo da skida opasač sa lasanderom i odloži ga na pod.

— Ne znam, Roberte, koliko ste vi upućeni u tajne vremenskog kontinuuma?

— Pa — poče Robert — šta ja znam. Pročitao sam knjigu Silaške VREME. Da li to pokriva celo polje, ili sam još u zaostatku?

— Kako se uzme. Ta knjiga je pisana pre deset godina, od tada je filozofija i teorija hronologije dosta uznapredovala. Ali, u njoj se nalazi sama srž cele stvari.

— Koliko sam obavešten, ja bih bio vođa ekipe koja će staviti vremensko okno negde daleko u prošlosti i omogućiti da se tamo izgradi neki objekat. Ne?

— Da, tačno ste obavešteni; ali ja bih vas sad pustio da se odmorite do ručka. Morat ću da vas napustim da spremim neki materijal za vas. Moj kolega Teri će doći da vam pravi društvo do ručka.

Kolins se okrene i uđe u antigravitacioni lift. Robert je gledao za njim. Takav lift za pet godina na Zemlji nije video, tamo su se ljudi još vozili superbrzim liftovima koji su imali pokretnu platformu, zarazliku od ovoga. Čini se da i nisu bili ovako dobri uređaji, a i kvarili su se često.

Sa lifta pogled mu skrene na sat koji se nalazio u zidu iznad ulaza. Automatski pogleda i na svoj ručni. Vreme im se nije slagalo; srednjo evropsko vreme svog sata uskladi s vremenom baze. Osećao se vrlo nelagodno. Sve mu je bilo nekako strano, nepoznato. Koliko ima novih uređaja kojima je mogao samo nagađati namenu.

Više od pet godina je proteklo otkako je »sišao na Zemlju«, a nauka je za to vremena predovala dvostrukim koracima.

Uzdahnuo je duboko i, naslonivši glavu na naslon fotelje, zagledao se u tavanicu. Zatvorio je oči i pokušao da ne misli ni na šta. Svetlo u prostoriji bilo je prijatno prigušeno, a iz pravca interfona se čuo odjek nekog jednoličnog zvuka što je delovao uspavljujuće. Robert pokuša da se otme tom utisku, ali bez uspeha. Oseti kako mu trepavice postaju sve teže i kako sve manje svetlosti prolazi između njih...

Udobno zavaljen u fotelji, ćaskajući sa Terijem, Robert je čekao da Kolins namesti steroprojektor. Upravo su završili ručak i on je osećao

onu prijatno omamljujuću tromost u celom telu. Mislio je da je ovde sintetična piletina mnogo bolja i ukusnija od one na Zemlji, što je i rekao Teriju. Ovaj se nasmeja i reče mu da je to sve isto. Robert mu reče da mu je žao što ne živi u dvadesetom veku. Čuo je da su tamo ljudi jeli vrlo fina jela, prava!

— Ha,ha — nasmeja se Teri na to. — Ništa za to. Sad ćete bar nadoknaditi sve što ste propustili.

— Mislite, sad na projektu? Ha, zaista imate pravo. Onda Robert pogleda Kolinsa koji je još petljao oko stereoprojektora.

— Zašto on ne pusti nekog robota da namesti projektor?

— On strašno mrzi robote. Ne znam tačno zašto, ali sam čuo da je imao neku nesreću u detinjstvu zbog robota. Neće da govori o tome.

— Aha.

— Uvek se oneraspoloži kad vidi nekog robota.

Onda je Kolins prišao, seo i svetlo se ugasilo. Ispred njih se pojavila prostorija u kojoj su sedeli ljudi za dugačkim stolom. Lica su im bila vrlo ozbiljna. Svi su delovali nekako svečano, mada je ta svečanost bila porazna. Robert zapazi lice jednog ćelavog čoveka kome se nervozni osmeh usadio na lice. Zvrljao je nešto ispred sebe.

Tad Kolins reče:

— Ona budaletina od robota snimila je samo poslednji sastanak. Neka ide do đavola! Robert i Teri se pogledaše. Teri reče:

— Bolje išta nego ništa. Videćemo ono najbitnije. Čovek treba da malo oseti tu specifičnu psihozu...

Onda su zaćutali. Čovek u pročelju stola počeo je da gori i da vrlo izražajno gestikuliše rukama.

— ... je gospodin Robert dao svoj pristanak da učestvuje u prvom delu projekta. Gospodo, dobili smo najsposobnijeg i najboljeg čoveka koga smo mogli dobiti!

Robert se nasmeši u sebi osetivši se polaskanim. Čovek u pročelju je bio debeo, a obešene kesice ispod obraza bile su onakve kakve su u ljudi koji se naglo odaju strogoj dijeti, pa im se koža na obrazima otrombolji. Delovao je vrlo inteligentno, promućurno, mada je prvi utisak kvarilo uzbuđenje koje je očigledno vladalo njegovim celim bićem. Robert nije slušao šta je debeli čovek u pročelju govorio, već je upotpunjavao svoj utisak o njemu. Osećao je, na neki način, da je on tu najsnažnija ličnost, i da njegov monotoni, nemelodični glas caruje svuda.

Iz razmišljanja ga je prekinula promena glasa. Neki čove k nastavio je pitanjem na komentar prethodnoga.

— Izvinite što vas i ja prekidam, ali vi govorite kao da unapred znate da ćemo mi doneti pozitivnu odluku?

— Ja vam nisam još mnogo toga rekao, pa zato nemojte prerano zaključivati. A što se tiče tog mog proricanja, nazovimo ga tako, ono

je opravdano, gledano sa svih strana. Gospodo, ja znam da ćete vi doneti pozitivnu odluku, jer to MORATE!

Robert bi se rado slatko nasmejao začuđenim licima koja su gledala, ili još bolje rečeno, piljila u govornika. Onaj ćelavi čovek je delovao potpuno nezainteresovano i nervozno švrljao i dalje ispred sebe. Čovek koji je maločas bio postavio pitanje, razmahao se cigaretom (sintetičkom, naravno) objašnjavajući kolegi do sebe nešto vrlo žučno.

— Molim vas malo tiše ako može. Želeo bih da vas nešto zapitam.

Kad se žagor postepeno utišao, on poče.

— U današnje vreme kada je čak i proizvodnja sintetičkih prehrambenih proizvoda otežana, ne znam da li u svetu još neko pamti da se nekad upotrebljavala i prirodna hrana? Pamte mnogi, ali samo po pričama. Pravom hranom koriste se još samo iseljenici na Spoljnim Svetovima. — Zastao je na trenutak, streljajući pogledom svojih plavih očiju, utonulih u salo, zbunjene ljude. — A, znate li možda koliko bi jedna osoba koja nikad nije videla pravi biftek platila da ga vidi? A tek da ga omiriše i pojede? Sigurno veoma mnogo!

Ove reči izazvale su burnu reakciju. Svi su govorili svima i debelom čoveku u pročelju istovremeno. Zbrka je bila potpuna i sigurno bi trajala, da jedan od prisutnih nije ustao i rekao da govore jedan po jedan, jer nema smisla stvarati toliku galamu. Reče još da se vladaju kao dečurlija kad se dočepa slatkiša.

To je uticalo na ljude da se smire. Govornički žar, izazvan kod svih prisutnih rečima čoveka sa pročelja stola, polako je jenjavao, i svi su na kraju žedno očekivali nastavak tih reči kao toplu letnju kišu posle žege.

Roberta je donekle iznenadilo ovakvo vladanje. Međutim, kada je malo bolje razmislio, našao je opravdanje za takvu reakciju. To su bili ljudi nenaviknuti na takav način diskusije gde je samo jedan čovek znao o čemu je reč i postepeno im to objašnjavao, navodeći ih da sami zaključuju.

Okrenuo se Kolinsu i upitao ga da li je on pratio prvi deo tog sastanka.

— Jesam — reče. — I ja i Teri.

— O čemu je bilo reči?

— Uglavnom o onome što ste vi čuli od nas pre ručka. Robert htede da ga još nešto upita, ali mu pažnju odvrati nagla bura temperamenta za dugačkim stolom, ne tako jaka kao malo pre.

— Kako to mislite da se vratimo u prošlost i da tamo nađemo meso? — reče jedan visoki čovek koji je sedeo skoro pri kraju stola. Nije bio osobito lep, niti je u njemu bilo nečeg posebnog, ali se sa svojih sto pedeset-dvesta godina držao dosta dobro. U glasu mu se osećala nalickanost slogova, mada mu je ton stalno varirao kao kod

ljudi koji znaju da će sad doći nešto zaista veliko i zbog toga su nervozni.

— Tako, lepo, kao što sam i rekao. A gde mislite, predsedniče, da nađete tako »male« količine mesa? Pa nas na Zemlji nema nekoliko stotina miliona, nas je dvadeset pet milijardi!

— Hm? Zbilja, pitanje vam nije loše, ne, čak uopšte, ono je vrlo pronicavo i vrlo logično. Međutim, ako malo napregnete vaše vijuge, videćete da je rešenje zagonetke tako jednostavno da jednostavnije ne može biti.

Neverovatno glupav izraz začuđenosti pojavio se skoro na svim licima. Čak je i onaj ćelavi čovek prestao da švrlja i sad je čekao nastavak.

Svi su se osećali vrlo začuđeno, čak i neprijatno. Znali su da im se odgovor nalazi ispred samog nosa, da ga mogu zagristi, samo ako hoće. Međutim, čini se da to nitko nije uspeo. Poneko je možda naslućivao nešto od odgovora koji su svi iščekivali i kao da su polagali neko pravo na njega, tražeći ga pogledima od čoveka koji je stajao u pročelju.

Debeljko je pronicavim pogledom prostrelio ljude nekoliko puta proveravajući da li ga dovoljno pažljivo slušaju. A onda reče:

— A zašto, gospodo, ne bismo mogli loviti dinosauruse?

Kolekcionar

Eric Frank Russell:

Hobbyst

Preveo *Nikola Popović*

Brod se pojavio u luku iz zlatnog neba i spustio se gromoglasno; snažnim brišućim udarcem pokosio je dva kilometra bujne i sočne vegetacije. Još kilometar različita bilja je pocrnjelo i pretvorilo se u pepeo pod mlazovima raketa na repu. Dolazak je bio spektakularan, pun stvaralačkog poleta i vrijedan članka na četiri stupca u svim novinama.

Ali najbliža stanica je bila udaljena dobar dio vremena i prostora i nije bilo nikoga da zabilježi što je ovaj udaljeni kutak kozmosa mislio o tom tričavom događaju.

I tako se brod skutrio umoran i smiren na najudaljenijem kraju spaljena puta, a nebo je sjalo iznad zelenog svijeta.

U providnoj kontrolnoj kupoli Steve Ander je sjedio i razmišljao o svemu. Bio je navikao da sve stvari razmotri pažljivo. Astronauti nisu bili tvrdoglavi izazivači sudbine, tako dragi gledaocima stereoptikona. Oni to sebi nisu smjeli dopustiti. Igra sa sudbinom u toj profesiji zahtijevala je od njih da su i te koliko sposobni da razmišljaju oprezno i duboko. Pet minuta razmišljanja često je sprečavalo da budu uništena pluća, probijeno srce ili polomljene kosti. Steve je mnogo cijenio svoj kostur. Nije bio umišljen zbog njega i nije imao nikakva razloga da vjeruje da je bolji od bilo čijeg kostura. Ali nosio ga je već dugo vremena, vrlo dobro ga je služio i on je imao žarku želju da ga služi još dosta dugo — netaknut.

I zbog toga, dok su se cijevi mlaznica na repu hladnjele uz uobičajeno pucketanje i stezanje, sjedio je na kontrolnom sjedalu, gledao kroz kupolu očima, što su se jedva nazirale pod vjeđama i duboko razmišljao.

Za vrijeme grozničava približavanja pokušao je općenito ocijeniti ovaj svijet. Zaključio je da je bio oko deset puta veći od Zemlje. No vlastita težina nije mu se činila nenormalnom. Dakako, osjećaj težine naginje da malo podivlja, ako mu je nekoliko tjedana vlastita težina išla iz jedne krajnosti u drugu za vrijeme akceleracije i deceleracije

između perioda bestežinskog stanja. Najrazumnije je bilo procjenjivati na osnovi reagiranja mišića. Ako se osjećate tromo kao neka prostitutka sa Saturna, težina vam je znatno iznad vaše normalne. Ako se osjećate snažni kao bik u areni, onda vam je težina manja.

Normalna je težina značila da planet ima zemaljsku masu, usprkos deseterostrukom obujmu. To znači laganu plazmu. A to opet znači da nema teških elemenata. Nema torija, nema nikla. Nema nikal-torijeve slitine. Dakle: nema ni povratka!

Atomski motor njegova broda tipa »Kingston-Kane« trošio je kao pogonsko gorivo leguru nikla i torija u omjeru deset naprama jedan — u obliku žice — što se stavlja izravno u vaporizator. Denaturirani plutonij bi također dobrodošao, ali on se ne pojavljuje u prirodnom obliku, mora se prerađivati. Imao je svega još četiri metra nikla-torija namotana na pogonskom namotku. Ali, to nije bilo dovoljno. Došao je ovamo po zalihe.

Logika je izvanredna stvar. Počinjete od najjednostavnije premise da kad sjedite vaša stražnjica nije polaskana više nego obično, i tako krčite put do neizbježnog zaključka da više nećete biti lutalica. Postat ćete domorodac. A sudbina vam je odredila status najstarijeg stanovnika.

Steve se gadno namršti i izusti: — Prokletstvo!

Lice se nije moralo mnogo naprezati. Priroda mu je pomogla da dobro započne. To će reći da nije bilo baš ljepuškasto već dugo, mršavo, smeđe lice s izraženim viličnim mišićima i istaknutim jagodicama te s tankim kukastim nosom. Sve to zajedno s njegovim tamnim očima i crnom kosom davali su mu orlovski izgled. Prijatelji su s njim pričali o indijanskim šatorima i tomahavcima kadgod su se htjeli s njim našaliti u ugodnoj kućnoj atmosferi.

E, pa više se neće nikada osjećati kod kuće, osim ako ova ogavna prašuma ipak ne krije inteligentna bića dovoljno smušena da mijenjaju potrebnu količinu žice od nikla i torija za nekoliko starih cipela. Ili, sve dok neko smušeno istraživačko društvo ne bude toliko inteligentno da ovu mušicu u kozmičkoj prašini izvuče iz oblaka prašine i njega povede sa sobom natrag. Takvu je mogućnost Steve procjenjivao kao šansu od milijun prema jedan. Kao kada biste htjeli pljunuti na Empire State Building i na stotom katu pogoditi muhu na nekom prozoru.

Dohvativši naliv-pero i brodski dnevnik, otvorio ga je i odsutno pogledao neke zabilješke.

»Devetnaesti dan: Svemirsko stezanje odbacilo me izvan putanje oko Rigela. Odbačen sam u neobilježena područja.

»Dvadeset i četvrti dan: rukavac stezanja vraća se sada sedam parseca (Paralaxa X secunda, mjera astronomske udaljenosti, odgovara 3,26 svjetlosnih godina ili 206,265 astronomskih jedinica op. p.). Automatsko snimanje izvan pogona. Kut odbacivanja mijenjao se

danas sedam puta.

»Dvadeset i deveti dan: Sada sam, izvan dohvata stezanja i odbacivanja, vratio kontrolu nad brodom. Brzina daleko izvan astrometra. Primjenjujem oprezno rakete za usporavanje. Rezerve goriva tisuću četiri stotine metara pogonske žice.

»Trideset i sedmi dan. Približavam se planetarnom sustavu koji je nadomak.

Opsovao je dok su mu vilični mišići nabrekli. Počeo je polagano i čitko pisati.

»Trideset i deveti dan: Spustio se na nepoznat planet, praizvor nepoznat, galaktičko područje, standardna obilježja i broj sektora nepoznati. Nikakva kozmička formacija nije bila prepoznatljiva prilikom promatranja neposredno prije spuštanja. Ugao prilaza i brzina približavanja nezabilježeni i nemoguće je procijeniti. Brod ispravan. Rezerve goriva: četiri metra pogonske žice.

Zatvarajući dnevnik, opet je opsovao, spremio pisaljku u ladicu stola i promrmljao zamišljeno.

— Sada treba provjeriti kakav je vani zrak i onda vidjeti kako se vlada cura.

Hadsonov je registar imao tri jednostavne skale. Prva je bilježila vanjski pritisak, koji je zadovoljavao. Druga je pokazivala da je sadržaj kisika dovoljno visok. Treća je bila u dvije boje, polovina bijela, polovina crvena, a igla je stajala na polovici bijelog polja.

— Može se disati — progunđao je isključivši registar.

Koraknuvši preko male kontrolne kabine, otvorio je metalna vratašca i pogledao u otvor.

— Hoćeš li izaći, ljepotice? — zapitao je Steve.

— Steve voli Lauru? — zapitao je piskutav glas.

— Ta znaš da te voli! — odgovorio je neskrivenom ljubavlju. Pružio je ruku u otvor i izvukao veliku makao papigu jakih boja, crvenu aru.

— Da li Laura voli Stevea?

— Hej, hej! — gugutala je Laura promuklo. Popevši mu se na rame, ptica mu se smjesti pokraj glave. Osjetio je zahvat snažnih kandži. Pogledala ga je malenim sjajnim očima, a onda je protrljala crvenu glavu o njegovo lijevo uho.

— Hej, hej! Vrijeme leti!

— Nemoj mi to spominjati — odvratio je on. — Ima dosta toga što me stalno na to podsjeća, ne moraš se i ti u to uplitati.

Pruživši ruku, počeša je po glavi, a ona se protegne i sagne s neopisivim zadovoljstvom. Volio je Lauru. Ona je bila više od ljubimice. Ona je bila bona fide član posade, s posebnom hranom i posebnom plaćom. Svaki je istraživački brod imao posadu od dva člana, jednog čovjeka i jedne papige, crvene are. Kada je prvi put čuo

za tu praksu, pomislio je da je to ludost, ali kada je čuo razloge shvatio je smisao.

Usamljeni čovjek, istraživač koji brodi svemirom izvan poznatih granica zapada često u neugodne psihološke situacije. Potrebno mu je nekakvo sidro koje će ga povezivati sa Zemljom. Makao, crvena ara mu pruža potrebno društvo — i još više! To je najotpornija ptica u svemirskim uvjetima, težina joj je zanemarljiva, može govoriti i raspoložiti, može se sama snaći ako je potrebno. Na tlu ona će osjetiti opasnost prije čovjeka. Nepoznato voće koje ona hoće jesti, može jesti i čovjek. Mnogo puta je život čovjeku spasila papiga. Brini se o njoj, momče, i ona će se brinuti o tebi!

Da, oni su se brinuli jedno o drugom, kao dva dobra prijatelja sa Zemlje. Prije epohe svemirskih putovanja nitko nije ni pomišljao na takav aranžman, iako je bilo primjera i prije. Rudari, na primjer, i kanarinci.

Krenuvši prema zračnoj komori, nije ni pomislio da stavi crpku u pogon. S tako malom razlikom između vanjskog pritiska i unutrašnjeg, nije bilo ni potrebno. Otvorivši oboja vrata, nešto je malo zraka izišlo pod većim pritiskom. Stao je na rub i skočio dolje. Laura je malo poletjela pri njegovu skoku i slijedila ga, zalepršavši krilima, te mu zabila kandže u rame kad se uspravio.

Obišli su zajedno brod i u tišini razgledali u kakvu je stanju. Prednji kraj je u redu. Zadnji kraj s upravljačkim mehanizmom O. K. Zadnje pogonske cijevi također. Sve je bilo dosta izgrebeno, ali upotrebljivo. Trup broda je također imao mnogo ogrebotina, ali je bio cio. Zalihe za tri mjeseca i možda samo tisuću metara pogonske žice omogućio bi mu povratak kući, teoretski. Ali, samo teoretski. Steve nije imao iluzija. Sve je bilo protiv njega čak i kada bi uspio pokrenuti brod. Kako ćete upravljati brodom od ne znam-gdje u pravcu ne znam-kamo? Odgovor bi bio, pogladi zečju nožicu i kreni — i stigao bi na neko drugo ne znam-koje mjesto.

— E, pa — reče on obilazeći zadnji dio broda — ipak imamo u čemu živjeti. Nije potrebno graditi nekakvu straćaru. Tamo na Zemlji traže da istresete pedeset tisuća za jedan kompletan bangalo. Mi imamo sreće, imamo brod kao kolibu. Zasadit ću vrt oko broda i postaviti ljuljačku i sagraditi bazen za plivanje. Ti možeš pripasati kecelju i kuhati za nas.

— Jok! — reče Laura podrugljivo.

Okrenuvši se, pogledao je na najbližu vegetaciju. Bilo je svake vrste, visine, oblika i veličine sa svim nijansama zelene boje koja je u nekih primjeraka prelazila u plavu. Bilo je nešto čudno u tome, ali Steve nije mogao otkriti u čemu je stvar. I to ne zato što su mu biljke bile nepoznate i strane, što se i moglo očekivati u svakom novom svijetu, nego zato što je nešto bilo zajedničko svem tom bilju. Nešto

neodređeno, maglovito, nešto što nije bilo u skladu s temeljnim, ali on nije mogao odrediti u čemu je ta neobičnost.

Neka je biljka rasla odmah pred njim. Bila je zelena, dvadesetak centimetara visoka i jednosupnica. Gledajući na samu biljku, nije u njoj bilo ništa čudnoga. Blizu nje rastao je grm s tamnijim šarama, visok metar, sa zelenim iglicama umjesto lišća, s blijedim, okruglim, malim plodovima raštrkanim po sebi. I to je bilo dosta bezazleno, kad se promatralo odvojeno od susjednih biljaka. Uz njega rastao je sličan grm, a razlikovao se samo po tome što je imao dulje iglice i svijetloružičaste bobice. Pored njih je rasla i nekakva biljka slična kaktusu kao iz nečijeg pijanog sna. Uz nju je bila nekakva biljka nalik na kišobran s mahunastim plodovima. Pojedinačno, te su biljke bile prihvatljive. Ali, ako ih se promatra sve zajedno, razum kao da je tražio nešto neodređeno i neshvatljivo.

Ti sablasni oblici su zgranuli Stevea. Bilo što bilo, on nije mogao otkriti razlog svojoj nelagodi. Bilo je tu još nešto čudnije nego što su samo ti neobični oblici biljnog svijeta.

Slegnuvši ramenima, prestao je dalje razmišljati. Ima dovoljno vremena da se time pozabavi pošto riješi mnogo važnije stvari, kao, na primjer, da nađe vodu i ustanovi da li je pitka.

Gotovo dva kilometra dalje prostiralo se jezero s nekakvom tekućinom koja bi mogla biti i voda. Kada se spuštao vidio je kako se sja na suncu i zato je pokušao sletjeti što bliže jezeru. Ako nije voda, onda je to samo njegova zla kob i morat će tražiti dalje. U najgorem slučaju ono malo goriva, koliko mu je još ostalo, bit će dovoljno da obiđe planet prije no što brod bude zauvijek prikovan za jedno mjesto. Morao je naći vodu ako ne želi skončati imitirajući mumiju Ramzesa II.

Zabacivši visoko ruku, dohvatio je rub vrata na brodu i na rukama se podigao te ušao u letjelicu. Promuvao se po brodu i začas se vratio s plastičnom posudom od 26 litara i bacio je na tlo. Onda je odnekud izvukao i svoj pištolj i remen pun eksplozivnih metaka. Spustio je i ljestve. Trebat će mu! Sebe je mogao dići na rukama do otvora koji je bio metar i pol iznad tla ali mu to ne bi uspijevalo s posudom napunjenom vodom, teškom tridesetak kilograma.

Na kraju je zatvorio unutrašnja i vanjska vrata, spustio ljestve i uzeo kanister. Sudeći prema pravcu odakle je doletio, jezero bi trebalo biti s lijeve strane pramca, tamo negdje iza onog drveća u daljini.

Kada je krenuo, Laura mu se čvršće uhvatila kandžama za rame. Posuda mu je bila u lijevoj ruci, a desna mu je bila na dršku revolvera. Osjećao se vrlo nesiguran u ovom svijetu.

Teško se kretao. Ne, možda, zato što je teren bio neravan, već zbog biljaka. Čas bi nagazio na lakat visoki grm, a čas bi naišao na nekakvu debelu biljku koja se borila da postane drvo. Iza nje bi bila povijuša, a

onda bi naišao na živicu prepunu trnja, pa na otočiće fine mahovine okružene golemom paprati. Napredovao je samo tako što je prekoračivao jednu biljku, saginjao se ispod druge, obilazio treću, i puzao ispod četvrte.

Sve to bilje, koje mu se sada ispriječilo na putu, bilo bi pretvoreno u pepeo zajedno s opasnim životinjama da se spustio zadnjim krajem letjelice u pravcu kojim se sada kretao prema jezeru.

Ta pomisao trgla ga je kao zvonce na uzbunu kada se sagnuo da prođe ispod jedne povijuše. Na Veneri je bilo povijuša koje su hvatale i stezale, brzo i opasno. Ara bi uzbuđeno vrištala na deset metara od takvih povijuša. Bilo mu je ugodno što Laura sada sjedi mirno na ramenu, ali je on ruku stalno držao na dršku pištolja.

Ta neobična vegetacija sve mu je više smetala, što je više osvajao teren. Nesposobnost da otkrije i utvrdi, što je tako čudno i neobično u tom bilju neprestano ga je mučila. Namrštio se nezadovoljan, kad je probivši se kroz jedan grm stigao na čistinu i sjeo na kamen.

Tresnuo je kanister kraj sebe. Pogledao je posudu a onda je zapazio nešto svijetlo nekoliko centimetara iza kanistera. Ugledao je pravog kukčinu.

Tako velikog kukca zaista još nije vidio nigdje. Dakako, bilo je na različitim planetima i drugih većih životinja, ali ne od ove vrste. Rakovi, na primjer. Ali, ovo nije bio rak. Kukac je polagano koračao s određenim ciljem preko malene čistine, i bio je dovoljno velik da svakom raku nabije kompleks manje vrijednosti, ali je bio pravi dvadeset i četiri karatni kukac. I vrlo lijep. Kao kraljevski skarabej.

Steve se nije mogao oteti dojmu da su ti insekti podmukli, i ovaj veliki također, no nije se naročito bojao kukaca. Prijateljstvo prema velikim primjercima naslijedio je iz školskih dana kada se ponosio jednim jelenjakom od osam centimetara kojem je dao ime Edgar.

Steve je kleknuo pored tog golemog kukca — mnogo većeg od Edgara — i postavio otvoreni dlan na put kojim je trebao proći. Kukac je ispitivao ruku svojim uzdrhtalim ticalima, popeo se na dlan i tu zastao kao da preživa. Presijavao se plavim metalnim sjajem i bio je težak oko kilogram i pol. Podigao je ruku da odmjeri težinu, a onda ga spustio na tlo da ide dalje. Laura je to budno motrila oštrim ali nezainteresiranim pogledom.

— Scarabaeus Anderil — reče Steve sa zlovoljnim zadovoljstvom. — Mogu mu privezati i svoje ime, ali to nitko nikada neće saznati!

— Dotjeraj se malo! — povikala je Laura promuklim glasom s naglaskom iz Aberdeena. — Dotjeraj se! Prestani zanovijetati, ženo! Boli me nešto iza mog sporrana! (kožni dio na prednjem dijelu kilta, suknjice koju nose Škoti o. pr.)

— Zaveži! — trže svojim ramenom Steve uzdrmavši pticu. — Koga si vraga naučila baš taj barbarski dijalekt brže od svega drugog, je li?

— McGillicuddy — zakriještala je Laura oštro. — McGilli-Gilli-Gillicuddy! Veliki crni... ! — Završila jednom riječi koja je natjerala Stevea da digne obrve sve do polovine čela, što je iznenadilo i papigu. Dok su joj oči bile začuđene, čvršće se uhvatila kandžama za rame i proizvevši nekoliko promuklih, neartikuliranih krikova, veselo ponovi — Veliki crni...

Nije imala šansu da ponovo izgovori omiljenu riječ. Žestokim trzajem Steve je zbaci s ramena i ona odleprša na zemlju kriještući u znak protesta. Scarabaeus Anderil se pomoli iza jednog grma, dok mu je oklop blistao kao da je upravo sada uglačan, i zagleda se prijekorno u Lauru.

A onda je nešto na nekih pedeset metara zatrubilo kao truba jerihonska i koraknulo tako da se zatresla zemlja. Scarabaeus pobježe u zaklon ispod nekog korijena. Laura brzo skoči Steveu na rame i tu se prihvati očajnički kandžama. Steveov je pištolj bio odmah uperen u tom pravcu još prije nego što je ptica sjela na svoje uobičajeno mjesto. Još jedan korak. Tlo se zatreslo.

Tišina. Steve je i dalje stajao kao kip. A onda se čuo zvižduk jači od lokomotivnine pištaljke. Nešto pljosnato i široko, golemo, jurne kroz vegetaciju koja ga je dijelom skrivala, dok je tlo podrhtavalo pod težinom.

Luđačko srljanje tu je neman odvelo samo dvadeset metara udesno od Stevea, koji je uperenim pištoljem pratio njen juriš , ali nije pucao. Steve je u brzini zapazio sivu izbočinu pokrivenu rožnatim pločicama s nazupčanim rubom na leđima kojem je, usprkos brzini, trebalo dosta vremena da prođe. Činilo se da je zvijer nekoliko puta duža od vatrogasnih ljestava.

Grmlje je bilo iščupano iz korijenja, a malo se drveće savijalo u stranu kako je ta zvjerka jurila ravno nekamo mimo broda u daljinu. Za sobom je ostavila utabani put, dovoljno širok za prvoklasnu autocestu. A onda je vibriranje tla prestalo, zvijer je iščezla.

Steve je lijevom rukom izvadio rupčić i obrisao oznojeni vrat. Pištolj je još držao u desnoj ruci. Eksplozivni meci iz toga pištolja bili su vrlo opasni, svaki je mogao onesposobiti nosoroga i otkinuti mu stotinjak kilograma mesa. Ako bi time pogodio čovjeka jednostavno bi ga raznio. Ali po izgledu tog rožnatim pločicama pokrivenog trubača, bilo bi potrebno desetak takvih metaka da ga uznemiri. Sedamdeset pet milimetarska bazuka bila bi mnogo prikladnija da mu se izbiju zubi, ali momci s istraživačkih brodova ne vuku sa sobom takvu artiljeriju. Steve se još jednom obriše, vrati rupčić u džep i diže kanister.

Laura reče plačno:

— Hoću svoju mamu.

On se namršti, ne reče ništa i nastavi u pravcu jezera. S

nakostriješenim perjem Laura mu je sjedila na ramenu utonuvši u duboku šutnju.

Stvar u jezeru je bila voda, svježa, pomalo zelenkasta i nešto gorka okusa. Kava će već pokriti taj okus. Bar će poboljšati kavu jer on je volio gorku kavu, ali će najprije ispitati tu vodu. Ponekad se otrovi pojavljuju tek kad su u većoj količini. Ne bi trebalo pohlepno piti, ako bi, na primjer, u toj vodi bila smrtonosna količina olova. Napunio je posudu i ponio je do broda odmarajući se svakih sto metara. Staza koju je načinila ona velika zvjerka mnogo mu je pomogla bar do stražnjeg dijela broda. Dobro se oznojio dok je stigao do ljestava koje su vodile u letjelicu.

Kada se našao u brodu, ponovo je zatvorio oboja vrata, otvorio zračne ventile, uključio filtar i ispustio vodu iz već gotovo praznog rezervoara. Zlatno nebo se počelo bojiti narančasto s ljubičastim zrakama koje su se dizale s horizonta. Promatrajući ih kroz otvor kupole zapazio je da stalna izmaglica na horizontu potpuno pokriva sunce na zalazu. Samo je svjetlija strana označavala položaj Sunca. Uskoro će mu biti potrebno svjetlo.

Izvukao je sklopivi stol, postavio pokretne noge u ležaje na podu. Sa strane je bila prečka za Lauru. Papiga se odmah smjestila i pažljivo ga promatrala dok je Steve vadio njenu hranu, vodu, koštice od tikava i suncokreta te orahe. Nije se vladala nimalo dostojanstveno kada je počela pohlepno jesti ne čekajući Stevea.

Duboka bora zamišljenosti urezala mu se na mrkom licu kada je sjeo za stol, natočio kavu i počeo jesti; zadržala se na licu za sve vrijeme jela, pa i onda, kada je zapalio cigaretu i zamišljeno se zagledao gore u kupolu broda.

— Sada sam — promrmljao je — vidio najvećeg kukca. Vidio sam još nekoliko insekata. Bilo ih je nekoliko ispod povijuša. Jedan je bio dugačak i smeđ i imao je više nogu, kao stonoga. Drugi je bio okrugao i crn s malim crvenim točkicama na krilima. Vidio sam malenog crvenog pauka i jednog još manjeg, zelenog, drugačijeg oblika, također i jednog kukca koji je nalikovao na uš. Ali, nisam vidio ni jednog mrava.

— Mrav, mrav — hukala je Laura. Ispustila je komad oraha i spustila se po njega. — Jok! — dodala je s poda.

— Ni jednu pčelu.

— Pčela — ponovila je Laura prijateljski. — Pčela, mrav. Laura voli Stevea.

Gledajući u kupolu, nastavio je:

— I ono što je zagonetno kod biljaka, također je zagonetno i kod kukaca. Htio bih otkriti što je to. Zašto ne mogu? Možda sam i ja već pošašavio.

— Laura voli šašave.

— Znam to, ti vrećo u koloru! — reče Steve grubo.

U to pade noć. Zlatnu, narančastu i ljubičastu boju zastrla je duboka, neprozirna tama bez zvijezda ili bilo kakva drugog sjaja. Od kontrolnih svjetala s upravljačke ploče kabina je bila mutno osvijetljena kao predvorje pakla, dok je Laura na podu psovala kao kočijaš.

Steve upali indirektna svjetla. Laura se popne na svoju prečku sa slasnim zalogajem koji je našla na podu i zabavljala se sa Steveom prepuštajući ga njegovim mislima.

— Scarabaeus Andreii i još nekoliko manjih kukaca, dva pauka, a svi različiti. S druge strane, taj gigantosaurus. A ni pčele, ni mrava. Bolje rečeno: nema pčela ni mrava.

Promjena s jednine na množinu digla mu je kosu na glavi. Nekako je nejasno osjetio da je dodirnuo bit misterije. »Nema mrava, nema mrava« — razmišljao je. — »Nema pčela, nema pčela«. — Gotovo da je odgonetnuo, ali ponovo mu je stvar izmakla iz ruku.

Za sada je odustao da i dalje razbija glavu oko toga, počistio je stol i posavršavao još neke sitnije poslove. Poslije toga uzeo je uzorak vode iz posude i analizirao ga. Pokazalo se da je malo gorkast okus dolazio od magnezijeva sulfata kojeg je bilo u vodi tako malo da uopće nije zabrinjavalo. Znači bila je pitka — to je već bilo nešto! Hrana, voda i zaklon bila su tri osnovna uvjeta za opstanak. Hrane je imao dovoljno za šest mjeseci. Jezero i brod bili su mu dodatna garancija za život.

Uzeo je dnevnik, upisao dnevni izvještaj, kratko, sa činjenicama, bez uljepšavanja, ali je pri kraju zastao jer nije znao ime planeta. ANDER, pomislio je. To bi bilo dobro za nekog kukca, ali nije dovoljno za jedan kompletan svijet LAURA i nije bila tako besmisleno, pogotovo nekome tko je znao Lauru. Ali ne bi bilo zgodno velik zlatni planet nazvati imenom jedne goleme papige. Razmišljajući o zlatnom izgledu neba na tom planetu, zaustavio se na imenu ORO i smjesta ga usvojio kao službeno, unijevši taj naziv u brodski dnevnik.

Kada je završio dnevnik, Laura je već uvukla glavu pod krilo. Povremeno bi se trgla i uspravila. Uvijek ga je čudilo i zadivljavalo kako može održati ravnotežu i za vrijeme drijemeža. Promatrajući je zadovoljno, sjetio se neočekivana dodatka u njenu rječniku. To ga je podsjetilo na vatrena momka s još vatrenijim jezikom po imenu Menžies, zakleta neprijatelja drugog vatrenog momka McGillicuddyja. Ako mu se ikada još bude pružila prilika, odlučio je da nagradi taj odgojni trud udarcem pesnice u nos.

Uzdahnuvši, odloži brodski dnevnik, navije četrdesetdnevni kronometar, rastvori ležaj i leže. Ugasio je svjetlo. Prije deset godina prvo slijetanje na neki planet držalo bi ga budnim u grozničavu uzbuđenju. Sada je to već odavno prebrodio. Već je mnogo puta to doživljavao i postao je ravnodušan. Zatvorio je oči i pripremio se za

dobar noćni san i spavao je puna dva sata.

Što ga je probudilo poslije tako kratkog vremena nije otkrio, ali se odjednom našao uspravan, sjedeći na krevetu, napetih živaca i sluha do krajnjih granica. Noge su mu se tresle kao nikada. Cijelo mu se tijelo napreglo od lupanja srca, drhtanja, treperenja, i strave koja nastupa, pošto čovjek za dlaku izbjegne katastrofu.

Bilo je to nešto izvan njegova prijašnjeg iskustva. Siguran i svjestan, ruka mu u potpunu tamu posegne za pištoljem. Čvrsto je šakom obuhvatio držak, dok mu je misao lutala tražeći uzrok možda u nekoj noćnoj mori, iako je znao da nije sklon stravičnim snovima.

Laura se nemirno vrtjela na svojoj motki, polupospana, što je za nju bilo zaista vrlo neobično.

Odbacivši teoriju o snovima, diže se s kreveta i pogleda kroz prozor kupole.

Tama, najdublja tama, najneprozirnija tama koja se može ramisliti. I tišina! Vanjski je svijet utonuo u tamu, a tišina je bila grobna.

Ali, nikada se prije nije osjećao tako budnim u ovo vrijeme kada je obično spavao čvrsto.

Zbunjen, okrenuo se kako bi pogledao svuda uokrug oko broda u neprozirnu tamu i kod jedne točke se zaustavio. Tama, koja ga je okruživala, nije bila potpuna.

U daljini u pravcu brodskog repa, kretalo se nekakvo svjetlo. Koliko je još bilo daleko, nije mogao točno procijeniti, ali kad ga je ugledao vrlo se uzbudio, a srce mu je počelo ludo lupati.

Nekontrolirani osjećaji nisu mu smjeli ovladati disciplinirani mozgom. Namrštivši se, pokušavao je utvrditi prirodu toga svjetla, dok mu je mozak napregnuto pokušavao otkriti zašto se toliko uzbudio čim je ugledao to svjetlo. Sagnuo se, napipao kod uzglavlja kožnu torbu i iz nje izvadio vrlo snažan noćni dalekozor. Svjetlo se još kretalo, polagano, zdesna ulijevo. Stavio je dalekozor na oči, podesio leće i onda je tu svjetlost vidio izbliza.

Bila je kao nekakav veliki stup od zlatne magle vrlo nalik na podnevno nebo, ali je, osim toga, imala u sebi malene srebrne točkice s jarkim sjajem. Kao sloj svijetleće magle sa svjetlucavim malenim zvijezdama.

Nije to svjetlo ni na što nalikovalo, što je do sada zabilježio čovjek o bilo kakvu obliku života. No, je li uopće bilo živo?

Kretalo se, iako se nije moglo ustanoviti — kako. Samosvojna je motivacija prvi znak života. Moglo bi se pretpostaviti da je to nekakav oblik života, iako vrlo nevjerojatan sa zemaljskog stajališta. Svjesno je radije zamišljao da je to lokalni atmosferski oblik nalik na pustinjske pješčane oluje. No znao je da je taj oblik života — ako je to ipak oblik života — visoko razvijen i zastrašujući.

Gledao je kroz dalekozor dok se sjajna pojava polagano gubila u

tami, postajala sve manja, kako se udaljavala, da bi napokon iščezla. Do posljednjeg trenutka polje se pomicalo i treperilo i nije bio siguran nije li to od drhtanja ruke. Kada je nestala ta iskričava magla i na lećama dalekozora ostao samo nejasan trag, sjeo je na krevet i stresao se kao da je u groznici.

Laura se ljuljala tamo-amo na svojoj motki sada već potpuno budna i uzbuđena, ali nije namjeravao paliti svjetlo i tako od broda načiniti svjetionik. Dohvatio je papigu u mraku, a ona mu je žustro skočila na ruku, a zatim u krilo. Potpuno zbunjena i uzbuđena tražila je zaštitu i društvo. Počeše je po glavi i pogladio dok se ona privijala uz njega, ispuštajući jedva čujne glasove. Neko ju je vrijeme mazio i dok je to činio, zaspao je ponovo. Polagano se spustio natrag na krevet. Laura se smjesti na njegovu ruku, zakvoca umorno i stavi glavu pod krilo.

Nisu se više budili sve dok tame nije nestalo i nebo nije ponovo bilo obojeno zlatnom bojom što je prodirala kroz kupolu u brod.

Steve ustade i pažljivo pogleda unaokolo. Bilo je isto kao i jučer. U glavi su mu se vrzle različite misli dok je pripremao doručak, a naročito je razmišljao o nervozi što ga je zahvatila u toku noći. I Laura je bila potištena i tiha. Samo je jednom bila takva — kada je prolazio kroz panplanetarni zoološki vrt na nekom planetu i kada joj je pokazao velikog kraljevskog orla. Orao ju je gledao omalovažavajuće i dostojanstveno.

Iako je cijeli život bio pred njim, sada je osjetio posebnu potrebu da požuri. Zgrabio je pištolj i kanistar te je dvanaestak puta otrčao do jezera i bez zadržavanja donosio vodu.

Bilo je kasno popodne kada je napunio dvjesta pedeset litarski rezervoar na brodu. Sada je znao da ima vode koliko i hrane.

Nije bilo ni traga gigantosaurusu ili nekoj drugoj životinji. Jednom je spazio kako nešto leti na velikoj udaljenosti, nešto nalik na pticu ili šišmiša. Laura je oštrim okom pogledala na tu stranu, ali nije pokazivala nikakav interes. Upravo je sada bila više zabavljena nekakvim nepoznatim voćem. Steve je sjedio na rubu otvora na brodu dok su mu noge visile izvan letjelice i promatrao je kako se vere po granama malog drveta dvadeset metara dalje. Pištolj mu je bio u krilu i Steve je bio spreman da opali na bilo što, na sve što bi ugrozilo Lauru.

Papiga je skupljala plodove s drveta, koji su nalikovali na običan orah. Pojela je jedan s velikim zadovoljstvom i dohvatila drugi. Steve se nagne natrag i dohvati jednu torbu, skoči dolje i ode do drveta. I on je kušao orah. Meso mu je bilo mekano, sočno, slatko i jedva osjetno kiselkasto. Napunio je vreću plodovima i ubacio je u brod.

Nedaleko je bilo još jedno drvo s plodovima ne baš istim, ali vrlo sličnim. Orasi su bili gotovo jednaki, samo su bili malo veći od onih

na prvome stablu.

Uzevši jedan, ponudi ga Lauri. Ona ga kuša i ispljune s gađenjem. Koliko je mogao zaključiti, bili su slični, no on ih očito nije mogao razlikovati. Razlika je za njega bila previše suptilna, da bi je mogao otkriti, a mogla ga je i ugroziti, tako da bi u grčevima dočekao neslavan kraj. Odbacio je taj orah, vratio se na svoje mjesto na vratima i počeo razmišljati.

Neshvatljiv oblik vegetacije i kukaca na planetu Oro, što ga je mučio od početka, mogao bi se svesti na ova dva oraha. Bio je gotovo siguran u to. Kada bi uspio otkriti to što je otkrila papiga, naime, zašto je jedan orah dobar, a drugi nije, našao bi se na pragu rješenja tajne. Što je više razmišljao o tim sličnim plodovima, osjećao je da se nalazi na pravom tragu. Ali nije imao snage da digne veo s tajne.

Mučeći se s tim samo je zaključio da je ponovo tamo gdje je bio, zapravo nigdje. Postajao je sve bješnji i zato se vrati orahovim stablima da ih pregleda preciznije. Oči su mu potvrđivale da su to dva različita drveta iz iste porodice. Laurin osjećaj za samoodržanje je potvrđivao da su to dvije različite vrste. Dakle, ne može vjerovati vlastitim očima. Bio je svjestan toga, dakako, jer se to i nebrojeno puta potvrdilo na svemirskim putovanjima, ali je tada, ako već nije smio vjerovati očima, imao barem pravo da pokuša otkriti zašto im ne može vjerovati. A sada čak ni to nije mogao otkriti.

To ga je toliko ozlovoljilo, da se vratio u letjelicu, zaključao vrata, pozvao Lauru i s njom na ramenu krenuo u istraživanje. Pravila za prvo slijetanje bila su vrlo jednostavna i razumljiva. Iziđi polako i vrati se brzo i zapamti da je sve što od tebe tražimo to da ustanoviš je li planet prikladan za život. Pažljivo istraži maleno područje i ne upuštaj se u velika istraživanja — ostalo će učiniti drugi. Koristi se brodom kao bazom i smjesti ga gdje možeš živjeti, nemoj letjelicu premještati bez potrebe. Ograniči svoja istraživanja na promjer od jednog dana hoda — tamo i natrag, a poslije mraka zaključaj se u brodu.

Da li je Oro bio prikladan za život? Nepisano je pravilo bilo da ne treba zaključivati prebrzo. Svakako! Evo ja još živim, zar to nije dokaz?

Cameron je, na primjer, stigao brodom na Mirthu i vjerovao da je naišao na raj — sve do sedamnaestog dana kada je otkrio kugu. Odmaglio je iz tog planeta kao iz pakla i proveo tri mučna dana u karantenskoj stanici za dekontaminaciju prije no što je bio ponovo sposoban da se pojavi u civiliziranom svijetu. Vlasti su spalile njegov brod, a Mirtha je od tada postala zabranjeno područje za sve. Svaki je svijet moguća stupica ukrašena naoko privlačnim osobinama. Zadatak istraživača bio je da uđe u tu stupicu i da onda balansiraju »po žici«. Još jedan posjed za Zemljane — ako prije toga ne slomite vrat.

Možda je Oro bio krcat iznenađenjima. Ona stvar što se kretala noću, razmišljao je Steve, imala je u sebi stravičnu sugestivnost nekakve strašne neljudske sile. Kao na primjer vodena pijavica. Tko je, molim vas, ikada čuo da se netko uspješno uhvatio ukoštac s vodenom pijavicom? Ako je ta orovska pijavica imala osjećaj, to gore za ljude. Mora odrediti razmjere te pojave makar jurio za njom kroz mrkli mrak. Udaljavajući se od broda s pištoljem u ruci tako se zanio tim razmišljanjem, da je previdio činjenicu da nije više u istraživačkoj misiji i da nitko tko je nalikovao na ljudsko biće ne može stići na Oro ni za tisuću godina. No i svemirski momci mogu postati robovi svojih navika. Zadatak im je da iskušavaju sudbinu, a oni su bili sposobni da je izazivaju i kada to više nije potrebno, zaboravivši pri tom da ono što čovjek uporno traži, na kraju krajeva i nađe.

Brodski kronometar mu je pokazivao da ima još pet sati do mraka. Dva i pol sata u oba pravca, dakle oko petnaest kilometara tamo i isto toliko natrag. Cijelo je prijepodne izgubio na vodu. Sutra će povećati radijus kretanja na dvadeset kilometara i istraživati polaganije.

Sve su mu te misli nestale kada je stigao do kraja područja sa zelenilom. Biljke su se tu prostirale samo u jezičcima i izdancima, boreći se za tlo na stjenovitoj podlozi, a dalje, u svijetloj ilovači više ih nije bilo. Nestale su kao odrezane mačetom; ali je tu, gdje je prestala ta vegetacija počinjala je drugačija, niža i od — kristala.

Prihvatio je kristaliziranu vegetaciju bez iznenađenja znajući da su novosti odlike svakog novog lokaliteta. Stvari su bile obične na Zemlji, po njenim standardima, no ni izvan Zemlje ništa nije bilo nadnaravno ili nenormalno sve dok se uklapalo u vlastite, posebne okolnosti i uvjete. Osim toga, kristalizirane vegetacije bilo je i na Marsu. Neobično je samo bilo kako se jedna vegetacija završavala i kako je počinjala druga. Povukao se malo unatrag i još jednom pogledao na granična liniju. Bila je tako ravna da ga je to potpuno zbunilo. Kao polje, kultivirano polje. Tako ravna granična linija mogla je biti samo umjetna. Male kapljice znoja orosile su mu leđa i lice.

Čučeći, pogledao je pažljivije najbliže kristale i obratio se Lauri.

— Pilence moje, mislim da su ove stvari ovdje posađene. Pitam se samo, tko ih je posadio?

— McGillicuddy — zakriješti Laura veselo.

Ispruživši prst, kvrcne po jednom kristalu koji mu se našao blizu noge, zeleni razgranati kristal, dugačak tri centimetra.

Kristal je zavibrirao i čulo se ZING! u blagom, visokom tonu.

Kvrcnuo je susjedni, a ovaj je zazvučao ZANG! u nižem tonu.

Kvrcnuo je treći. Nije se ništa čulo: raspao se na tisuću komadića.

Ustavši, počešao se po glavi, dok je Laura letjela oko njega da bi zauzela svoje mjesto na ramenu. Jedan je »zingnuo« drugi je »zangnuo«, a treći se pretvorio u prašinu. Zing, i zang, i ništa. Kada bi

samo mogao shvatiti o čemu je tu riječ, bilo bi u redu.

Onda je, potpuno zbunjen, podigao pogled zamagljen onim što je vidio — i tada ugledao nešto što je letjelo iznad kristalnog polja. Laura uzleti uz oštro kriještanje, zalepršavši snažnim krilima. Nadletjela je iznad tog stvora, zaplašivši ga tako da je sletio gotovo do tla i šmugnuo preko Steveove glave. Bio je to velik leptir s ukrašenim krilima, gotovo tako raskošnih boja kao u Laure. Ptica opet nadleti leptira; zaplašila ga je ali ga nije ozlijedila. Pozvao je papigu natrag i nastavio šetnju po tom čudnom polju. Kristali su mu se lomili pod nogama i teškim čizmama.

Pola sata kasnije počeo se uspinjati uz blagu strminu prekrivenu kristalima kada se odjednom ukočio i tako naglo stao da mu je Laura odskočila s ramena i poletjela. Načinila je krug i vratila se na svoje mjesto na ramenu gunđajući nešto nerazumljivo.

— Po jedno od ovoga, po jedno od onoga — reče Steve glasno. — Nema dva, tri ili deset komada. Nema ničega što bi se ponavljalo. Bio je samo jedan gigantosaurus, samo jedan Scarabaeus Anderii, samo po jedan od svake vrste.

Svaka je stvar bila jedinstvena, originalna i individualna kreacija sama za sebe. Što to znači?

— McGilHcuddy — drekne Laura.

— Boga mu, prestani s tim McGillicuddyjem!

— Boga mu, boga mu — vikala je Laura, oduševljena novom frazom.

Ponovo ju je prekinuo i natjerao da leti okolo, dok je on nastavio govoriti sam sa sobom.

— To ukazuje na stalnu i sveobuhvatnu mutaciju. Sve rađa nešto potpuno drugačije nego što je samo po sebi i tu nema odstupanja. — Namrštio se na očitu prazninu u toj teoriji. Ali, do đavola, kako se sve to onda razvilo? Što se čime hrani?

— McGillicuddy — poče Laura, a onda promijeni mišljenje i zašuti.

— No ako doista ništa ne raste, onda će se teško prehraniti — nastavio je razmišljati glasno. — Ono što je za jelo s neke biljke, može biti otrovno s njena izdanka. Danas hrana — sutra otrov. Kako će farmer znati što je dobio? Hej, hej, ako pravo razmislim, ovaj planet ne bi mogao prehraniti ni nekoliko svinja.

— Ne, moj gospodine. Ne svinje. Laura voli svinje.

— Umukni — obrecnuo se Steve. — E, a sada ono što ne može da prehrani svinje, ipak je dovoljno za gigantosaurusa — i svaku drugu zvjerku koja bi se doklatarila ovamo. Ta to je sve suludo! Na nekom drugom planetu, na kojem ima dovoljno hrane, rijetko će se razviti gigantosaurus, ali ovdje, prema mojim kalkulacijama, taj veliki kreten nema pravo da živi. Morao bi biti odavna mrtav.

Govoreći to, uspne se na brežuljak i ugleda čudovište o kojem je

riječ opruženo niz padinu s druge strane — mrtvo.

Način na koji je konstatirao smrt bio je malo brzoplet, ali jednostavan i efikasan. Golema trupina nemani prostrla se u svoj svojoj dužini niz padinu, a glava kao u zmaja, veličine automobila, bila je okrenuta prema njemu. Imala je dva oka u veličini tanjura. Tresnuo je kamenom u jedno oko i veliki mlaz guste tekućine pljusnuo je u svim pravcima. Tijelo se nije pomaklo.

Imao je spremljen još jedan kamen za drugo oko ako se neman trgne i iznenada oživi, ali golemo je tijelo ostalo nepomično.

Čizme su i dalje lomile kristaliće kako se Steve spuštao padinom stotinjak metara da bi zaobišao tjelesinu. Nastavio je dalje i nije ga više mnogo zanimala mrtva neman. Vremena nije bilo, a mogao se i sutra vratiti i ponijeti stereoskopsku kameru. Gigantosaurus će ući, po svim pravilima, u izvještaj, ali je morao malo pričekati.

Drugi uspon je bio nešto strmiji i naporniji. Hrbat toga brežuljka bi za danas bio granica njegova istraživanja i želio je da se popne na vrh prije nego što će morati natrag. U ljudskoj je prirodi da pogleda što je s one strane, a to je ostalo tako snažno još iz doba kada su mu preci osvajali Stjenovite planine. Morao je pogledati, prvo zbog toga jer će odozgo imati bolji pregled, a drugo zbog onog svjetla u noći, a koliko je mogao prosuditi taj ili to je upravo nestalo iza tog brda. Stup svjetla koji se spustio s neba mogao se kretati okolo bez cilja, ali Steve je instinktivno osjećao da je ovo bilo nešto više od maglenog stupa i da je to ipak išlo nekamo.

Kamo?

Bez daha popeo se na vrh brda i pogledao dolje u veliku dolinu i tu je našao odgovor.

Polje s kristalima je tu prestajalo opet s granicom u ravnoj liniji. Iza toga je ležala svijetla ilovača bez i jednog kamena, spuštala se blago u dolinu i uzdizala na drugoj strani doline. Na objema padinama ugledao je tu i tamo po neku bezobličnu gomilu hladetinaste mase koja je drhturila pod zlatnim nebom. Na ovoj se strani doline uzdizala velika sjajna zgrada, ravna krova s ravnom prednjom plohom i velikim četvrtastim otvorom. Nalikovala je na veliku pravokutnu ploču dobro uglačane mliječnobijele plastike, napola ukopane svojim krajevima u pješčani brežuljak. Nije bilo nikakva ukrasa koji bi remetio tu glatku i svijetlu površinu. Nikakav put nije vodio do velikog otvora zgrade.

Ta je zgrada ostavljala dojam kao da se svakako želi prikazati praznom, upravo zbog toga jer je krcata moćnim silama.

Dok ju je tako promatrao, Steve osjeti kako mu se kosa diže u zrak. Jedno je bilo očito. Na planetu Oro bilo je stanovnika, inteligentnih stvorenja. Još je nešto bilo moguće. Onaj zlatni stup predstavljao je taj život. Još je nešto bilo vjerojatno — Zemljanima od krvi i mesa i maglovitim Oroancima bit će teško pronaći zajednički jezik za

prijateljstvo i suradnju.

A za neprijateljstvo nije bio potreban nikakav razlog.

Znatiželja i oprez vukli su ga u suprotnim pravcima: da se spusti u dolinu i da krene natrag dok je još bilo vremena. Pogledao je na sat. Manje od tri sata, a za to se vrijeme trebao vratiti do broda, napisati izvještaj u brodski dnevnik i spremiti večeru. A ova mliječna svar bila je udaljena bar dvije milje, to znači najmanje jedan sat hoda do nje i natrag. Neka čeka! Učinit će to sutra kada će biti više vremena, a do tada će mu preostati dovoljno sati da razmišlja o njoj.

Pobijedio je oprez. Razgledao je najbližu hrpu hladetinaste mase. Bila je pljosnata, promjera metar, zelena s plavim crtama i s mnogo mjehurića što su se krili u poluprovidnoj želatini. Ta je masa polagano pulsirala. Dodirnuo ju je vršком čizme. Zgrčila se i povukla u se, a onda se opet opustila. Dakle, nije ameba. Neka niža vrsta života, ali vrlo zamršena. Lauri se to čudo nije dopalo. Uzletjela je kada se Steve nagnuo nad hladetinastu masu i svoj je bijes iskalila tako što je uništila nekoliko kristalića.

Ta masa nije bila slična susjednoj, niti bilo čemu drugom. Svaka je bila jedinstvena. Isto pravilo: jedan leptir iste vrste, samo jedna biljka, samo jedna od ovih drhturavih stvari slična samoj sebi.

Još jednom je pogledao onu udaljenu misteriju u dolini, a zatim je krenuo natrag. Kada se brod pojavio na vidiku ubrzao je korake kao sretni putnik kad se približava svome domu. Pored broda bilo je novih tragova, velikih, troprstih, duboko utisnutih u tlo što je ukazivalo da je nešto veliko i dvonožno švrljalo ovuda dok njega nije bilo. Očito neka zvjerka, jer nijedno inteligentno biće ne bi tako krivudalo oko broda, nego bi kružilo okolo i promatralo došljaka iz svemira. Prestao je razmišljati o tome. Bila je to samo još jedna nepoznanica.

Našavši se u brodu, zaključao je vrata, dao Lauri jelo i spremio sebi večeru. Poslije večere izvukao je krevet, unio u dnevnik sve što se dogodilo toga dana i zatim je pogledao kroz kupolu.

Ponovo su se vidjele ljubičaste linije na horizontu. Namrštio se na okolnu vegetaciju. Što je uzgojilo sve ovo u prošlosti? Što će ovo dati u budućnosti? Kako se nastavljala vrsta uopće?

Potpuno radikalne mutacije pretpostavljaju promjenu gena pod snažnom radijacijom. Na laganom planetu ne može se postići snažna radijacija, osim ako dolazi iz svemira, s neke zvijezde-sunca. Ovdje je nije bilo ni s neba, niti s bilo kojeg drugog mjesta. Zapravo, nije bilo nikakve radijacije.

Steve je bio prilično uvjeren u to jer je sve provjerio s posebnom pažnjom. Snažna radijacija otkriva prisutnost radioaktivnih elemenata, koji čak u malim količinama mogu biti upotrebljeni kao gorivo. Brod je bio opremljen za otkrivanje takvih stvari. Među ostalom opremom bio je i detektor kozmičkih zraka i radija te elektroskop. Sve što su ti

aparati otkucali, bili su otkucaji srca i to Laurina. A elektroskop koji je uključio prilikom spuštanja još nije nijednom ni trznuo. Zrak je bio suh, jonizacija preslaba, i tako nije bilo šanse da elektroskop pokaže bilo što.

— Nešto nedostaje u mojem teoretiziranju — požalio se Lauri. — Moj aparat za razmišljanje ne funkcionira kako treba.

— Ne kako treba — ponovi Laura s mnogo razumijevanja, zdrobivši jedan orah uz snažan prasak tako da se Steve trgnuo. — Kažem ti da je ovo sablastan brod. Neću jedriti s njim. Neću, ni ako me moliš. Neću! Neću! Nikako. Tko je pijan? Taj dugokosi brđanin Mc...

— Laura — dreknu on na nju.

— Gillicuddy — završi ona ipak prkosno. Zakriješti ponovo. — Prsten je veći od Saturnova. Vidjela sam ga na svoje oči. Tko je lažac? Jok! Ona je tamo dolje u Velikom zaljevu na Tathisu. Bogamu, kakve grudi!

Pogledao ju je oštro.

— Ti si tvrd orah, Laura!

— Da, da, prijane! Laura voli orahe. Evo i tebi jedan.

— O. K. — prihvati on i pruži ruku.

Sagnuvši šarenim perjem ukrašenu glavu, poče ozbiljno birati, odabere jedan orah i dade mu ga. On ga zdrobi i poče ga gristi dok je išao prema prekidaču za svjetlo. Kao da je noć čekala na njega. Tama je oko broda postala još gušća čim je zapalio svjetlo.

S tamom nadođe i osjećaj nelagodnosti. Nevolja je bila kupola. Svijetlila je kao svjetionik i nije bilo načina da je zamrači osim ako ugasi svjetlo. Svjetlo privlači živa bića, a on nikako nije želio da postane središte pažnje u sadašnjim uvjetima. A pogotovu ne dok traje noć.

Dugotrajno iskustvo razvilo je kod njega blagi prijezir prema stranim životinjama, bez obzira kakve bile, no izvanzemaljske inteligencije su već bile nešto posve drugo. Tako je bio ispunjen čudnim unutrašnjim preduvjerenjima da je fenomen od prošle noći bio nešto što ga nije ni načas dovodilo u iskušenje da se zapita ima li taj svijetleći stup oči ili bilo što nalikuje na oči. Čak i da mu je to palo na pamet, ne bi u tome našao nikakvo zadovoljstvo.

Zbrkane misli vrzle mu se po glavi kada je ugasio svjetlo, legao i zaspao. Ništa ga te noći nije zasmetalo, ali kada se probudio obasjan zlatnom zorom, grudi su mu bile vlažne od znoja, a Laura je ponovo potražila utočište na njegovu ramenu.

Dok je vadio hranu za doručak, misli su mu se počele sređivati. Natoči šalicu tople kave i poče govoriti s Laurom.

— Proklet bio, ako ću se ja tu razmetati, pokušavajući stražariti u tri smjene sam samcat. Što se, do vraga, očekuje od mene kada sam se

suočio sa nepoznatom silom koju ne mogu savladati? Ti ratnici u foteljama u našem glavnom štabu trebali bi se jednom naći u položaju koji nije predviđen u knjigama i pravilima.

— Bup, tres — reče Laura prijateljski.

— Bolje pobjeći s glavom na ramenu nego biti heroj bez glave — reče Steve. — To je zakon istraživača. To je lijep, blag i dražestan zakon, naravno, ako možeš pobjeći. Ali, mi ne možemo!

— Buup, tres! — nastavi Laura uporno.

— Za jednu damu tvoje vladanje je ispod svake kritike — reče joj. — Ne, ne želim ovo malo života provesti gledajući stalno u strahu preko ramena. Jedini način da se oslobodimo te nepoznate sile jest da je pretvorimo u poznatu i razumljivu. I kao što je ujak John rekao Willi ju kada ga je vukao zubaru: što duže odgađamo, to će biti gore.

— Dinna dotjeraj se — kriještala je Laura. — Buup, tres!

Pogledavši papigu s najvećim gađenjem, Steve je nastavio:

— I tako ćemo pokušati uhvatiti bika za rogove. Takva tehnika ponekad zbunjuje bika. — Ustao je, dohvatio Lauru, spremio je u kavez i zatvorio vratašca. — A sada ćemo mrdnuti stražnjicom odavde.

Popevši se u kontrolno sjedalo, uključio je motore. Repne mlaznice su zaprskale nekoliko puta, a zatim se začula potmula grmljavina. Dohvativši kontrole broda, podesio ih je, a zatim je povećao potisak dok nije cijeli brod počeo podrhtavati i dok se nisu zažarile mlaznice. Polagano se brod počeo kretati i tada on poveća dugi mlaz kada se brod vinuo u nebo.

Okrećući brod polagano u velikom luku, progrmio je preko granične linije između vegetacije i kristalnog polja i začas je bio u dolini. Rakete za kočenje već su bile u pogonu. To je bio trik. Inače je trebalo samo da stavi koordinate za slijetanje, pa bi se brod; sam, automatski, uskladivši potisak s raketama za kočenje i bočnim raketama za spuštanje, spustio na željeno mjesto. No on je, kao i većina njegovih drugova, volio da to izvede sam, ručnim komandama. Bila je potrebna samo publika koja bi mu pljeskala na dobro izvedenom manevru. Brod se spustio na mliječnobijeli krov čudne, nepoznate zgrade.

— Dečko — uzdahnuo je — baš si laf. — Ostao je sjediti promatrajući pažljivo okolo kroz kupolu. Osjetio je potrebu da doda »i premlad da umre«. Pogledajući na kronometar čekao je neko vrijeme. Brod je pri spuštanju udario po krovu dovoljno snažno da bi probudio i mrtvaca. Ako je tko bio unutra, on će ubrzo izjuriti da vidi kakva je to boca od stotinu tona tresnula na krov. Nitko se nije pojavio. Steve je ostao čekati još pola sata dok mu je orlovsko lice bilo napeto. Nakon toga je digao ruke i rekao rezignirano:

— Pa što se tu može? — i ustao sa sjedala.

Izvadio je Lauru iz kaveza. Ona se držala kao dama uvrijeđena u svome dostojanstvu, kao neka matrona koju su uveli u pogrešnu sobu. On nije obraćao pažnju na nju, uzeo je pištolj, otvorio vrata i skočio na krov zgrade. Laura ga je slijedila nerado, ali mu je ipak sletjela na rame, kao da mu time odaje posebnu čast.

Prošavši pokraj broda, došao je do ruba krova i pogledao dolje. Ali se zbog visine od stopodeset metara trgnuo. Odmah ispod nogu zjapio je golem ulaz. Jedini je način da siđe s krova bio taj da dođe do padine u koju je zgrada bila usječena i tamo pronađe put prema dolje.

Prešao je oko petsto metara po krovu dok je stigao do padine, a za to je vrijeme tražio po krovu, no nije mogao pronaći nijednu ogrebotinu, pukotinu ili spoj na njegovoj potpuno glatkoj površini. Ma kako bila velika, zgradurina se doimala kao da je izlivena iz jednog komada. No to nije pomoglo Steveu da umanji zle slutnje. Tko god da je podigao tu golemu građevinu, zacijelo nije bio bezveznjak.

S donje strane, gledajući ga sa tla, otvor se činio još većim. Kada bi znao da postoji sličan otvor na drugoj strani zgrade i slobodan put mogao je brodom na jednoj strani ući, a na drugoj vrlo lako izaći, kao konac kroz iglene uši.

Što nije bilo vrata, nije ga čudilo. Zaista bi bilo vrlo teško zamisliti bilo kakva vrata koja bi zatvarala ovaj otvor, a bila dovoljno lagana da omoguće bilo kome ili bilo čemu da ih otvara ili zatvara. Oprezno pogleda unutra i oko sebe, utvrdivši da se nitko i ništa ne kreće u dolini, pa hrabro uđe kroz ulaz u zgradu. Trepnuvši očima, uočio je da je unutra nešto tamnije.

Bilo je doduše i tu nekakvo svjetlo, no drugačije, bljeđe, sablasnije. Zelenkasto. Dopiralo je sa svih strana, iz poda, od zidova, sa stropa i cijeli je prostor bio prilično jasno osvijetljen, i to bez sjena. Kada se priviknuo na to svjetlo, pomirisao je zrak. Osjećao se vrlo jak miris ozona, izmiješan s drugim neodređenim mirisima.

Lijevo i desno, u nizovima dugim više od stotinu metara, stajale su naslagane providne kutije. Prišao je jednoj na desnoj strani i pogledao je pažljivije. To su bile kocke sa stranama od po jedan metar, načinjene od nečega sličnog pleksiglasu. U svakoj je bilo desetak centimetara ilovače iz koje se dizao po jedan kristal. Nigdje dva kristala nisu bila slična, neki su bili mali i razgranati, drugi opet veliki i neopisivo zamršeni.

Osupnut i zamišljen Steve je išao dalje, obišao golem red, pa iza njega još jedan. Pa još jedan i još jedan. Svi s kristalima. Veliki ga je broj tih različitih kristala ošamutio. Mogao je vidjeti samo dva donja reda u svakoj skupini, ali redovi su se nastavljali daleko iznad njegove glave, sve do krova. Ukupan broj kocki nije mogao procijeniti ni približno.

Isto je bilo i na lijevoj strani. Na tisuće kristala. Pogledavši izbliza

jedan posebno fini primjerak, opazio je da se pri dnu prednje prozirne ploče nalaze gotovo neprimjetljive točkice. Istražujući ostale kocke, pronašao je da su sve označene na sličan način, razlike su bile samo u broju i položaju tih točkica. Nesumnjivo, nekakva vrst šifre upotrijebljene za klasifikaciju.

— Orov muzej povijesti prirode — nagađao je šapatom.

— Ti si lažac — zakriještala je Laura žestoko. — Kažem ti da je to sablasno... — zastala je zaglušena, jer joj je vlastito kriještanje zagrmjelo i odjeknulo kroz cijelu zgradu dubokim tonovima kao iz crkvenih orgulja. — Sablasno... sablasno.... sablasno...

— Sto mu gromova, umukni! — izderao se Steve. Unezvjereno je gledao stalno prema izlazu i prema nutrini, no glas se izgubio daleko u zgradi, a da se nitko nije pojavio da mu spriječi šetnju kroz zgradu.

Okrenuvši se, prošao je brzo pokraj prvog bloka kocaka do slijedećeg bloka s izlošcima hladetinaste lopte. Male, ne veće od ručnog sata, brojne, bilo ih je na tisuće. Uočio je da se nijedna nije doimala da je živa.

Sekcije broj tri, četiri i pet odvele su ga gotovo dva kilometara u zgradu, koliko je mogao procijeniti. Prošao je pored mahovina, lišaja i grmlja, sve bez života, ali očuvano izvanredno. Sada je već nagađao da će u slijedećoj naići na biljke. Nije pogodio. U šestom je bloku naišao na kukce, uključivši mušice, leptire i čudne nepoznate životinjice nalik na male patuljaste ptice. Nije bilo uzorka Scarabaeus Andreii, osim ako nije bio nekoliko desetina metara visoko gore u kakvoj golemoj kocki. Ili je možda tu bila prazna kocka koja ga je čekala.

Tko je izradio te kocke? Da li je neka, možda, pripremljena i za njega? Jedna za Lauru? Već je vidio sebe okamenjena zasvagda kako čuči u sedamdesetoj kocki u dvadeset i petom redu desetog bloka, a na prednjoj strani te providne grobnice oznaka s točnim podacima. Tugaljiva slika. U glavi mu je zazujalo od te pomisli.

Tražeći nešto, a da ni sam nije znao što, nastavljao je prodirati sve dublje u srce zgrade. Nigdje žive duše, nigdje glasa ni nekakva traga. Imao je osjećaj da su tu zgradu posjećivali vrlo često, ali nikada na duže vrijeme. I ne zaustavljajući se da pogleda što je, prošao je pored goleme kocke u kojoj je bilo nekakvo stvorenje nalik na nosoroga s bizonovom glavom, pa onda pored još jedne već kocke s nekom još većom životinjom, s točnim oznakama na svakoj.

Napokon je obišao oko pravokutnika koji je bio tako velik da se pružao preko cijele širine zgrade.

U njemu su bili pradjed sveg drveća i praprababa svih zmija. Iza toga je za promjenu bio golem metalni ormar sve do visine stropa, visok nekih stopedeset metara. Svaka je polica imala svoja uglačana vrata s misterioznim oznakama-točkicama.

Skupivši svu hrabrost, Steve pritisne ručku na najbližoj polici i vrata se otvore kao na opruzi. Rezultat ga je razočarao. Polica je bila ispunjena hrpama malih staklenih pločica, svaka s mnogo točkica.

— Superprogramatorski sistem — progunđao je, zatvarajući vrata. — Stari profesor Heggarty bi dao svoju desnu ruku da može biti ovdje.

— Heggarty — reče Laura izvještačenim glasom. — Za boga miloga!

On je pogleda oštro. Bila je uzbuđena i vrpoljila se postajući sve nemirnija.

— Što je, pilence?

Ona zirne prema njemu, odvrati pogled i stade se premještati amo-tamo na ramenu. Perje na vratu joj se poče dizati. Nervozno joj kvocaj prođe kljunom i ona se privije uz njegov vrat.

— Prokletstvo! — promrmljao je. Okrenuvši se na peti, pojurio je pokraj providnih kocaka i stigao do praznog prostora između posljednjeg bloka i zida. Pištolj mu je bio u ruci i uperen u prostor između blokova, a drugom je rukom primirivao Lauru. Ona se priljubila uz njega, trljajući mu glavu o vrat i pokušavajući je uvući pod njegovu bradu.

— Samo mirno, medena — šaputao je. — Samo budi tiha i ostani sa Steveom i sve će biti dobro.

Bila je mirna i tiha, iako je počela drhtati.

I srce mu je zakucalo brže iz čiste simpatije prema njoj, iako nije mogao ni vidjeti ni čuti što ju je to toliko uzbudilo.

A onda, dok je gledao i čekao još u potpunoj tišini, svjetlo je u zgradi postajalo sve jače, sve manje zeleno i sve više zlatno. Odjednom je znao što dolazi. Znao je što je to!

Kleknuo je na jedno koljeno da bi bio što manji i što nezamjetljiviji. Srce mu je sada kucalo divlje i nikakva razumna hladnokrvnost nije ga mogla smiriti da kuca normalnije. Tišina, stravična tišina približavanja tog svjetla bila je nepodnošljiva. Štropot teškog koraka ili bat kopita bio bi bolji. Kolosi ne bi smjeli imati pravo da se šuljaju okolo kao duhovi.

A zlatno blještavilo se pojačavalo, potisnuvši zelenu rasvjetu od stropa do poda, osvjetljavajući mnogostrane plohe kocaka svojim mnogo snažnijim sjajem. Postalo je jako kao zlatno nebo, pa čak i jače. Postalo je sveobuhvatno i sveprodorno nepodnošljivo, ne ostavljajući nigdje nimalo sjene u kojoj bi se moglo sakriti, nikakav kutak tame.

Plamtjelo je kao izlazeće sunce ili kao nešto izvučeno iz sunčeva srca, a veličanstven sjaj bacio je skrivene promatrače u očaj.

Steve se očajnički borio da sačuva prisebnost, da obuzda uspaničeni mozak, da se sabere — ali nije uspio.

Lica izmučena od straha i okupana znojem, zapazio je samo mali dio okrajka plamena stupa koji se pojavio između blokova središnjeg

prolaza. Vidio je samo zaslјepljujući trak upaljena zlata u kojem je blistala čista bijela zvijezda, onda mu je u mozak prodrlo žestoko pjenušanje, a zatim se srušio u oblak malih mjehurića.

Padao je sve dublje kroz tisuće i tisuće mjehurića i vrtloga i kroz mlazove svjetlucave pjene što je svijetlila i mijenjala se, i opet svijetlila u svim duginim bojama. A sve se vrijeme njegov mozak pokušavao boriti protiv toga, pokušavao zadržati svijest.

Duboko dolje, u najdubljim dubinama, Steve je tonuo dalje, dok su tisuće mjehurića kovitlale oko njega u najraznovrsnijim bojama.

A onda se pad usporio. Postupno je pjena prestala da se uzdiže uvis, zaustavila vrtnju i počela se polako okretati u suprotnom pravcu i tonuti. Dizao se! Steve se dizao cijelu vječnost lebdeći bez težine u transu nalik na san.

Posljednji su mjehurići na sablasni način nestajali i ostavili ga u kratkom prekidu nepostojanja, a onda se našao ispružen koliko je dug na podu s omamljenom Laurom na ramenu. Trepnuo je polagano nekoliko puta. Oči su mu bile umorne i bolne. Srce mu je još tuklo ubrzano, a noge malaksale. Imao je nekakav čudni osjećaj u želucu i kao da mu je sjećanje bilo zaustavljeno za dugo, vrlo dugo.

Nije se odmah digao s poda, tijelo mu je bilo previše potreseno, a mozak smućen da bi se upustio u takav napor. Dok se malo pribrao i došao k sebi, zapazio je da je sav zlatni sjaj nestao i da je opet osvjetljenje bilo prigušeno zeleno bez sjena. Onda je pogledao na sat sav osupnut. Prošla su dva sata!

To ga je trglo pa se napokon podigao na noge. Vireći iza ugla velikog bloka, vidio je kako se ništa nije promijenilo. Instinkt mu je govorio da je zlatni posjetilac otišao i da je ponovo na tom mjestu. Da li je zapazio njega i papigu? Da li mu je on uzrokovao gubitak svijesti? Ako nije, zašto je onda izgubio svijest? Da li je učinio nešto nažao brodu na krovu?

Podigavši svoj beskorisni pištolj, Steve uhvati okovanu dršku i pogleda zadovoljno. Stavi ga u futrolu, pomogne Lauri da se smjesti na rame, gdje se papiga jedva držala još potpuno ošamućena, te krene dublje u zgradu.

— Rekao bih da smo O. K., medena — reče joj raspoloženo. — Sve mi se čini da smo bili premaleni da bi nas opazio. Bili smo kao miševi. Tko se bavi miševima kada ima na umu mnogo veće i značajnije stvari? Načinio je grimasu jer mu se nimalo nije svidjela usporedba s miševima. To nije bilo nimalo laskavo ni za njega ni za njegovu vrstu. Ali, to je bilo najbolje što je mogao pomisliti u tom trenutku. — Tako mali kao miševi ostavljeni da grickaju sir. No ne predajemo se samo tako jer je neki veliki lupež prošao pokraj nas i dobro nas zaplašio, zar ne najmedenija?

— Ne — reče Laura bezvoljno. Glas joj je još bio potišten, a oči su

zverale amo-tamo zbunjeno. — Ne boj se. Neću odjedriti, kažem ti. Laura voli orahe!

— Ne zanovijetaj!

— Orasi! Ostani na farmi, imat ćeš više jaja. McGillicud-dy...

— Hej — upozori je on.

Ona odmah ušuti. Nastavio je koračati i nije htio sebi priznati da mu je čitav živčani sustav pomalo napet ili da ga nešto smeta. Ali je znao sasvim sigurno da nema nikakve želje da se ponovo nađe u blizini tog svijetlećeg diva. Jednom je bilo dovoljno, i više nego dovoljno. Nije bilo to zbog toga jer ga se plašio, nego zato što ga nije mogao definirati.

Prošavši pored posljednjeg bloka, našao se pred nekakvim strojem. Vrlo kompliciranim i neobičnim: upravo je »proizvodio« kristalnu biljku. Pokraj njega jedan nešto drugačiji stroj proizvodio je malog, rogatog guštera. Nije bilo nikakve sumnje uopće o tome što proizvode, jer su obje stvari bile napola gotove i dovršavale se pred njegovim očima. Za kratko vrijeme, za sat-dva, a možda i manje bit će gotovi, i onda će biti potrebno samo...

... potrebno samo...

Kosa mu se digla u zrak i počeo je trčati. Beskrajni redovi strojeva, svaki drugačiji, svaki je proizvodio nešto drugo. Sve je to teklo elektronskim putem, dodavao se atom na atom, kao opeka do opeke kad se gradi kuća. Nije bilo nikakve sinteze jer je to bilo jednostavno sastavljeno, plus rast prema nekim nepoznatim zakonima. U svakom od ovih strojeva, znao je, morao je postojati nekakav ključ, nekakav kod, broj, nekakav čudesni glavni kontrolni uređaj nezamislive zamršenosti, koji je određivao uzorak svakog proizvoda, a uzorci su bili beskrajno raznoliki.

Tu i tamo je po neki stroj stajao nepokretan i tih, izvršivši svoj zadatak. Tu i tamo su po neki monstruozni dijelovi nečega ležali u komadima, ili da ih se popravi ili da ih se modificira. Zaustavio se kod jednog koji je završio posao. Načinio je jednu vrlo malu mušicu koja je ležala nepokretna kao statueta u svome okviru. To je biće bilo savršeno, koliko je mogao zaključiti, i čekalo je na nešto... nešto...

Krupne graške znoja kliznule su mu niz čelo. Ta je mušica trebala samo dašak života!

Prisilio je sebe da razmišlja o mnogim osjećajima. To je bio jedini način da ostane sabran. Skreni svoju pažnju! Skreni svoju pažnju — premještaj je s jedne stvari na drugu! Odlučno, svoju pažnju usmjerio je na jedan golem stroj koji je bio djelomično rastavljen. Unutrašnji je dio bio otkriven i vidjeli su se veliki namoti tamnosive žice. Komadići slične žice ležali su razbacani po podu.

Podigavši komad žice, ustanovio je da je vrlo težak. Skinuo je ručni sat, otvorio stražnji poklopac i prinio žicu do mehanizma. Cirkonij je

odmah zasvijetlio. On zasvijetli uvijek u prisutnosti radijacije. Taj nepoznati metal mogao je biti gorivo za brod. Srce mu je zaigralo na samu tu pomisao.

Da li da izvuče oveći komad i odnese ga na brod? Bio je vrlo težak, a bio bi mu potreban dosta dugačak komad, kako bi ga mogao upotrijebiti kao gorivo. Ali, pretpostavimo da bi nestanak toga komada mogao nekoga izazvati da postavi stupicu kada se bude vratio po ostatak?

Vrijedilo je zastati i dobro razmisliti, što je i bio osnovni postulat istraživačke službe. Stavivši u džep taj komad žice, potražio je još neke rastavljene strojeve u kojima bi bilo te žice. Potraga ga je odvela još dublje u zgradu i on se sve jače borio da se koncentrira samo na taj zadatak. A to nije bilo nimalo lako. Tamo je, na primjer, bio onaj pas koji je stajao nepokretan i čekao. Kada bi bar nešto bilo što bi nalikovalo na nešto sa Zemlje. Zapazio bi ga svakako. Bilo bi također nemoguće ne opaziti druge, poznatije oblike života — kada bi ih bilo ovdje.

Prikupio je nekoliko uzoraka radioaktivne žice, a onda je napustio potragu. Jedan kakadu prekinuo je njegovo traženje. Ptica je stajala ukočeno u svom stroju, plavo perje je bilo glatko i svijetlo, crvena kresta je bila uzdignuta, a svijetle su oči bile zagledane u nešto što nije bilo mrtvo, ali nije još bilo ni živo. Laura je zakriještala histerično, a golema je hala odjeknula odjekom koji se čuo i negdje u daljini a onda se izgubio. Laurino reagiranje je bilo već suviše za njega, nije želio iskušati sličnu reakciju na sebi.

Požurio je kroz zgradu najvećom brzinom prolazeći pored sanduka i kocaka i golemog reda izložbenih kutija i ne osvrtajući se. Uz padinu se popeo gotovo isto tako brzo kao što je i silazio i bio se teško zadisao kad je stigao do broda.

Prvo je provjerio da li je netko bio u brodu ili nešto dirao. Nije bilo tragova. Zatim je provjerio instrumente. Instrumenti su pokazivali prisutnost radijacije. Nešto je propustio — to je trebao provjeriti kada se spustio na krov. No, sada je svejedno. Ono što je bilo pod krovom, sada je poznato, instrumenti bi ga upozorili ranije, ali ne tako iscrpno.

Laura je iskoristila priliku da se najede, pa je i on nešto pojeo na brzinu. Poslije toga izvukao je uzorke žice. Ni jedan nije bio nalik na drugi komad, a jedan je očito bio predebeo da bi ušao u otvor za gorivo »Kingston-Kanes« motora. Bilo mu je potrebno pola sata da je stanji. Isprobao je prvo tamnosivi komad žice. Uvukavši je u otvor, podesio je kontrole na minimum intenziteta zagrijavanja, i pritisnuo energizator. Ništa se nije dogodilo.

Psovao je. Jednom će možda imati bolje aparate nego te grube iskićene. »Kingston-Kanes«, aparate koji će gutati sve što je za jelo. Gustoća i radioaktivnost nisu bili za ove motore dovoljni, stvar je

morala biti prava.

Vrativši se do motora, izvukao je žicu i utvrdio da je kraj rastaljen i bezobličan. Potpuni promašaj! Umetnuvši drugi uzorak, još jedan komad žice, ali ne tako tamnosiv kao prvi, vratio se do kontrola i pritisnuo energizator. Stražnje rakete su odmah prasnule potmulo i instrumenti su pokazali 60 postotaka normalnog potiska.

Neki bi ljudi poludjeli od sreće. Steve nije. Njegovo se orlovsko dugoljasto lice smrklo, izvadio je iz džepa treći komad i pokušao s njim. Ništa. Četvrti je također bio promašaj. Peti je proizveo čudnovate ritmičke serije eksplozija koje su potresale brod od vrha do dna, a kazaljke su pokazivale potisak od nule do sto dvadeset postotaka. Vidio je istraživački brod kako se propinje kroz svemir kao s izvanbrodskim motorom. Izvadio je šesti uzorak i stavio ga u otvor. Šesti je zagrmio veselo pri sto sedamdeset postotaka. Sedmi je također bio promašaj.

Odbacio je sve i zadržao samo šesti uzorak. Takav mu je trebao. Nalikovao je na tamni bakar, ali nije bio tako mekan kao bakar ni toliko težak. Bio je tvrd, elastičan i lagan, kao telefonska žica. Kada bi bilo bar tisuću metara te žice tamo dolje, mogao bi je nekako dovući do broda i ako ono zlatno čudovište ne bi omelo to izvlačenje, mogao bi dati petama vjetra. A onda bi otišao na neko civilizirano mjesto ako bi ga uspio pronaći. Budućnost mu se temeljila na vrlo blijedim pretpostavkama.

Najjednostavniji način da dođe do blaga koje mu je bilo potrebno, bio je da načini rupu u krovu i kroz nju podigne potrebnu količinu žice uz pomoć male dizalice na brodu. Ali, kako da načini rupu u krovu bez eksploziva? Odgovor: provrti malu rupu u krovu, stavi nekoliko metaka od pištolja i spoji sve to električnim putem. Pokušao je ručnom bušilicom. No ubrzo se pokazalo da je tvar tvrda kao najtvrđi dijamant. Izvuče pištolj i opali metak u krov. Projektil eksplodira oštrim praskom, a djelići metka šišteći se odbiše prema nebu. Tamo gdje je opalio, ostala je na krovu samo jedna mrlja od esplozije i nekoliko jedva vidljivih ogrebotina.

Nije preostalo ništa drugo nego sići i na leđima donijeti žice koliko je mogao. I to odmah. Mrak će uskoro pasti.

Zatvorivši brod i ostavivši Lauru, vratio se u zgradu, prošao gotovo dva kilometra pokraj svih onih kutija, kocaka i ormara do dijela gdje su bili strojevi. Nije se zaustavljao usput da bi bilo što promatrao ili proučavao. Nije želio. Žica mu je bila jedini cilj.

No bez obzira na sve, mozak mu je grozničavo radio, dok je tražio žicu. Polovica mozga je bila sva nabrušena napetošću na samu pomisao da bi se zlatni stup mogao iznenada vratiti, a druga polovica je plamtjela od uzbuđenja pri razmišljanju o mogućnosti da se vrati kući. Sve se to nije vidjelo na njemu: bio je miran, pribran i

metodičan.

Za deset minuta našao je veliki namotaj bakrenastog metala, veliki kolut uredno smotane žice, koji je ležao uz rastavljeni stroj. Pokušao ga je dignuti, ali ga nije mogao ni pomaći. Stvar je bila prevelika i preteška da bi je mogao dići. Da bi žicu dovukao na krov, morao bi je rezati i nositi na krov bar u četiri navrata. Tako blizu, a opet tako daleko! Sloboda je zavisila od njegove sposobnosti da ponese gomilu metala kilometar-dva do broda. Promrmljao je nekoliko specijalnih Laurinih izraza.

Iako je imao u ruci već i kliješta za sječenje žice, zastao je da razmisli i odlučio da pogleda još malo dalje prije nego što se odluči što će. Bilo je to pametno, jer je samo nekoliko desetaka metara dalje naišao na istu žicu, samo namotanu u manji, deblji kolut. I ova je gomila žice bila teška da bi je nosio, ali s krajnjim naporom mišića uspio je osoviti kotač i kotrljati ga.

Nekoliko je puta morao stati i prisloniti kotač uz najbliži blok kocaka. Jednom se kocka potresla od težine velikog namotaja žice, a neki sjajni pauk koji je bio u kutiji zatresao se kao da je živ. To ga je natjeralo da se više ne odmara nego da nastavi gurati kotač.

Ljubičasti su zraci ponovo prošarali nebo na horizontu kada je svoj plijen iskotrljao iz zgrade kroz otvor i stigao do podnožja padine. Tu se zaustavio, dohvatio jedan kraj žice i s njim se popeo uz padinu na krov. Žica se odmotavala bez teškoća sve dok nije stigao do broda, gdje je kraj žice pričvrstio za navoj na dizalici i namotao svu žicu, a zatim premotao na kolut za gorivo.

Noć je pala kao i do sada naglo. Ruke su mu se tresle, ali mu je orlovsko lice bilo odlučno i mirno kada je provukao kraj žice u automatski injektor za motor »Kingston-Kanes«. Kada je to obavio, otvorio je odjeljak u kojem je čučala Laura, dao joj nekoliko oraha koje je sama pokupila s drveta. Ona je to prihvatila nevoljko, još uvijek potištena i nesklona razgovoru.

— Ostani unutra, medena — mazio ju je on. — Izvući ćemo se iz ovoga i krenuti kući.

Zatvorivši je opet, popne se u kontrolno sjedalo i upali prednji reflektor, koji je proparao tamu i obasjao brežuljak ispred njega. Uključio je energizator i čekao da se zagrije motor. Grmljavina mlaznica bila je žestoka i vrlo ugodna. Sa sedamdeset postotaka većeg potiska morao je biti mnogo oprezniji u svojim postupcima prilikom upravljanja brodom, ne bi bilo dobro da se istopi rep nedohvat uspjehu. Pa ipak bio je nekako čudno nestrpljiv kao da je svaka minuta bila presudna, ta ne, svaka sekunda!

Ali se savladao, ugrijao je mlaznice i blago pritisnuo na upravljački mehanizam repnog dijela broda i promatrao kako se brežuljak pomiče u stranu, kako se brod okretao na svome trbuhu. Još jedan pritisak i

još jedan i predjni dio broda je bio upravljen prema rubu krova.

Tamo negdje daleko ispred njega kao da se pojavio nekakav svijetli obruč i on ugasi prednji reflektor da bi tu stvar bolje promotrio.

Bila je to jedva vidljiva žuta maglica što se uzdizala iznad ruba susjednog brežuljka. Jeza mu je prešla kičmom kad ju je ugledao. Maglica se pojačala i počela dizati. Oči su ukočeno zurile u mrak i u to svjetlo koje se pojačavalo, a ruke su mu ostale ukočene na komandama. Leđa su mu bila vlažna. Iza njega, u malom odjeljku, Laura je bila potpuno tiha, nije se čak ni meškoljila nelagodno što je inače činila. Pitao se da li je skrila glavu pod krilo.

Golemom snagom volje napregnuo se kao nikada ranije, okrenuo je kontrolne prekidače za nekoliko stupnjeva i pojačao repni potisak. Podrhtavajući, brod krene. Sabravši se, Steve je postavio kontrole za polijetanje. Grmljavinom koja je odjekivala od brežuljka, maleni je brod sunuo prema nebu, ostavljajući za sobom vatreni luk. Vireći kroz kupolu dolje, Steve je načas opazio kako se veliki zlatni stup dostojanstveno uspinje na vrh brežuljka. Već slijedećeg trena sve je ostalo daleko iza njega, a brod je kao munja jurnuo prema zvijezdama.

Golemo ga je olakšanje obuzelo kada je napustio Oro, iako nije znao čega se zapravo toliko plašio. No olakšanje je bilo tako veliko, da nije bio nimalo zabrinut kamo kreće i kako će dugo još lutati.

Osjećao je nekako, ako krene velikim plošnim lukom, da će zacijelo negdje prije ili kasnije napipati neki istraživački signalni poziv. A kad jednom uhvati taj signal iz bilo kojeg izvora, on će ga izvući iz ove nebeske maglice i svemirskog labirinta.

Sreća ga je i dalje pratila i njegov optimizam se pokazao ispravnim, jer dok je još bio u vrlo čudnim i nepoznatim konstelacijama zvijezda uhvatio je poslije dvadeset sedam dana putovanja jedva čujno kuckanje signala s Hydre III. To kuckanje je bilo njegov svemirski svjetionik koji ga je vodio kući.

Uzviknuo je oduševljeno — Jupiiiii! — pomislivši kako ga samo Laura sad može čuti — ali čuli su ga i na drugom mjestu.

Tamo daleko na planetu Oro, duboko u velikoj radionici, zlatni div je zastao kao da osluškuje. A onda je skliznuo tiho duž velikog hodnika posred velike zgrade i došao do velikog sustava programiranja. Jedan se odjeljak otvorio i dvije su se staklene ploče pojavile.

Na trenutak te su ploče bile u kontaktu sa svijetlom supstancijom i nakon toga su imale niz malih točkica na sebi. Bile su vraćene u isti odjeljak, a vrata su se zatvorila. Zlatna veličanstvena svjetlost je kliznula dalje do odjela sa strojevima.

Nešto je bilo zapisano na pločicama. Ali samo nešto ili netko daleko iznad stupnja čovjekova razvoja, mogao bi odgonetnuti pun smisao tih zapisa.

Jednostavnijim rječnikom na pločicama je moglo pisati: »Dvonožac, uspravan, obojen, inteligentno biće tipa P-739 sa Sol III kondenzacija snage BDP — umjereno sposoban«.

Isto tako bi na drugoj pločici moglo stajati: »Krila na sklapanje, velik, kukasta kljuna, šaren, tip makao K-8, sa SOL III, kondenzacija snage BDB — manje sposoban«.

Ali, sjajni je hobist već zaboravio usputne zabilješke. On je upravo gradio, točno prema davno prikupljenim uputama, jednu mušicu, koja je do tada ležala kao ukras od dragulja.

Možda će se jednom pozabaviti i s tim sada zabilježenim podacima.

(Objavljeno prema dogovoru s GPA München)

Savršeniji model

Goran Pavelić

— Mislite li da je Lindar Paz uistinu spreman za ono što ga čeka? — ulagivački upita Viši kontraadmiral Luc Kalabrez.

Vrhovni lord planeta Novi Nihon i glavni zapovjednik četvrtog galaksijskog okruga (kao i nosilac još nekoliko desetaka manje značajnih titula) Poiret Zuni, odvrati svoj hladni i nedokučivi pogled sa svjetala što su se širila u vedroj jesenskoj noći. Odavde, iz Zunijeve sobe, s petog kata, sve se činilo mirnim, ali i Kalabrez i Zuni su znali da je u Yedou III, svemirskoj luci, vrlo živo.

— Naravno da je spreman. Mislite li da je odluka kompjutora bila pogrešna? Osim toga, osobno sam potvrdio ovaj datum — odgovori Zuni. Okrenuo se od prozora i upro pogled u Kalabreza.

— Svakako, Vaša visosti, nisam nimalo posumnjao u pravilnost vaše odluke — brzo se ispravi Kalabrez. Znao je da Zuni ima nepredvidivu narav, tako tipičnu za ratnički klan Zunija, u kojem sve titule i prava već sedam generacija prelaze s koljena na koljeno. Kalabrez je uspio sačuvati smirenost, ali iznutra se tresao od pomisli da bi mu Zuni, iz čista hira mogao narediti da izvrši samoubojstvo. Naravno, morao bi ga poslušati, jer je klan Kalabreza već pet generacija bio izravno potčinjen Zunijima.

— Je li Paz potpuno svjestan prečasnog zadatka koji mora obaviti? Jesu li mu potpuno jasne vaše instrukcije, Visosti? — pokušao je svoju brzopletu grešku ispraviti Kalabrez.

— Paz je svjestan svojeg zadatka. Uostalom, to ste trebali provjeriti vi, Viši kontraadmirale. Jesam li jasan? — odgovori mu Zuni glasom u kojem se osjećala nestrpljivost i prezir. U sebi Zuni pomisli: »Paz je svjestan onoliko koliko treba biti svjestan. Ako uspije, bit će do kraja svjestan. A što se tebe tiče, Kalabrezu, postajem nestrpljiv.«

— Svakako, Vaša visosti, potpuno ste jasni — Kalabrez se duboko nakloni. — S vašim dopuštenjem, spustit ću se u kontrolu. — Zuni ga otpusti laganim pokretom ruke i ponovo stane pred prozor. Kakva divna noć! Velika noć, noć u kojoj će moć i ime Zunija steći, možda, još više snage i ugleda.

— o o o —

Luc Kalabrez sada je vlastitu strepnju pokušao ublažiti oštrim naredbama svojim potčinjenima. Ali nije bilo nikakva razloga zbog

kojeg bi mogao dokraja istresti svoje nezadovoljstvo i strah. Sve je bilo potpuno u redu. Ni najmanjeg zastoja u procesu. Lindar Paz je smireno u svojoj sobi dovršavao crtež breze s koje opada lišće, a ponos flote, najbolji i najefikasniji brod »Rabros« polako je kružio tamo gore, u putanji.

»Rabros« nije bio običan brod. Njegova glavna odlika bila je u tome što mu nije bila potrebna posada. Bio je to jedini potpuno automatizirani brod u floti. Iz pedesetak velikih i mnogo manjih bitaka uvijek je izlazio kao pobjednik. Brz, čvrst i što je najvažnije, potpuno nepredvidiv u akcijama. Naročito je ta njegova nepredvidivost plašila one koji su se morali sukobiti s njim.

Tajnu njegove efikasnosti i izrade znali su samo Poiret Zuni i dvadeset šestorica tehničara i inženjera. Uostalom, oni tu tajnu ne bi mogli nikome ni izdati, jer kad je »Rabos« bio dovršen, svima im je bilo naređeno da se sami ubiju. Luc Kalabrez pogleda na sat. Devet i petnaest.

— Pozovite ga — naredi on.

— o o o —

Zastane s kistom u ruci, pripremajući se da povuče posljednji potez na crtežu. Listovi su lagano padali na zemlju, daleke su planine bile u magli. Tuga jeseni i prolaznost života zračili su iz crteža. Tada se na zidu oglasi signalno zvono. Lindar Paz uzdahne i razočarano spusti ruku. Vrijeme je. Otvori vrata svoje sobe. Čekala su ga dva stražara, šutljiva, u smeđim uniformama. Zajedno s njima krene do dizala. Za sada je sve bila stvar rutine, ali svi su u kontroli bili posebno pažljivi i oprezni. Znali su da u slučaju najmanje greške Poiret Zuni može svima narediti da izvrše samoubojstvo.

Ali i bez te posebne brige stigao bi Lindar Paz malim brodom u putanju. Točno u deset sati i dvadeset četiri minute stupio je u unutrašnjost »Rabrosa«.

Brod kojim su ga doveli lagano se okrenuo i vratio na tamnu stranu planeta.

— o o o —

»Rabros« je bio savršen, ili gotovo savršen svemirski borbeni brod. Ali to ne znači da ne bi mogao biti i bolji. Upravo je to i bio Pazov zadatak.

»Paz, izabrani ste od stotinu i sedam pilota u završnom krugu«, govorio mu je prije mjesec dana Zuni. »Brod je potpuno automatski, ali želim provjeriti da li još zadovoljava najviše zahtjeve. Zbog toga ćete vi, kao najbolji od najboljih, krenuti tim brodom na poseban zadatak. Prilagodili smo prostor broda tako da posluži vašim osnovnim životnim zahtjevima. Vaše je da pažljivo promatrate sve što se događa, da se prilagodite svim mogućim situacijama. Toliko vam smijem reći. Brod je naročito programiran za neke stvari, ali njih vam

ne smijem iznijeti. Vaš će izvještaj kada se vratite, mnogo značiti za poboljšanje borbene gotovosti naše flote.«

Paz se sjećao tog sunčanog dana i uzbuđenja koje je ovladalo njime. Vrhovni lord mu osobno povjerava zadatak. I to ne običan zadatak, nego zadatak koji od njega traži svu njegovu umješnost, znanje, intuiciju i naravno, potpuno pokoravanje volji Poirete Zunija.

— o o o —

Zuni je zamišljeno gledao kroz prozor u noćno nebo. Iako nije mogao vidjeti »Rabros«, u mislima je bio tamo.

»Sa srećom, pilote Paz«, pomisli. »Ako se brod više ne vrati, ili ako se vrati, a tebe ne nađemo u njemu, ili te u njemu nađemo poludjela, osakaćena ili mrtva, znači da nisi uspio. Ali ako se vratiš živ i sabrana duha, onda si uspio. A meni će to mnogo značiti. I tebi, ali na drugi način.«

»Dobro došao, pilote Paz«, čuo se pomalo hrapavi glas. »Nadam se da ćeš se, unatoč na brzinu pripremljenom prostoru za tebe, dobro osjećati i da ćemo zajedno provesti mnogo ugodnih i zanimljivih trenutaka«, čuo je Paz iz zvučnika u glavnoj kabini. I ovdje je, kao i u cijeloj unutrašnjosti broda, prevladavala zelena boja. Osjećao se čudno, okružen mnogobrojnim seznorima. Tko zna koliko senzore uopće ne zapaža? Senzori su bili i oči i uši broda. I mnogo više od toga. Registrirali su, između ostalog, promjene temperature i količinu zračenja. Naravno, senzori su se nalazili i na vanjskoj oplati broda. Svi su ti senzori odašiljili najraznovrsnije podatke u centar, a Paz nije znao točno gdje se nalazi. Brod je bio opremljen najraznovrsnijim uređajima za kontrolu, samokontrolu, sigurnosnim uređajima, automatski programiranim aparatima za povratak ili izmjenu uništenih ili pokvarenih dijelova. Kakvim je oružjem bio naoružan, vjerojatno i nije potrebno posebno spominjati.

Paz se nelagodno osvrne.

— Ne osjećaj se nelagodno, molim te. Vidim te sasvim dobro. — Pazu je čudno zvučao taj glas iz zvučnika. Znao je da je to automat, ali Pazu se činilo kao da sluša ljudski glas.

— Što misliš o našoj suradnji? — upita Paz, gledajući prema najbližem crvenkastom objektivu. U njemu se, kao u ribljem oku, ogledala kabina.

— Sve najbolje — odgovori brod.

U Yedou III upravo je počinjalo jutro, kada je »Rabros« zajedno s Lindarom Pazom krenuo na zadatak.

— o o o —

Pakao je trajao nekoliko tjedana, iako je Pazov osjećaj za vrijeme već bio ozbiljno poremećen. Jer brod je bio tako programiran da na sve moguće načine eliminira čovjeka koji se nalazio u njemu. Iskrcavao ga je na planete naseljene opasnim životinjama i biljkama,

neprijateljski raspoloženim domorocima, ali uvijek se Paz vraćao u brod prije nego bi ovaj poletio. Ulijetali su u jezive svemirske bitke, vođene u zakucima galaksije. Iz svega se Paz — zar nije bio najbolji od najboljih? — izvukao, a tada je brod počeo iskorištavati najlukavije načine da ga otruje, zadavi, oslijepi, osakati ili jednostavno ubije.

Nekoliko se puta Lindar Paz našao na samoj granici smrti, ali se uvijek izvukao, zahvaljujući svojoj hrabrosti, intuiciji, znanju ili sreći.

Nakon iscrpljujućeg i dugotrajnog nadmudrivanja, Paz je uspio pronaći jedan od važnijih centara u brodu i zatim je jednostavno sjeo na to mjesto. Na sebi je imao skafandar, u kojem se neudobno osjećao, ali ga je taj štitio od novih podmuklih pokušaja »Rabrosa« da mu oduzme život. U ruci je imao razornu granatu. »Rabrosu« je jednostavno dao do znanja da neće nimalo oklijevati bude li smatrao da je potrebno uništiti i sebe i njega. Brod to nije mogao učiniti — bio je programiran tako da se sam nikako nije mogao uništiti.

Paz je nakratko utonuo u tupi san, dok mu je djelić uma stalno bio svjestan situacije, spreman da da znak za uzbunu.

— Pilote Paz? Lindare, čuješ li me? Lindare? Paz se naglo trgne.

— Lindare? Čuješ li me? Paz uključi primopredajnik na skafandru.

— Da?

— Lindare, ovo više nema smisla. Ni za tebe, ni za mene. Skini skafandar, više nema razloga da se borimo. Moram ti nešto pokazati, nešto što će sasvim izmijeniti tvoje držanje prema cijeloj toj stvari.

— Neki novi trik, je li? Bilo bi ti bolje da nas vratiš kući. Zar ti nije jasno da me ne možeš nadmudriti?

— Lindare, dobro znaš da moraš jesti. Mogao bih te jednostavno pustiti da izgladniš. A i tvoje zalihe kisika se polako troše.

— A ja ti jednostavno kažem: ako ne kreneš prema kući, raznijet ću nas obojicu — mirno odgovori Paz.

— Lindare, ti si pilot. Pravi pilot. Vladaš se prema kodeksima koji su za svakog pilota najvažnija stvar. A to, osim potpune pokornosti svojem gospodaru znači i vjerovanje u riječ drugog pilota.

— Da, ali ti si samo superautomatski brod.

— Lindare, dajem ti riječ pilota. — Pazu se učini da je ovaj put glas zvučao ljudskije nego ikad do sada. — Lindare, skini skafandar. Neću više ništa pokušavati.

— Dobro. Ali granatu držim u ruci.

— o o o —

Vođen uputama, Paz je stigao u mali hodnik koji prije nije držao važnim. Prema simbolima, tu su se nalazili rezervni dijelovi za popravak vanjske oplate. I dok je stajao u tom hodniku, pred njim se bešumno otvore ovalna vrata. Bila su vješto uklopljena u zid, tako da ih ljudsko oko nije moglo zapaziti.

— Uđi — začuje. U glasu nije mogao zapaziti ni najmanjeg traga

nekoj skrivenoj namjeri. Ali kako to da uopće zapazi kod jednog automata? Još oprezan, ali i radoznao, on uđe u neveliku prostoriju. Zidovi su bili pokriveni mnogobrojnim uređajima i svjetlima, a iz svih su tih uređaja izlazili snopovi kablova. U tišini, Paz se privikavao na polumrak. U jednom kutu prostorije nalazilo se kockasto postolje, visine jednog metra, metalna sjaja. Kablovi su vodili do podnožja postolja i nestajali u njemu. U providnoj kupoli na vrhu postolja, obasjan žmirkavom svjetlošću, u gustoj tekućini lebdio je ljudski mozak.

— Napokon smo se našli licem u lice, ako taj izraz nije malo nezgodan, pilote Paz. Pozdravlja te pilot, bolje rečeno bivši pilot Prodol Bale.

— o o o —

— Ne znam da li se sjećaš bitke za Alarkon V. Ne sjećaš? Svakako je već onda Poiret Zuni bio vrhovni zapovjednik svih oružanih snaga Novog Nihona i četvrtog galaksijskog okruga. Vjerojatno se tada u njegovoj glavi rodila ideja o ovakvu brodu. U toj bici ja sam poginuo, ali je Zuni uspio sačuvati moj mozak i održati ga na životu, sve dok nije do kraja bila ostvarena ideja o brodu-pilotu.

— Ali, zašto ne? Ovako još imaš čast služiti našeg Vrhovnog lorda. A da ne nastavljaš svoj časni pilotski put bio bi mrtav i tvojeg bi se imena sjećalo samo nekoliko ljudi.

— Znam. Ali, vjeruj mi, po stotinu sam puta poželio da budem mrtav i miran, nego da ovako, s polovnom voljom, nastavljam sve ove besmislene ratove i bitke.

— Kako to misliš?

— Stvar nije tako jednostavna kako ti se možda čini. Istina, veliki dio moje stvarne ličnosti je sačuvan. Ne zaboravi da je psiho-kibernetika najjača znanost na Novom Nihonu. Zar misliš da je rizik bio poželjan? Kompliciranim postupcima meni su neke stvari jednostavno programirane, usađene. Da nije toga, već odavno bih završio sam sa sobom. Zapravo, bio bih najzadovoljniji kada bih se mogao obrušiti na Zunija i poslati ga tamo gdje mu je već odavno mjesto: u smrt

— Kako možeš govoriti takve stvari?

— Na žalost, mogu ih samo govoriti.

— o o o —

Luc Kalabrez uđe u Zunijevu sobu i salutira.

— Pilot Lindar Paz spreman je da osobno podnese izvještaj o izvršenom zadatku, Vrhovni lorde.

— Izvrsno. Pošaljite ga odmah i ostavite nas same.

— Razumijem.

Lindar Paz više nije imao onaj umorni, izmučeni izgled kao kada je stupio na tlo. Ali mu je izraz nedokučene tajne ostao još u očima. U

novoj uniformi, svježe obrijan, sigurnim je korakom stupio pred Zunija.

— Sjednite, sjednite, pilote Paz. Čestitam na izvrsno obavljenom zadatku. Recite, kako je bilo?

— Hvala, Vrhovni lorde. Zadatak je svakako bio neuobičajen. Ali sve je manje-više bilo stvar koju bi svaki dobar pilot mogao obaviti. Najteže je bilo kada sam došao u izravan dodir s »Rabrosom«, zapravo s Prodolom Baleom. Više od svih fizičkih napora, kušnji izdržljivosti i hrabrosti i snage, za mene je to bio najteži trenutak. Slušati sve te... optužbe protiv vas. Bale me pokušao zaludjeti, a kako sam bio već na kraju snaga, malo mu je nedostajalo da uspije. Ne znam koliko je sve od toga što sam čuo istina. Ako dopuštate, Vrhovni lorde, rado bih postavio nekoliko pitanja...

— Kasnije, pilote Paz. Imamo dovoljno vremena, morate se još odmoriti. Vjerujte, vaš će uspjeh mnogo značiti.

Zunijev glas bio je gotovo nježan. Nagne se nad stol i pritisne dugme na vizoru.

— Viši kontraadmirale, pilot Paz i ja smo završili razgovor. Možete poslati ljude po njega.

Ustane i stisne ruku Pazu.

— Morate proći kroz još neke liječničke provjere. Nadam se da ćemo se uskoro opet vidjeti.

— Razumijem, Vrhovni lorde i hvala vam još jednom.

U hodniku su ga čekala četvorica ljudi u sivim uniformama.

I onda su ga odveli, a mislio je da će to biti još jedna rutinskih provjera. Mirno je legao na kauč. Neobično se začudio kada se probudio i umjesto svojeg tijela osjetio povezanost sa sondama, radarima, strahovitim oružjem, a u mislima je osjećao neumoljivu snagu programirane odanosti gospodaru. I znao je da nikada neće završiti svoj crtež.

Lončari s Firska

Jack Vance:

The Poters of Firsk

Preveo *Nikola Popović*

Ima nekih metala, kao prvi primjer je zlato, koje su ljudi počeli cijeniti zbog njihovih estetskih odlika, a tek su kasnije otkrili i druge mogućnosti upotrebe. Ovo je priča o jednom takvom slučaju. To je i priča o ljepoti koja je sastavni dio umjetnosti ali i ne tako česta u znanstvenoj fantastici. Ako je želite doživjeti, onda je najbolje da pročitate sve što je napisao Jack Vance. Jack Vance je Kalifornijac. Znanstvenu fantastiku je počeo pisati još dok je služio u trgovačkoj mornarici za drugog svjetskog rata. Ova priča, iako jedna od njegovih prvih, već je dala naslutiti o kakvu je talentu riječ.

Žuta vaza na Tomovu stolu bila je nekih trideset centimetara visoka, u osnovici oko dvadeset centimetara a pri vrhu široka koliko i visoka. Profil je bio jednostavna i oštro ocrtana krivina s velikim smislom za odnose i proporcije. Bila je tanka ali ne i krhka. Cijela vaza davala je dojam dobro usklađenih oblika i čvrstoće.

Kakvoća izrade bila je također u skladu s ljepotom njenog oblika i sjaja, veličanstvenim providnim, žutim svjetlucanjem, kao kasno večernje rumenilo vreloga ljeta. Bilo je to svjetlucanje nevena, vodenasto talasanje šafrana, žuto providno zlato, žuto staklo koje kao da je predstavljalo samo po sebi zavjesu za svjetlo, žuti sjaj ali nježan, trpak kao limun, sladak kao stisnuti sok od dunja, nježan kao sunčana svjetlost.

Keselsky je stalno pogledavao na vazu dok je razgovarao s Thommom, šefom personalnog odjela za Međuplanetarne poslove. Sada kada je razgovor bio završen, nije mogao odolijeti da se ne nagne i malo bolje pogleda vazu. Rekao je vrlo ozbiljno:

— To je najljepši komad koji sam ikada vidio.

Thomm, čovjek srednjih godina, žustar, s prosijedim brkovima, oštrim ali dobrim očima sjedio je opušteno u svojoj stolici.

— Uspomena. To je uspomena, i možda je to najbolji naziv za tu vazu. Dobio sam je prije mnogo godina kada sam bio vaše dobi. — Pogledao je na stolni sat. — Vrijeme je ručku.

Keselsky ga pogleda i dohvati svoju aktovku.

— Oprostite, nisam imao pojma... Thomm diže ruku.

— Ne brzajte. Volio bih da objedujete sa mnom. — Keselsky je promrmljao da mu je neugodno što smeta, ali Thomm ga je ipak nagovorio:

— Sjednite samo. — Jelovnik se pojavio na ekranu. — Pregledajte sada ovo.

Bez ispričavanja Keselsky odabere jaja, a Thomm ponovi to u mikrofon. Zid se otvori i stol se pojavi s naručenim objedom.

Za vrijeme jela Keselsky nije skidao pogled sa čudesno lijepe vaze. Dok su pili kavu, Thomm mu je doda preko stola. Keselsky je prihvati, pogladi površinu i pogleda caklinu.

— Gdje ste samo pronašli tako divan komad?

Pogledao je dno i namrštio se kad je opazio oznake urezane u ilovaču.

— Ne na Zemlji — reče Thomm. — Na planetu Firsk. — Ponovo se zavalio u fotelju. — Postoji jedna priča u vezi s tom vazom. — Zastao je izazivački.

Keselsky je požurio da ga uvjeri kako mu ništa ne bi bilo milije nego da čuje priče koje bi mu Thomm želio ispričati. Razumljivo, napokon, to mu je bio prvi posao.

— Kao što sam vam već rekao, bio sam vaše dobi — reče Thomm. — Možda godinu-dvije stariji. Boravio sam na planetu Channel već devetnaest mjeseci. Kada su me premjestili na planet Firsk bio sam vrlo zadovoljan, jer je Chanel kao što možda znate, crni planet, pun leda i ledenih buha i najdosadnijih stanovnika u svemiru...

Thomm je bio oduševljen Firskom. Imao je sve što planet Channel nije imao. Bio je topao, mirisan, nastanjen Mi-Tu-unima, šarmantnim ljudima s bogatom, osebujnom i starom kulturom. Firsk nije nikako bio velik planet, iako mu je gravitacija bila vrlo blizu Zemljinoj. Kopneni je dio bio vrlo malen — postojao je samo jedan ekvatorijalni kontinent u obliku izdužene boce.

Biro odjela za Međuplanetarne poslove bio je smješten u Penolpanu, nekoliko kilometara u unutrašnjosti od Južnog mora, gradu s mnogo šarma i stare slave.

Glazba se uvijek mogla čuti negdje, zrak je bio ispunjen mirisima što su podsjećali na tisuće cvjetova. Niske kuće od trske, pergamenta i tamna drveta bile su ležerno uređene, a najvećim dijelom bile su skrivene pod lišćem drveća i povijuša. Kanali zelene vode povezivali su grad, nad njima drveni mostovi, okićeni bršljanom i narančinim cvjetovima, a po kanalima su plovili čamci ukrašeni vrlo zamršenim šarama u različitim bojama.

Stanovnici Penolpana Mi-Tuuni imali su jantarnu boju kože i bili su blage ćudi, okrenuti životnim zadovoljstvima, vrlo osjećajni, ali bez

ekscesa, opušteni i veseli. Živjeli su po svojim ritualima. Ribarili su po Južnom moru, uzgajali povrće i voće, proizvodili različite predmete od drveta, biljne smole i papira. Metal je bio vrlo rijedak na Firsku i bio je zamijenjen najčešće alatima i drugim potrepštinama izrađenim od zemlje. Ali izrađenim tako vješto da se oskudica metala nikada nije osjetila.

Thomm je bio vrlo zadovoljan svojim poslom u penolpanskom birou, ali ne i sa svojim šefom, Georgesom Covillom, omalenim, zdepastim, rumenim čovjekom. Covill je imao prodorne plave oči s teškim, naboranim vjeđama i rijetkom kosom boje pijeska. Običavao je, kada je bio nezadovoljan, a to je bilo vrlo često, da nakrivi glavu i da zuri tako nekoliko sekundi. Ako je uvreda bila veća, eksplodirao bi u bijesu, a ako nije bila, otišao bi dalje.

Jedna od Covillovih dužnosti u Penolpanu bila je više tehničke naravi nego društvene, a u skladu s politikom biroa da se ne narušava dobro uravnotežena postojeća kultura, pa je tako imao malo što da učini. Brinuo je o uvozu silikatne pređe koja je trebala zamijeniti vlakna od korijenja od kojih su Mi-Tuuni pleli svoje mreže. Sagradio je uređaje za krekiranje — pretvaranje težih ugljikovodika u lakše grijanjem ili katalizatorom — u kojima se riblje ulje koje se upotrebljavali kao gorivo u svojim svjetiljkama pretvaralo u lakšu i čistiju tekućinu. Lakirani papir na penolpanskim kućama rado je upijao vlagu i nakon nekoliko mjeseci se raspadao. Covill je dopremio plastičan lak koji je štitio papir dugo vremena. Osim ovih manjih inovacija, Covill je malo što učinio. Politika je biroa bila da poboljša životni standard u njegovim vlastitim okvirima, u granicama već postojeće kulture, unoseći zemaljske metode, ideje, filozofiju postupno, i samo ako su domoroci i sami osjećali potrebu za tim.

Vrlo brzo Thomm je opazio da se Covill samo na riječima držao te politike. Neke njegove akcije bile su vrlo mutne i po Thommovu mišljenju samovoljne. Ta on je tek bio došao iz škole pun znanja. Covill je na penolpanskom glavnom kanalu sagradio ured od betona i stakla u zemaljskom stilu, što je bilo u potpunom neskladu s penolpanskim kućama u boji bjelokosti i smeđeg drveta. Držao se striktno uredovnih sati i vrlo su često delegacije Mi-Tuuna, koje bi stizale u svečanim odjećama, bile vraćene uz Thommove mucavo izgovorene isprike, dok je, zapravo, Covill, koji nije volio kruta lanena odijela sjedio gol do pojasa u stolici za ljuljanje, s cigarom u zubima i s vrčom piva ispred sebe, te gledao na teleekranu neki šou s goluždravim djevojkama.

Thomm je imao zadatak da kontrolira zarazne bolesti, čime se Covill nije želio baviti jer je držao da je to ispod njegova dostojanstva. Na jednom od tih putovanja Thomm je prvi put čuo za firskanske grnčare.

Opskrbljen sprejevima protiv kukaca i raznim otrovima protiv prijenosnika bolesti, krstario je i do najudaljenijih predgrađa Penolpana, gdje je prestajalo drveće i počinjala suha ravnica sve do planina Kukmak. U ovom relativno jednoličnom kraju došao je do dugačkog i otvorenog sajma s grnčarskom robom. Na stolovima i policama bilo je robe za najrazličitije svrhe, od zemljana suđa za soljene ribe do nježnih vaza tankih kao papir i svijetlih kao mlijeko. Bilo je tu pladnjeva velikih i malih, posuda svake vrsti, veličine i oblika, ni jedna nalik na drugu, vrčeva, terina, demižona, pehara s poklopcem. Na jednoj polici bili su noževi izrađeni od gline koja je pečena dok nije postala tvrda kao staklo i zvonila kao čelik, a sječivo je bilo tako uglačano i oštrije od bilo kakve britve izrađene od čelika.

Thomma su iznenadile boje. Rijetko lijepa boja rubina, zelena boja rijeke, azurna deset puta plavlja od nebeskog plavetnila. Vidio je metalno purpurnu, prošaranu svijetlim sjenama, ružičastim, ljubičastim, sivim, šarenim crvenkasto-smeđim mrljama, zatim plave poput kobalta, čudne skladne komade izbrazdana stakla. Neke su cakline bile posute kristalima, nalikovale su na snježne pahuljice, druge su imale u sebi razbacane šljokice od metala.

Thomm je bio oduševljen svojim nalazom. Bili su to zaista lijepi oblici, divan materijal, prekrasno izrađen. Čvrsti i prirodni materijali, ilovača i drvo, topljena masa i obojena stakla, nagle, nemirne obline vaza, raznolikost posuđa, veličine pladnjeva — sve je to ostavilo snažan dojam na Thomma.

Pa ipak — nešto ga je zbunjivalo na tom sajmu. Prvo je pogledao po svim policama — nešto je nedostajalo.

Između svih tih boja nije bilo žute. Ni jednog jedinog predmeta u žutoj boji. Negdje krem, negdje slama, ili jantarna, ali nigdje nije bilo čiste, otvoreno žute, sjajne boje.

Možda su ti lončari izbjegavali žutu boju zbog predrasuda, razmišljao je Thomm, možda zbog toga jer je bila kraljevska, kao kod starih Kineza na Zemlji, ili možda zbog toga što podsjeća na smrt ili bolest. Tako razmišljajući, zapitao se, tko su i gdje su lončari: U Penolpanu nije bilo peći za sušenje i pečenje tih prekrasnih stvarčica.

Približio se prodavačici koja jedva da je bila punoljetna, ali je zato bila izvanredno dražesna. Nosila je cvjetnu široku vrpcu oko struka i crvene sandale. Put joj je sjala kao jantarna caklina na vazi iza nje, bila je vitka, tiha i pristupačna.

— Sve ovo je vrlo lijepo — reče Thomm. — Na primjer, koliko ovo stoji? — Dotakao je jednu visoku staklenku pocakljenu zeleno sa srebrnim tracima.

Cijena koju je spomenula, usprkos ljepoti predmeta, bila je mnogo viša nego što je očekivao. Na njegovo iznenađenje djevojka odvrati:

— To su naši preci i bilo bi bezobzirno prodavati ih jeftino kao

drvo ili obično staklo.

Thomm podiže obrve i odluči da ne obraća pažnju na nešto što je smatrao ceremonijalnom personifikacijom.

— Gdje se izrađuje ova keramika? — pitao je djevojku. — U Penolpanu?

Djevojka je oklijevala i Thomm osjeti da mu ne želi odgovoriti. Djevojka okrene glavu i pogleda prema obroncima Kukmaka.

— Tamo u onim planinama su peći, tamo odlaze naši preci a vraćaju se posude. Osim toga ne znam više ništa.

Thomm reče pažljivo:

— Da li ti je milije da o tome ne govorimo? Ona sliježe ramenima.

— Nema nikakva razloga za to. Osim što se mi Mi-Tu-uni plašimo lončara i pomisao na njih nije nam ugodna.

— Ali zašto? Ona se namršti.

— Nitko ne zna što se nalazi iza prvog brežuljka. Ponekad vidimo sjaj od peći, a kada lončari nemaju mrtvih, uzimaju žive.

Thomm pomisli, ako je to istina, onda je to lijepa prilika da se umiješa biro, pa čak ako je potrebno i oružjem.

— A tko su ti lončari?

— Tamo — reče ona i pokaže. — Tamo je jedan lončar.

Pogledavši u tom pravcu, ugledao je jednog čovjeka kako odlazi jašući iz doline. Bio je viši i teži od Mi-Tuuna. Thomm ga nije mogao jasno vidjeti jer je bio zamotan u sivi vuneni plašt ali je bilo očito da ima blijedu kožu i crvenkastosmeđu kosu. Opazio je i velike zavežljaje na tovarnoj životinju

— Što on to nosi sa sobom?

— Ribe, papir, platno, odjeću, ulje. Robu koju je mijenjao za svoju grnčariju.

Thomm podiže svoj pribor za suzbijanje zaraze i uništavanje insekata.

— Mislim da ću ovih dana posjetiti te grnčare.

— Nemojte — uzvikne djevojka.

— A zašto?

— To je vrlo opasno. Oni su žestoki i nasilni, tajanstveni. Thomm se nasmijao.

— Bit ću oprezan.

Vrativši se u biro, našao je Covilla ispružena na pletenoj fotelji kako drijema. Kada je Thomm stigao, Covill se diže.

— Gdje ste bili tako dugo? Rekao sam vam da pripremite proračun pogona za danas.

— Pa stavio sam vam ga na stol — odvrati Thomm uljudno. — Ako ste bili za svojim stolom niste ga mogli previdjeti.

Covill ga pogleda iskosa ratoborno, ali je ipak ostao bez riječi. Opet se spustio u fotelju gunđajući. Thomm je inače obraćao malo

pažnje Covillovoj oštrini, znajući da je ogorčen na glavni štab. Covill je držao da njegovim sposobnostima odgovara bolje i važnije mjesto.

Thomm sjede i posluži se čašom Covillova piva.

— Znate li vi nešto o grnčarima tamo u planinama? Covill je progunđao:

— Neko pleme razbojnika ili nešto slično. — Nagnuo se naprijed i dohvatio čašu s pivom.

— Danas sam malo razgledao sajam s grnčarijom — reče Thomm. — Neka djevojka-prodavačica mi je spomenula da su ti predmeti njihovi »preci«. Zvuči vrlo čudno.

— Što se duže budete klatarili po ovom planetu Thomme, to ćete zapaziti više čudnijih stvari. Mene više nešta ne može iznenaditi... osim možda premještaj u glavni štab. — Smrknuo je ogorčeno i popio pivo naiskap. Osvježen, nastavi manje ogorčenim glasom. — Čuo sam koješta o tim grnčarima, ali ništa određeno i nikada nisam imao vremena da se time pozabavim potanje. Mislim da je to neki religiozni ceremonijal, ritual smrti. Oni odnose mrtva tijela i pokapaju ih za neku naknadu ili dobivaju robu za to.

— Prodavačica mi reče, ako ne dobiju mrtve da onda uzimaju žive.

— Eh? Što? — Covillove su plave oči gledale iznenađeno s rumena lica. Thomm ponovi ono što je čuo.

Covill se počeša po bradi i skoči na noge.

— Hajde da odletimo tamo i da vidimo što ti vražji grnčari rade. Već sam odavno želio da nekamo izađem.

Thomm izvuče helikopter iz hangara do njihova ureda i Covill se žustro popne. Covillova iznenadna živahnost pomalo je zbunjivala Thomma, pogotovo kada se radilo o letu helikopterom. Covill je inače mrzio vožnju i letenje i obično je odbijao da stupi nogom u nekakvu letjelicu.

Elisa je zazujala, zagrabila u zrak i letjelica se digla visoko u zrak. Penolpan je ostao za njima, malen kao šahovska ploča od smeđih krovova i zelenila.

Trideset milja dalje preko pješčane ravnice uzdizalo se golo gorje i gomila siva kamena planine Kukmak.

Već pri prvom pokušaju otkrili su naselje između brežuljaka, a strepili su da će to biti traženje igle u plastu.

Covill je, zureći dolje, gunđao nešto sebi u bradu. Thomm je pokazao prema oblaku dima.

— Grnčari trebaju peći. A gdje su peći, tu je i vatra... Kada su se približili tom dimu, opazili su da ne dolazi iz dimnjaka neke peći sazidane od opeke nego iz pukotine na vrhu jednog brežuljka.

— Vulkan — primijeti Covill nestrpljivo. — Da pogledamo malo okolo, pa ako ne nađemo ništa, vratit ćemo se.

Thomm je promatrao pažljivije.

— Mislim da smo ih pronašli upravo ovdje. Pogledajte malo bolje, vidjet ćete i zgrade. — Thomm je spustio letjelicu niže i tada su se lijepo vidjeli redovi kamenih kuća. — Da se spustimo? — zapitao je sumnjičavo. — Priča se da su prilično grubi.

— Svakako spustile letjelicu — obrecnu se Covill. — Mi smo službeni predstavnici Federacije.

To je, vjerojatno, vrlo malo značilo tom planinskom plemenu, pomisli Thomm. Međutim, spustio je letjelicu na kamenu zaravan u središtu sela.

Iako letjelica, vjerojatno, nije mnogo uznemirila lončare, bili su oprezni. Nekoliko minuta nije se pojavio nitko. Kamene su kuće stajale tihe i nijeme kao grobne humke. Covill siđe iz letjelice, a Thomm krene za njim tek kada je provjerio da mu je gamma-pištolj pri ruci.

Covill je stajao pored letjelice i gledao u red kamenih kuća.

— Lukavi tipovi — progunđao je. — E pa ostat ćemo ovdje stajati dok se ne pojavi netko.

Thomm se rado složio s tim planom i tako su čekali u sjeni letjelice. Bilo je sasvim jasno da je to selo grnčara. Krhotine su bile razbacane posvuda — sjajni komadići pocakljene grnčarije blistali su kao izgubljeni dragulji.

Niz padinu vidjela se hrpa izlomljena porcelana bez cakline koja je očito bila ostavljena za kasniju upotrebu, a pokraj nje je bio poduži zaklon pokriven crijepom. Thomm se uzalud ogledavao ne bi li ugledao nekakvu peć. Jedna pukotina u stijeni privukla mu je pažnju, pukotina do koje je vodila vidljivo utapkana staza.

U glavi mu se rodi čudesna pretpostavka — ali su se upravo u tom trenutku pojavila tri čovjeka, visoki i uspravni u sivim vunenim plaštevima. Kukuljice su im bile zabačene na leđa pa su nalikovali na zemaljske redovnike iz srednjeg vijeka, samo su umjesto tonzure imali bujnu crvenu kosu.

Njihov se vođa približio čvrstim koracima, a Thomm se ukočio spreman na sve. Covill se držao ležerno i s omalovažavanjem je gledao u njih kao što gospodar gleda sluge.

Vođa se zaustavio na oko tri metra pred njima — bio je viši od Thomma, kukasta nosa, inteligentnih očiju.

Čekao je tako dok ga je Covill promatrao netremice.

Napokon je grnčar progovorio vrlo ljubazno.

— Što je dovelo strance u naše selo?

— Ja sam Covill iz biroa za Međuplanetarne poslove u Penolpanu, službeni predstavnik Međuplanetarne federacije. Ovo je samo posjet u normalnom obilasku da bismo vidjeli kako vi živite.

— Ne možemo se ni na što potužiti — odvrati vođa.

— Dobio sam izvještaj da vi otimate i odvodite Mi-Tuune — reče Covill. — Je li to istina?

Vođa se počeša po bradi gledajući u Covillia očima tamnim kao ponor.

— Postoji prastari sporazum — reče napokon vođa. — Grnčari mogu uzimati tijela umrlih, a povremeno, ako se ukaže velika potreba, uzimamo od prirode godinu-dvije unaprijed. Ali, što to smeta? Duša živi vječno u ljepoti posude koju je ukrasila.

Thomm zaustavi dah, a Covill izvadi lulu. Obično, prije no što bi napunio lulu, zurio je nakrivljene glave, što je katkad završavalo teškom provalom bijesa. No za sada se Covill svladao kontrolirajući svoje vladanje.

— A što to radite s tijelima? Vođa podiže obrve iznenađeno.

— Zar to nije sasvim očito? Ne? Onda vi niste grnčar. Našoj caklini je potrebno olovo, pijesak, ilovača, sol, glinenac i vapno. Sve imamo pri ruci, osim vapna, pa ga pravimo od kostiju mrtvih.

Covill zapali lulu i otpuhne prve dimove. Thomm je odahnuo. Za trenutak je opasnost prošla.

— Razumijem — reče Covill. — Dakle, mi se ne želimo miješati u vaše domaće običaje, obrede ili praksu sve dok nije narušen mir. Morate shvatiti da više ne smije biti otmica. Tijelo mrtvaca je stvar između vas i onoga tko je odgovoran za to tijelo, ali su životi mnogo važniji od posuda. Ako vam treba vapna, mogu vam ga nabaviti na tone. A i negdje na ovom planetu mora postojati vapnenac. Slijedećih dana poslat ću Thomma da istraži teren i imat ćete vapna toliko da nećete znati što s njim.

Vođa zatrese glavom i nasmiješi se.

— Prirodno vapno vrlo je slaba zamjena za svježe vapno od kostiju. U njima ima još i nekih soli koje djeluju kao katalizatori, a onda, sasvim prirodno, tu je i duša čovjeka u kostima koja prelazi u caklinu i daje unutrašnju vatru koju ne možemo postići nikako drugačije.

Covill je pućkao na lulu, pućkao i gledao vođu plavim prodornim očima.

— Ne tiče me se što upotrebljavate — reče on — sve dok ne otimate žive i ubijate ih. Ako vam je potrebno vapno, pomoći ću vam da ga nađete. Ja sam ovdje da vam pomognem da povećate životni standard, ali sam tu i zato da zaštitim živote Mi-Tuuna.

Vođina se usta zgrčiše. Thomm uskoči s još jednim pitanjem prije nego što je ovaj dospio dobaciti ljutiti odgovor.

— Recite mi gdje su vam peći? Vođa ga pogleda hladnim pogledom.

— Naše se posude peku pomoću Velikog plamena. Svoje proizvode stavljamo u pećine, a onda dvadeset i trećeg dana sukne odozdo Veliki plamen. Cijeli dan plamen grmi sjajno bijel i užaren, a dva tjedna kasnije pećine su već dovoljno hladne da možemo izvaditi robu.

— To je vrlo interesantno — primijeti Covill. — Želio bih razgledati vaš radionice. Gdje su vam proizvodi? Tamo ispod onog krova?

Na vođinu se licu nije pomaknuo ni jedan mišić.

— Nitko ne smije gledati kako se to radi — reče polako — ako nije lončar, a i onda tek kada dokaže da vješto rukuje ilovačom.

— A kada to postaje? — pitao je Covill ležerno.

— Sa četrnaest godina odlazi od kuće sa čekićem, mužarom i pola kilograma koštanog vapna. Mora iskopati ilovaču, olovo, pijesak i lapor. Mora pronaći željezo za smeđu boju, malahit za zelenu, kobaltnu zemlju za plavu i mora izmiješati caklinu u mužaru, oblikovati opeku, zatim je ukrasiti i premazati caklinom te staviti u ždrijelo Velikog plamena. Ako opeka bude dobra, cijela, i caklina dobra, neraspucana, onda tek može ući u veliku lončarsku radionicu da bi upoznao sve tajne zanata.

Covill izvadi lulu iz usta i zapita zajedljivo:

— A što ako opeka nije dobra?

— Nisu nam potrebni nesposobni grnčari, ali nam uvijek treba dobro koštano vapno.

Thomm je za to vrijeme gledao u redove obojene keramike.

— Zašto ne upotrebljavate žutu caklinu? Vođa diže obje ruke u zrak.

— Žuta caklina? To je nepoznato, to je tajna u koju još nijedan grnčar nije proniknuo. Željezo daje prljavosmeđu boju, srebro sivkastožutu, krom zelenožutu, a antimon izgara u vrelini Velikog plamena. Prava žuta boja, ona bogata, boja sunca... eh, to je samo san.

Covilla to uopće nije zanimalo.

— Dobro, dobro, mi odlazimo, kad nam već ne želite pokazati svoje radionice. I zapamtite: ako vam treba bilo kakva tehnička pomoć mogu vam je pribaviti. Mogao bih čak ispitati kako se dobiva ta vaša dragocjena žuta boja...

— Nemoguće — odvrati vođa grnčara. — Nismo li je mi lončari svemira tražili tisućama godina?

— Ali više ne smijete odvoditi žive. Ako bude potrebno, zabranit ću vam da se uopće bavite grnčarijom.

Vođine su oči planule.

— Vaše riječi nisu nimalo prijateljske!

— Ako mislite da to ne mogu učiniti, onda se varate — reče Covill. — Bacit ću bombu u grotlo vašeg vulkana, u spilje, i razoriti cijelu planinu. Federacija štiti svakog običnog čovjeka i to svuda, a to znači da štiti i Mi-Tuune od grnčara koji žele njihove kosti.

Thomm ga je nervozno potezao za rukav.

— Vratimo se u letjelicu — šaptao mu je na uho. — Postaju opasni. U slijedećem trenu zaskočit će nas.

Covill okrene leđa poniženom vođi i oprezno se popne u letjelicu. Thomm ga je slijedio vrlo zabrinut. Koliko je on mogao prosuditi, vođa je bio već na rubu granice da ih napadne, a Thomm nije imao volje za borbu.

Uključio je kontakt, elise su zaparale zrak, letjelica se podigla, ostavljajući za sobom gomilu ljudi u sivim plaštevima.

Covill se zavali u sjedalo, zadovoljan sam sobom.

— Ima samo jedan način da se s ovim ljudima izađe nakraj, a to je da dignete ruku na njih, to je jedini način da vas poštuju. Samo pokažite malo nesigurnosti, oni će to odmah osjetiti kao slabost i onda ste izgubljeni.

Thomm ne reče ništa. Covillove su metode možda donosile neposredne rezultate, ali na duži rok one su bile kratkovidne, netolerantne i nesimpatične. Na Covillovu mjestu on bi naveo mogućnosti biroa da im pribavi nadomjestak za koštano vapno i da im se pomogne da savladaju tehničke teškoće ako ih imaju, iako je bilo očito da su majstori svog zanata, potpuno uvjereni u svoje sposobnosti.

Žute cakline nisu imali, to je bilo očito. Te je večeri umetnuo jedan strip iz biblioteke biroa. Predmet je bio grnčarstvo i Thomm je pamtio činjenice što je više mogao.

Covillov omiljeni projekt — mala atomska centrala koja bi dala električnu rasvjetu Penolpanu — zaokupila ga je slijedećih nekoliko dana, iako je to radio bez volje.

Penolpan je sa svojim kanalima obasjanim žutim lanternama, vrtovima obasjanim svijećama i bogatim miomirisima, te noćnim cvjetovima bio grad iz bajke. Elektricitet, motori, fluorescentne svjetiljke, crpke za vodu zacijelo bi pomračili sav taj sjaj.

Covill je, međutim, držao da će i ovaj svijet imati samo koristi ako se postepeno uklopi u sveobuhvatni golemi industrijski kompleks Federacije.

Thomm je dva puta prolazio pored sajma i svaki je put navratio, da se divi blistavim grnčarskim proizvodima i da razgovara s djevojkom koja je prodavala i pazila na robu.

Bila je izvanredno lijepa, graciozna i šarmantna, pomirena sa sudbinom da cijeli život provede u Penolpanu. S velikim je interesom slušala sve što joj je Thomm pričao o vanjskim svjetovima, a Thomm, mlad, tankoćutan i osamljen željno je čekao priliku da je ponovo posjeti.

Neko ga je vrijeme Covill mnogo zapošljavao. Trebalo je pripremiti izvještaje za glavni štab i Covill je to povjerio Thommu, dok je on ili drijemao u svojoj ležaljci, ili se pak vozikao u specijalnom čamcu obojenom crveno i crno.

Napokon, jednog popodneva, Thomm je našao vremena da se

prošeta ulicama pod sjenama velikog drveća.

Prođe glavnim trgom gdje su trgovci užurbano trgovali da završe posao prije mraka, krene dolje pored kanala puteljkom preko ledine i stiže do sajma.

Uzaludno se ogledavao za djevojkom. Neki mršavi čovjek stajao je na njezinu mjestu i čekao da čuje što Thomm želi. Napokon ga Thomm oslovi:

— Gdje je Su-Then? — Čovjek je oklijevao. Thomm je postajao nestrpljiv: — Pa, dobro, gdje je ona? Bolesna? Zar je prestala ovdje prodavati?

— Otišla je.

— Otišla, kamo?

— Svojim precima. Thomm se naježi i ukoči.

— Što? — Čovjek sagne glavu. — Je li mrtva?

— Da, mrtva je.

— Ali... kako? Ta bila je potpuno zdrava još prije nekoliko dana.

Mi-Tuunac je ponovo oklijevao.

— Ima mnogo načina umiranja, Zemljanine. Thomm se razbjesni.

— A sada mi je dosta svega. Recite mi što joj se dogodilo? Iznenađen Thommovim žestokim ispadom, čovjek je pocrvenio.

— Grnčari su je pozvali u planine i ona je otišla, ali će uskoro živjeti vječno, njezina će duša biti utjelovaljena u veličanstvenom staklenom predmetu...

— Želio bih da budemo načistu — reče Thomm. — Jesu li je grnčari odveli živu?

— Da, živu.

— I još nekoga?

— Da, još tri druge.

— Sve žive?

— Da, sve žive. Thomm je jurnuo u ured.

Covill je slučajno bio u uredu pregledavajući ono što je Thomm priredio za glavni štab. Thomm je gotovo vikao.

— Lončari su ponovo izvršili otmicu, odveli su četiri Mi-Tuuna prije nekoliko dana.

Covill isturi bradu i sočno opsuje. Thomm je shvatio da se on ne ljuti toliko zbog same činjenice, što su odvedene četiri žene, nego više zato što ga lončari nisu poslušali. Tu je Covill bio osobno uvrijeđen. Sada će stupiti u akciju.

— Izvucite letjelice — reče kratko Covill. — Dopremite je ovamo pred ured.

— Kada je Thomm spustio letjelicu pred uredom, Covill ga je čekao s jednom od tri atomske bombe koje su se nalazile u skladištu oružja biroa. Bila je to dugačka bomba cilindrična oblika pričvršćena na padobran. Covill je učvrsti na za to određeno mjesto na letjelici i

povuče se.

— Ponesite ovo nad onaj prokleti vulkan — reče promukla glasa. — Bacite bombu u krater. To će biti lekcija za one vražje ubojice koju neće zaboraviti tako lako. Slijedeći put ćemo bombu baciti na selo.

Thomm, koji je dobro znao koliko Covill mrzi letenje, nije iznenadio zadatak koji mu je povjerio. Bez riječi on je uzletio, nadletio Penolpan i poletio prema planinskom lancu Kukmak.

Bijes mu je splasnuo. Grnčari uhvaćeni na uobičajenom putu vlastitih običaja nisu bili svjesni zla. Naređenje koje su primili od Covilla bilo je neprikladno, oštro, osvetoljubivo, donijeto naprečac. Pretpostavimo da su Mi-Tuuni još živi? Ne bi li bilo bolje pregovarati o njihovu puštanju? Umjesto da nadleti vulkan, on se spusti u selo i uvjerivši se da mu je gamma-pištolj pri ruci, iskoči na kameni trg.

Nije morao dugo čekati. Starješina sela je dolazio prema njemu, dok mu je sivi plašt lepršao oko snažnih nogu. Na licu mu je titrao okrutan osmijeh.

— Tako — javio se ponovo onaj nadmeni gospodar. — Vrlo dobro, i tako nam je potrebno ljepilo od kostiju, a vaše će nam kosti odlično poslužiti. Pripremite se za Veliki plamen i vaš će budući život biti ovjekovječen u savršenom staklu.

Thomm se prestrašio ali je također osjećao neku očajničku bezbrižnost i nerazboritost. On dohvati pištolj.

— Ubit ću mnogo grnčara, a ti ćeš biti prvi — reče glasom koji je u njemu zazvučao strano. — Došao sam po Mi-Tuune koje ste odveli iz Penolpana. Te otmice moraju prestati, čini se da niste shvatili da vas možemo oštro kazniti.

Vođa stavi ruke na leđa, očito nimalo impresioniran ovim riječima.

— Vi možete letjeti kao ptice, ali ni ptice ne mogu učiniti ništa više nego se pokakati s visine na one dolje.

Thom izvuče gammapištolj i nanišani na jednu kamenu gromadu udaljenu petsto metara.

— Pogledaj onu stijenu.

Opalio je i stijena se razletjela u sitan prah i nestala pred očima.

Vođa se trže i podigne obrve.

— Ti doista vladaš mnogo većim silama nego što sam vjerovao. Ali — on pokaže na krug grnčara u plaštevima koji su se već bili okupili oko njih — mi te možemo ubiti prije nego što učiniš mnogo štete. Mi grnčari se ne bojimo smrti koja je samo sjena vječnosti u staklu.

— Poslušajte me — reče Thomm ozbiljno. — Došam sam ne da vam prijetim nego da se nagodimo. Moj pretpostavljeni, Covill, naredio mi je da uništim vulkan i planinu, da uništim vaše pećine, a ja to mogu učiniti vrlo lako kao što sam raznio onu stijenu. — Lončari su zažagorili. — Ako se meni nešto dogodi, znajte da ćete i vi stradati. Ali kao što sam vam već rekao, ja sam protivno naređenju svoga

pretpostavljenog došao ovamo da se sa vama nagodim.

— Kakvu bi nam ti nagodbu mogao ponuditi? — reče vođa grnčara prezirno. — Nas ne zanima ništa, osim našeg zanata.

Dao je znak i prije no što je Thomm mogao načiniti i jedan pokret, dva su ga krupna lončara zgrabila i oduzela mu pištolj.

— Ja vam mogu odati tajnu prave žute cakline — vikao je Thomm očajnički. — Pravu kraljevsku, blistavu, žutu, koja će moći podnijeti vatru u vašim pećima!

— Prazne riječi — reče vođa. Podrugljivo ga zapita: — A što bi ti želio zauzvrat za tu svoju tajnu?

— Da vratite četvoro Mi-Tuuna koje ste oteli iz Penolpana i obećanje da više nećete uzimati žive ljude.

Vođa je to pažljivo saslušao i malo razmišljao.

— A kako bismo onda oblikovali naše cakline? — Govorio je vrlo mirno i staloženo kao da tumači nešto nekom djetetu. — Vapno od kostiju je naša najvažnija sastojina.

— Kao što vam je Covill već rekao mi vam možemo nabaviti neogračene količine vapna i to baš takvog kakvo je vama potrebno. Na Zemlji smo izrađivali grnčarske proizvode tisućama godina i znamo mnogo o tome.

Vođa grnčara je zakimao glavom.

— To je očito netočno. Pogledajte... — šutnuo je nogom Thommov gamma-ištolj — supstanca ovoga je tamnomrk metal. Ljudi koji znaju za staklo i ljepke neće nikada upotrijebiti materijal te vrsti.

— Možda bi bilo pametno da me pustite da vam to pokažem — predloži Thomm. — Ako vam pokažem žutu caklinu, hoćete li onda pregovarati sa mnom?

Vođa lončara je cijelu minutu zamišljeno gledao Thomma, a onda zlobno primijeti.

— A kakvu vrst žute možeš ti načiniti? Thomm reče žustro:

— Ja nisam grnčar i ne mogu točno predvidjeti, ali s formulom koju znam mogu proizvesti bilo koju nijansu od svijetložute do narančaste.

Šef dade znak.

— Pustite ga. Natjerat ćemo ga da ispašta za svaku riječ. Thomm se oslobodi čvrstog stiska grnčara i protegne se.

Sagnuo se, dohvatio svoj pištolj i stavio ga u futrolu, dok su se grnčari kesili podrugljivo.

— Nudim vam dakle, slijedeću nagodbu: — reče Thomm. — Pokazat ću vam kako se dobiva žuta caklina i jamčim vam dovoljnu količinu vapna. Vi ćete osloboditi Mi-Tuune, predati ih meni i nikada više nećete odvoditi ljude iz Penolpana.

— Ova nagodba zavisi od žute cakline — reče vođa grnčara. — Mi možemo proizvesti prljavosmeđu boju kadgod želimo. Ako vaša žuta

boja izađe iz vatre čista i prava, slažem se s vašim prijedlogom. Ako ne bude tako, mi grnčari držat ćemo vas za šarlatana i vaša će duša biti smještena u najobičniju vrst naših proizvoda.

Thomm ode do letjelice, skine atomsku bombu iz okvira i otkači padobran. Zabacivši cilindričnu bombu na rame, reče vođi grnčara.

— Odvedite me do vaše radionice. Pokušat ću da načinim što mogu.

Bez ijedne riječi vođa ga povede dolje niz padinu do dugačke zgrade radionice. Ušli su kroz nadsvođena kamena vrata. Desno su stajali ormari s ilovačom, niz kotača, više od dvadeset đuž jednog zida, a u sredini bile su police s gotovom robom što se sušila. Na lijevoj su strani stajali stol, velike posude i police. Iz jedne prostorije dolazio je zvuk, očito od neke vrsti mlina. Vođa grnčara poveo je Thomma nalijevo, pored stolova za pocaklivanje do kraja radionice. Ovdje su bile police s raznim ćupovima, cijevima i vrećicama s oznakama potpuno nepoznatim Thommu. Kroz obližnja vrata, očito bez stražara, Thomm je ugledao Mi-Tuune kako sjede mirno i pasivno na klupama. Djevojka Su-Then diže glavu i ugleda ga. Otvorila je usta od iznenađenja. Skočila je i oklijevajući stala na vrata. Zaustavio ju je strogi pogled vođe grnčara. Thomm je pogleda blago.

— Bit ćeš slobodna — uz malo sreće. — Okrenuo se vođi. — Kakvu kiselinu imate?

— Šef pokaže na policu s raznovrsnim zemljanim bocama.

— Tu je solna kiselina, octena, fluorovodična kiselina, Šaliterna i sumporna kiselina.

Thomm kimne glavom, spusti bombu s ramena na stol i otvori mala vratašca na cilindru i izvadi jednu od uranskih poluga. U pet porcelanskih posuda ostrugao je komadiće uranija svojim džepnim nožićem i u svaku je posudu nalio malo kiseline, svaki put drugu kiselinu. Odmah su se pojavili mjehurići plina od metala.

Šef grnčara je sve to promatrao prekriženih ruku.

— Što to pokušavaš načiniti?

Thomm se odmače i promatraše dim što se dizao iz posuda.

— Želim dobiti uranijevu sol. Dajte mi sode i lužine. Napokon se u jednoj posudi nataložio žuti prašak. On dohvati tu posudu i pokaže je pobjedonosno.

— A sada mi donesite čistu caklinu.

Natoči šest posudica cakline i u svaku pomiješa različitu količinu žute soli.

Umorno spustivši ramena, pokaže na posude.

— Eto, tu vam je žuta caklina. Isprobajte je.

Vođa izda nekakav nalog, jedan grnčar priđe s pladnjem punim pločica od opeke. Vođa priđe stolu, napiše neki broj na prvu posudu, zamoči pločicu u caklinu i označi je istim brojem. Tako je učinio sa

svakom posudom.

Vođa se odmakne i jedan grnčar stavi sve te pločice s oznakama u malenu peć od opeke i zapali vatru.

— Sada — reče vođa grnčara — imate dvadeset sati da razmišljate da li će vam ispečene pločice donijeti život ili smrt. To vrijeme možete slobodno provesti u društvu s vašim prijateljima. Ne možete nikamo otići jer ćete biti pod stalnom stražom.

Naglo se okrenuo i otišao središnjim prolazom kroz radionicu.

Thomm se okrene susjednoj sobici gdje je Su-Then još stajala na vratima. Ona mu sretna pade u naručje.

Sati su prolazili. Plamen je postajao sve jači i opeke su se zacrvenjele, zabijeljele i vatra je jenjala.

Pločice su se počele hladjeti i iza zatvorenih vrata od opeke već bi se mogla vidjeti boja na pločicama i Thomm je osjećao neodoljivu želju da otvori vrata. No pao je mrak i nastala je noć. Pao je u grozničav san dok mu je Su-Thenina glava počivala na ramenu.

Probudili su ga teški koraci, došao je do vrata. Vođa grnčara je otvorio vrata na peći. Thomm se približio i promatrao napeto. U peći je bilo mračno, vidio se samo bijeli sjaj pločica sa sjajem obojena stakla na vrhu.

Voda lončara zavuče ruku u peć i izvuče prvu pločicu. Prljava boja gorušice, kao mrlja, vidjela se na jednom kraju. Thomm proguta slinu. Šef se zlokobno nasmije. Dohvatio je još jednu pločicu iz peći. Bila je kao smeđa opeklina. Šef mu se ponovo zloslutno nasmije. Dohvatio je još jednu. Komad blata.

Šef se široko nasmije.

— Mladiću, tvoje su cakline gore od najlošijeg pokušaja naše djece.

Pružio je ponovo ruku u peć. Cijelu je prostoriju obasjala prekrasna žuta boja.

Vođa grnčara se zagrcnuo, ostali su se nagnuli naprijed, a Thomm se naslonio na zid i sam iznenađen.

— Žuta...

Kada se Thomm napokon vratio u biro, zatekao je Covilla kako bjesni.

— Pa, gdje ste bili do sada? Poslao sam vas na zadatak za koji vam je bilo dovoljno dva sata, a vi ste ostali dva dana.

Thomm nije mogao doći k sebi.

— Doveo sam četiri Mi-Tuuna natrag i sklopio sporazum s grnčarima. Više neće biti otmica.

Covill otvori usta.

— Što ste učinili? Thomm ponovi što je rekao.

— Pa vi niste izvršili moje naređenje.

— Nisam — reče Thomm. — Mislio sam da imam bolju ideju i pokazala se ispravnom.

Covillove su oči ljutito sijevale.

— Thomme, vi ste otpušteni i više nećete raditi nigdje za Međuplanetarnu federaciju. Ako se čovjeku ne može vjerovati da će izvršiti naređenje pretpostavljenog, ne vrijedi ni centa za našu federaciju. Pokupite svoje prnje i prvom slijedećom linijom nestanite mi s očiju.

— Kako god želite — reče Thomm, okrene se i ode.

— Vi ste u službi biroa noćas do četiri sata — reče Covill hladno. — Do tada ćete izvršavati moja naređenja. Smjestite letjelicu u hangar, a bombu vratite u skladište.

— Bombe više nema — reče Thomm. — Dao sam uranij grnčarima. To je bila jedna od cijena sporazuma.

— Što? — zaurlao je Covil. — Što?

— Čuli ste me dobro — reče Thomm. — I ako mislite da bi je bolje upotrijebili uništivši njihov način života, onda ste ludi.

— Thomm sjedajte u tu letjelicu, pođite tamo i donesite uranij. Ne dolazite bez njega. Vi ste notorna budala i imbecil. Tim uranijem ti prokleti grnčari mogu zbrisati cijeli Penolpan s lica ovog planeta.

— Ako baš zbilja želite taj uranij — odvrati mu Thomm — idite vi po njega. Ja sam umoran i dosta mi je svega.

Covill je zurio u njega i napuhnuo se kao žaba u bari. Jedva je izgovarao riječi. Thomm ga mirno posavjetova.

— Da sam na vašem mjestu, ostavio bih lava dok spava. Mislim da bi bilo vrlo opasno uzeti taj uran.

Covill se okrene i dohvati dva gamma-pištolj a, stavi ih na remen oko pasa i projuri kroz vrata. Thomm je čuo kako su proradili motori na letjelici.

— Eto, tako postupa pametan čovjek — reče Thomm sam sebi. — A eno tamo kreće jedna budala.

Tri tjedna kasnije Su-Then uzbuđeno najavi jedan posjet, a Thomm, pogledavši prema vratima, bio je zaista iznenađen vidjevši vođu grnčara s još dva lončara iza njega, dostojanstvene i zamotane u sive plašteve.

Thomm ih ljubazno pozdravi, ponudi im da sjednu, no oni su ostali stajati.

— Došao sam u grad — započe vođa lončara — da se raspitam da li je sporazum koji smo sklopili još na snazi.

— Jest, što se mene tiče — odvrati Thomm.

— Neki je luđak došao u naše selo — nastavi vođa grnčara. — On nam je kazao da vi niste bili ovlašteni, da je dogovor u redu, ali da on ne može nama ostaviti taj teški metal od kojeg staklo postaje žuto kao sunce.

Thomm se naježi.

— Što je bilo s tim čovjekom? — zapita vođu.

— Bio je vrlo nasilan tada — reče vođa grnčara bez uzbuđenja. — Ubio je šest vrlo dobrih grnčara. Ali to nije važno. Došao sam samo da vidim je li ugovor još na snazi.

— Jest — Thomm je potvrdio. — On je potvrđen mojom riječi i riječima moga glavnog šefa na Zemlji. Razgovarao sam s njim i on mi je potvrdio da je ugovor u redu.

Vođa grnčara kimne glavom.

— Kada je tako, donio sam vam poklon.

Mahne rukom i jedan od njegovih ljudi stavi veliku vazu na Thommov stol, vazu prekrasna žuta sjaja.

— Taj ludi čovjek je ipak sretan — reče vođa grnčara — jer njegov duh počiva u najsvjetlijem staklu koje je ikada izašlo iz Velikog plamena.

Thomm nabra čelo.

— Hoćete reći da su Covillove kosti...

— Vatreni duh toga ludog čovjeka dao je sjaj, veličanstven sjaj caklini — reče vođa grnčara. — On će uvijek živjeti u ovom prekrasnom svjetlucanju...

(Objavljeno prema dogovoru s GPA München)

Koljači

Ružica Terzić

Očajan i zdvojan, Zgon zaurla u prijevoju. Nije to više mogao izdržati. Nije više mogao slušati Hongine jauke. A nije bilo načina da joj pomogne. Sve je pokušao. Ništa više nije znao i ništa više nije mogao. Samo sumanuto juriti prijevojem i urlati da ne čuje Hongu.

Tamo dolje, Honga je grčevito stezala utrobu i ječala, ali to ni najmanje nije pomagalo. Nesnosne oštrice i dalje su se sistematski spuštale i dizale jedna za drugom. Plamteći mačevi sijevali su zrakom, nadolazili u paklenom ritmu, bušili, probadali i sjekli... Onda bol minu. Oštrice se vratiše u svoja ležišta. Honga opet stegnu utrobu i sva se zatrese. Još nije prošlo. Sad će zapeći. Sad će doći vatra, znala je. Uvijek tako, već deseti ili petnaesti put. Prvo ognjeni jezici, onda munjevite oštrice, pa opet plamen. Dugo su ostajale opekline, a rupe od oštrica nikad nisu zacijeljele. Zjapile su u nebo, razjapljene pred zaprepaštenim Zgonom. On ju je tad i uvijek poslije milovao, blago i toplo, umirivao je i tješio da možda više neće doći. Ali oni su ponovo došli, pekli je, probadali, ozljeđivali je sve više. Grčenje i jecaji nisu pomagali. Ni razbjesnjeli Zgon ih nije mogao otjerati. Na trenutak bi je prestali dirati kad bi on razjaren naletio, ali onda bi ušli u nekakve izdužene svjetlucave kugle i nastavili. Znala je da će oni opet doći, ma što ona i Zgon pokušavali. Obrane nije bilo. Oni će dolaziti i dolaziti, dok god ne iscrpu i posljednju mrvicu snage iz nje, dok ne ostane prazna i mrtva poput Zele. Kad je prvi put čula Zelu kako cvili, nije joj bilo jasno što se događa. Onda je začula i Zgona kako urla poput luđaka. Zgon nikad prije nije tako bjesnio. I zašto Zela cvili? Gotovo nije ni osjetila kad joj je prišao Zgon. Polako, jedva čujno, umoran i potišten. Glas mu bijaše taman i jecav:

— Zela lipti! Istječe iz nje. Neće dugo izdržati. Oni prokleti došljaci zaboli su šiljke u nju i sad šiklja kroz njih. Htio sam joj pomoći, otjerati ih, ali nisu se obazirali na mene. Samo su zabadali one šiljke u Zelu. I samo šiklja iz njih.

Iz Zele je još šikljalo kada je i Honga osjetila prvu opeklinu. Prvo je čula nesnosnu buku, a onda osjetila kako je peče. Sva se stresla. Tresla se i kad su je počeli ubadati. Čula je Zgonove krike nad sobom. Jedva da su se na sve to i osvrnuli. Kad je iz Zele isteklo, svom su snagom navalili na nju.

— Tko je slijedeći na redu? — pitala se Honga. — Kamar, Lugva ili Bege? Možda Sma ili Kalita. One su nalik na Zelu. Ili Birni? Bolje da i ne misli na to. Bolje da se odmara. Zgon će je milovati dok opet ne dođu. A onda će opet urlati u nemoćnom bijesu, ali neće joj moći pomoći. Ni njoj ni drugima. On će jedini ostati kad one budu mrtve. Zgon im nije bio koristan, a nisu ga ni mogli uhvatiti. Ostat će sam i zavijati nad hladnim kamenjem.

— Zela je mrtva — mislila je Honga. — I ja ću to uskoro biti. Lugva, Sma, Kamar i ostali poslije mene. Ostat će samo Zgon. Posve sam. A oni neće više dolaziti. Nikome ne trebaju šuplji mrtvaci. Samo će Zgon cviljeti i urlati nad nama. Samo Zgon.

*

— Čudan je ovaj ljubičasti planet — reče kapetan Drake svome navigatoru Palmeu.

— Jeste. Izdaleka je prekrasan, a izbliza...

— Mislio sam da je naseljen — prekine Drake Palmea,

— Ali nema nikoga. Samo modrikaste doline bogate naftom i ljubičaste planine pune urana... A tko bi i mogao tamo živjeti? Oni neprekidni potresi i užasan orkan koji kao furija nalijeće na brod. Urla poput luđaka. Meni je dosta i ono malo što budemo tamo — rezimirao je Palme.

— Imaš pravo — progunđa kapetan Drake. — Tamo nitko živ ne bi mogao dugo izdržati. Ali što te briga — odmahnu on. — Dođemo, uzmemo naftu i uran, pa »do viđenja« za nekoliko godina.

Palme se zagleda u Drakea:

— Možda ćeš misliti da sam lud, ali svaki put kad odlazimo s tog planeta, osjećam se kao zločinac. Čini mi se da onaj orkan tamo urliče kao živo biće koje nariče nad nekim koga mu ubijaju pred očima. Osjećam kao da nas mrzi dok nasrće na naše strojeve...

— Iskreno da ti kažem — prekinu ga Drake — mislim da i jesi lud, ako tako misliš. Samo mi još reci kako ti se čini da je ona nafta iz doline krv koju piješ i onaj uran s obronka živo meso koje ždereš.

Palme se zagleda u daleku izmaglicu ljubičastog planeta. Bolje da ništa ne kaže. Drake je pogodio. Palme je upravo to mislio. Imao je upravo takav osjećaj. Osjećaj da tamo gore uvijek iznova kolje nemoćno dijete ljubičastih očiju.

Torbarev nos

Jack Williamson:

The Peddlar's Nose

Prevela *Karmen Bašić*

Torbar je došao na Zemlju kroz puste širine prostora a potrazi za viskijem. Znao je da je planet pod karantenom ali su ga neoprezne pogreške prepustile na milost i nemilost žeđi. A, zapravo, izvor te okrutne žeđi je bio njegov nos.

Bio je on mršav i malen čovječuljak, ali je imao savijen golem nos. Nosina se mogla ispraviti, ali je on bio rođen u pograničnom svijetu gdje još nisu bile razriješene teške dileme o slobodi i odgovornosti, pa mu je bilo dopušteno da odraste pritisnut sviješću o vlastitoj ružnoći.

Proklet tom genetskom slučajnošću proveo je život na bijegu — od spasa. Kad je s vremenom zbog te deformacije postao sitan kriminalac, počeo je braniti svoju nosinu kao najnježniji svoj dio. Kad su ga poslali u kliniku da se ukloni suvišak nazalnog tkiva, umaknuo je rehabilitaciji i odlutao prema rubovima civilizacije gdje zakon nije bio toliko efikasan.

Kako nikad nije bio prodoran, smirio se napokon kao ofucani prodavač jeftinih igračaka. Čak je i taj skromni poziv imao svoj rizik. Bio je prisiljen da postavi svoj štand bez dozvole za prodavanje u posljednjem svijetu u kojem je bio, a morao je sve napustiti u takvoj žurbi da nije imao vremena nakupovati svu uobičajenu robu.

Živci mu više nisu bili tako dobri kao prije. U letjelici je morao iskapiti tri oštre čašice da bi mu se ruke dovoljno smirile da postavi automatskog pilota. Čini se da ga je sirovi alkohol uhvatio brže nego inače, pa mu se pogled počeo mutiti i udvostručavati i prije nego je podesio sve kontrolne uređaje.

Zaplašen i smušen pročitao je 8 umjesto 3, previdio decimalno mjesto i okrenuo brojač planetarnog selektora za jedno mjesto više. Njegov je zamišljeni cilj bio drugi pogranični svijet, udaljen nekoliko svjetlosnih godina, gdje još nisu bile uvedene restriktivne imigrantske mjere i gdje su pioniri bili još dovoljno čvrsti da dopuste svojoj djeci kupovati njegove igračke. No pogrešno podešavanje instrumenata bilo je krivo da mu je Zemlja postala odredište.

Robotski pilot ga je odmah opomenuo. Iako je letjelica bila

izubijana i istrošena od mnogih generacija izgrednika, hrabrijih nego što je on bio, spasila ga je već mnogo puta od propasti i još je to bio čvrst svemirski neutronski brod. Udario je gong. Crveno je svjetlo zasvjetlucalo nad kompetentnim mehanizmom i začuo se rezak glas:

— Oprez! Ne uzlijeći. Naznačeno odredište je previše daleko iza normalne operativne zone. Oprez! Usporedi karte i brojčanike da ne bi pogriješio. Oprez!

On je inače bio dovoljno oprezan, ali su one tri čašice povećale njegovu paniku. Već previše ošamućen da bi razumio upozorenje, zabio je drhtavi prst na dugme koje ga je opozvalo. Prije nego je pronašao polugu za uzlijetanje, zazvonili su signali i ponovo zasvijetlili.

— Oprez! — izbacio je onaj tvrdi mehanički glas. — Ne uzlijeći. Naznačeno odredište je pod karantenom. Svi kontakti zabranjeni...

Previše pijan da misli na bilo što osim na bijeg, nestrpljivo je povukao polugu za uzlijetanje. Signali su prestali i letjelica ga je odnijela na Zemlju, kroz udaljenost u svjetlosnim stoljećima koja bi, svakako, zaprepastila trijezna čovjeka.

Ljudska je civilizacija bila globus u ekspanziji, raširen kroz galaksiju na udaljenosti od skoro pola brzine svjetlosti jer su se kolonisti spuštali sa zvijezde na zvijezdu; a dugi ga je let prenio s njegovog vanjskog pojasa natrag prema već napola zaboravljenom središtu.

Putovanje za njega nije bilo dugo, a letjelica nije zahtijevala više pažnje. Uhvatila je nevidljive vjetrove neutronskih zračenja, koji se dižu iz nova i vječno putuju kroz galaksije, pa je bila povučena takvom brzinom da se za sve u njoj vrijeme zaustavilo skoro do potpuna mirovanja uslijed djelovanja relativnosti.

Torbar je pio, spavao i sanjao mučne snove o ljudima sa skalpelima koji su mu htjeli odrezati nosinu. Budio se i spavao, pa opet pio, dok nije popio ionako nedovoljne zalihe pića.

Kako je prvobitno bila sagrađena, letjelica bi se sama legitimirala u lučkoj ispostavi odredišne postaje, čekala na naređenja i izvršavala ih automatski. Prijašnji su vlasnici, međutim, izmijenili njezin operativni kružni tok, tako da je skrenula prema tami u noćnu stranu Zemlje, ugušivši sve signale, osim gonga koji upozorava letača.

Torbar se probudio nesretan. Čak su i prigušena svjetla u maloj neurednoj kabini nepodnošljivo sjala, a od gonga mu je pucala glava. Žurno je posegnuo da ga zaustavi i onda probauljao kroz letjelicu u potrazi za pićem.

Trebala je biti negdje još jedna boca, zabačena zbog ovakvih posebnih situacija, iza njegova ležaja ili u torbi, ili možda u praznom medicinskom kabinetu — već davno je trampio njegov sadržaj za viski.

No svi su zakuci bili već prije pretraženi. Gunđajući ogorčeno, tresući se od žeđi koja nije mogla čekati, oteturao je u kabinu i aktivirao brojčanik da sazna gdje se nalazi.

Sol Tri — nikad nije čuo za to. Protresao je usoptalu glavu i zagledao se u natkriljenu ploču da očita poziciju. Koordinate su mu oduzele dah. Bio je dvije tisuće svjetlosnih godina udaljen od posljednjeg svijeta koji mu je ostao u sjećanju, negdje blizu mrtvog središta civilizacije.

Jedan je tren ostao šokiran zbog svoje teške greške. No, zapravo, i nije bilo nikakve štete. To je i bila jedinstvena prednost njegove nomadske egzistencije. Bez obzira koliko mu je bijesnih građana htjelo preurediti nosinu i iskorijeniti njegovu žeđ, letjelica bi ga uvijek spasonosno iznijela onkraj njegova dosega, kroz prostor i vrijeme koje ne ostavlja traga.

Naslonio se pun nade da ponovo pročita s ploče. Sol Tri je bio manji član jednog nevažnog planetarnog sistema, pisalo je, i na njemu ništa zanimljiva ni za turista ni za trgovca. Stanovnici su bili ljudi, ali im je kultura bila primitivna. Iako već davno nastanjen, planet je bio historijski potpuno nevažan. Zaustavio se na bilješci:

— Planet su držali nekoć kao mjesto Atlantide, polulegendarne kolijevke civilizacije, odakle su i počele međuzvjezdane migracije. Iako komparativna biologija domaće faune govori u prilog toj ideji, nije se do sada pronašao nikakav stvaran historijski dokaz, a nizak stupanj kulture sadašnjih stanovnika ostavlja pitanje otvorenim…

Nisu ga se ticale elaborirane prepirke historičara. Sve što je želio bilo je piće. Samo jedan oštar gutljaj, koji bi mu uklonio onaj gnjili okus iz usta i odnio bol iz glave, umirio drhtave udove. Čak i ovakav planet ne bi trebao biti toliko zaostao, mislio je, da ne destilira alkohol.

Sav pun žeđi, dotakao je polugu za spuštanje.

Gong je odmah zazvonio, bolno, kao da ga je netko čekićem udario po glavi. Crveno je svjetlo zasvjetlucalo i glasni snimljeni glas automatskog pilota odjeknuo je tjeskobno:

— Upozorenje! Ne pokušavaj se spustiti. Ovaj je planet pod karantenom, pod Nepovredivim ugovorom o zabrani kontakta. Svaka je komunikacija apsolutno zabranjena a prijestupnici će biti podvrgnuti potpunoj rehabilitaciji. Upozorenje...

Ustuknuvši od glasa i gonga pritisnuo je bjesomučno na dugme opoziva. Kako su primitivni svjetovi bili najpogodnije tržište za njegovu robu, on je već prije nailazio na takve ugovore. Znao je da su oni bili namijenjeni suzbijanju pogubnih sukoba naroda na nejednakim razinama društvene evolucije, no njega nisu zanimale teorije o kulturnom utjecaju.

Želio je samo piće, a to bi morao ovdje naći. Iako nikada nije čuo

za Sol Tri, znao je svoj zanat i bio je dosta dobro opremljen. Jedan bi brzi boravak morao postići cijenu onoga što mu je trebalo za dugi povratak u granične svjetove u kojima se osjećao kao kod kuće. Čak i kad bi nešto izazvalo karantenske službenike, nije baš bilo vjerojatno da bi ga njihova prijetnja o potpunoj rehabilitaciji mogla progoniti baš tako daleko.

Pokrenuo je dugme za spuštanje. Letjelica se spuštala bešumno, pred zoru, prema tamnoj kosini pošumljena brijega oko pet kilometara od slabašnog izvora energije koji je trebalo biti maleno naselje. Napuhao je obložnu membranu, koja je letjelici dale izgled nevina humka, i krenuo korakom prema naselju sa svojim igračkama.

Hladni je zrak donosio osvježujući miris bilja. Osjećao je travu pod nogama i to mu je godilo, a glasovi malih divljih stvorova spajali su se u neuhvatljivu muziku. Nijedna mu divljina nikada nije tako prijala. Možda je, mislio je, taj planet zaista bio mjesto rođenja čovjeka, pa se za trenutak osjetio sretnim zbog mističnog osjećaja povratka.

No on nije došao da se ponovo sretne s matičnim svijetom, pa je taj kratki zanos splasnuo kad je počeo razmišljati o tome da bi mogao naići na neki primitivni tabu protiv upotrebe alkohola.

Mrk i sav zabrinut, stigao je na jednu praznu cestu u podnožju brijega i krenuo njome u brižanoj žurbi prema grubom betonskom mostu preko plitke rijeke. Sad se dizalo sunce, ne baš mnogo drugačije od bilo koje druge zvijezde. Ukazala mu se široka zelena dolina na kojoj je paslo stado crnih i bijelih domaćih životinja, a čovjek u plavom je vozio grub vučni plug.

Torbar se zaustavio načas, pun zbunjenog prezira za te benave seljake koji žive svoje male živote ovdje ukorijenjeni, jednako nesvjesni velikog svijeta kao i njihova ugojena stoka. Ako je ispod tog prezira bilo i zavisti, on je nije bio svjestan.

Sunčana mu je svjetlost počela smetati očima a žeđ ga ponovo teško protresla. Mučno je odšepesao dalje. Iza mosta je naišao na grube dvodimenzionalne znakove postavljene uz cestu. Nije imao opreme da bi mogao pročitati njihov nijemi tekst, ali su već plosnate slike zapečaćenih boca i rosom okvašenih čaša govorile zaludujuće rječito.

Na vrhu blagog brežuljka naišao je na drvenu kolibu omotanu tankim ali zavodničkim mirisom alkohola. Znak nad vratima ga je uvjerio da je to javno mjesto, a izblijedjeli poster na zidu je pokazivao nezgrapnu domaću djevojku kako zavodnički pijucka piće.

Žudno je gurnuo vrata, ali su bila zaključana. Izazovni miris ga je pozivao da provali unutra, ali je ustuknuo prestrašen. Prodor kroz karantenu je već bio dovoljan zločin. Nije želio da bude rehabilitiran, a mislio je da će se mjesto zacijelo otvoriti dok on sebi osigura lokalno sredstvo plaćanja.

Već sav oznojen, krenuo je niz brijeg prema selu. Ono je ležalo uzduž obale mirne rječice koju je prešao; raštrkana skupina grubih kućica od opeke i žbuke, smještena u gaju. Djelovalo je toliko različito od žamora i sjaja surovih pionirskih gradova, koje je poznavao, da je zastao nesigurno. Nije navikao da komunicira s tko jednostavnim ljudima. No, njegove će igračke zacijelo razveseliti njihovu djecu, a tu i tamo ostvljene limenke i boce pored ceste uvjerile su ga da je alkohola bilo u izobilju. A to mu je bilo jedino važno. Obrisao je lice i prebacio torbu na lijevu ruku i nastavio teturati.

— ' jutro, gospodine.

Zatečen tim neočekivanim pozdravom, skočio je u stranu sa ceste. Nezgrapno, primitivno vozilo ga je sustiglo. Pokretala ga je neka vrst grubog stroja na temperaturu, koji je malo zaudarao na petrolej. Velik je čovjek sjedio za volanom, promatrajući ga vrlo znatiželjno.

— Tražite li koga u Chatsworthu?

Čovjek je govorio jezikom koji je zvučao grubo, a torbar ga nikada nije čuo, ali je mali uređaj za prevođenje, manje upadljiv od domaćeg pomagala za sluh, odmah prenio značenje.

— ' jutro, gospodine. — Malo je podigao svoju ruku, šapćući prema mikrofonu sakrivenom u rukavu, i njegov je prevedeni odgovor izišao iz malog zvučnika ispod odjeće, u istegnutom nazalnom izgovoru koji je odgovarao izgovoru domoroca.

— Hvala — rekao je —no ja sam samo u prolazu.

— Onda uđite — čovjek se nagnuo da otvori vrata vozila. — Povest ću vas do svoje kuće, blizu dva kilometra kroz grad.

Popeo se zahvalno, ali je za tren zažalio što je pristao.

— Dobro došli u Chatsworth — nastavio je razbaškareni seljak. — Stanovnika tri stotine i četiri, u najbogatijoj maloj dolini u državi. Mislim da imam pravo da vam zaželim dobrodošlicu. — Visoki čovjek se nakašljao. — Ja sam Jud Hankins, narednik.

Novi znoj je izbio na torbarevu prašnom licu. Glava mu je nepodnošljivo bubnjala, a koštunjave stare ruke počele su tako snažno drhtati da je morao zgrabiti ručku torbe da narednik ne opazi koliko je uzbuđen.

Uskoro je shvatio da taj nesretni slučajni susret sa zakonom baš i nije toliko poguban. Jud Hankins se nije doimao kao da se baš previše brine o izvršenju Ugovora — ako je uopće i znao da postoji.

— Drago mi je da smo se upoznali, Hankinse — odgovorio je torbar žurno, zahvalan što stroj za prevođenje ne može prenijeti i zabrinuto drhtanje njegova glasa. — Ja se zovem Gray.

Opazio je da narednik gleda na njegovu torbu s robom.

— Vrlo plodna dolina — rekao je žurno. — Da li vi uzgajate nešto za proizvodnju pića?

— Uglavnom za svinje. — Narednik je ponovo pogledao na torbu.

— Jeste li vi trgovac, Gray?

Nevoljko je odgovorio da jest.

— A što prodajete, ako smijem pitati?

— Igračke — rekao je. — Novotarije.

— Bojao sam se samo da nemate vatrometne prskalice.

— Naredniku je, čini se, bilo sada malo lakše. — Mislim da vas moram upozoriti.

— Prskalice? — Torbar je ponovio riječ zbunjenim glasom, jer mu prijevod nije bio dovoljno jasan.

— Četvrti će vrlo brzo, znate, — objasnio je narednik.

— Moramo zaštititi djecu — nasmiješio se ponosno. — Ja sam imam četiri mala razbojnika.

Torbar još nije bio siguran što su prskalice. Četvrti je očito bio neka barbarska svečanost, na kojoj su žrtvovali djecu, a vatromet je, vjerojatno, bio rekvizit za vračeve. Ali, sve to i nije bilo važno.

— Te su igračke sve što prodajem — ponovio je. — One su vrlo odgojne, dizajnirane, a preporučuju ih i stručnjaci za odgoj djece, jer podučavaju dok zabavljaju. Sigurne za djecu u pravoj dobi.

Dobro je pogledao ljubaznog narednika

— No nisam siguran da ih ovdje mogu ponuditi — dodao je u nelagodi. — U tako malom mjestu neću zaraditi dovoljno ni da kupim dozvolu.

— Ne treba vam dozvola — narednik se nasmijao razoružavajući ga. — Vidite, mi nismo inkorporirani. Još jedna značajka našeg mjesta. Samo naprijed i prodajte svoje igračke — važno je da one nemaju ništa što bi ozlijedilo mališane.

Usporio je vozilo da bi pozdravio veselo grupu djece koja su se loptala na praznom prostoru i zaustio se u selu da propusti dječaka i njegova psa da prijeđu cestu. Torbar mu zahvali i iziđe brzo.

— Pričekajte, Gray — pobunio se. — Jeste li doručkovali?

Torbar odgovori da nije.

— Onda se ponovo popnite — nagovarao ga je živahni domaćin. — Mama ima pravo obilje na stolu; ona sve skuha dok se ja vrzem po polju. Budući da imate posla u gradu, molim vas da dođete k nama i na ručak.

— Hvala — odgovorio je — ali ja bih samo htio nešto popiti.

— Mora da ste ožednjeli, ovako hodajući u prašini — mještanin je kimnuo s razumijevanjem. — Dođite pa ćemo vam dati piće.

Privučen tim obećanjem i u strahu da ne uvrijedi zakon, popeo se ponovo u vozilo. Narednik je dovezao kola pred urednu, bijeloobojenu kolibu na kraju sela. Četvoro bučne djece je istrčalo da ih pozdravi, a čista žena, tupava lica, dočeka ih na vratima.

— Moja žena — narednik je rastezao živahno. — Gray. Neka vrst preuranjenog Djeda Mraza, kako on kaže, s igračkama za djecu. On bi

nešto popio.

Torbar je ušao u kuhinjski dio kolibe, koji je bio vrlo čist. Posegao je u drhtavoj tjeskobi za pićem koje mu je donijela žena. Imalo je svijetlu jasnu boju alkohola, pa se zamalo ugušio, gorko razočaran, kad je shvatio da je to samo voda.

Zahvalio je ženi što je mogao pristojnije i izjavio da mora ići. Međutim, djeca su se okupljala da vide igračke, a narednik ga je nagovarao da ostane na doručku. Sjeo je nevoljko i pio šalicu vruće gorke tekućine koju su zvali kavom, a što mu je samo povećalo glavobolju.

Još u strahu od ljubaznog narednika, izmišljao je izgovore da ne pokaže igračke dok djeca ne pođu u školu. Najmanja djevojčica je počela kihati i šmrcati, dok ih je majka tjerala prema vratima, a on se raspitivao što se desilo.

— Samo prehlada — rekla je žena. — Ništa ozbiljno.

To ga je zabrinulo načas jer je bilo prilično toplo. Možda još jedna greška u prijevodu, ali ništa uznemiravajuće. Podigao se da pođe za djecom, ali se žena okrenula prema njemu.

— Nemojte još ići, Gray —nasmiješila se blago. — Bojim se da vam nije dobro. Jedva da ste i dotakli šunku i jaja. Da vam donesem još jednu šalicu kave?

Ponovo je sjeo nevoljko. Možda mu zaista i nije bilo dobro, ali je znao da će se osjećati još lošije dok ne dobije piće, nešto oštrije od hladne vode.

— Možemo li što učiniti za njega, Jud? — Žena se okrenula mužu. — On mi ne izgleda kao da može sam izići na ulicu. Možeš li nešto smisliti?

— Pa, — narednik je upalio vatru na kraju male bijele cijevi i udahnuo dim u pozi razmišljanja. — Još nemamo redara u školi. Ja sam jedan od povjerenika pa mogu govoriti s direktorom ako želite posao.

— A stanovati možete kod nas — dodala je žena toplim glasom. — Imamo na tavanu lijep, čist krevet. Neće vas stajati ni dinara ako budete htjeli da tu i tamo pomognete u poslovima oko kuće. Bi li vam se to dopalo?

Zurio je u nju nesiguran. Na svoje iznenađenje, želio je ostati. Nije bio navikao na ljubaznost, pa mu se oči napuniše suzama. Beskrajni ponor otvorenog prostora odjednom mu se učinio još tamnijim, hladnijim i strasnijim nego što je bio, i načas je osjetio snažnu čežnju za tihim mirom toga zaboravljenog svijeta. Možda bi ga taj mirni kutak mogao zadržati i izliječiti od uzdrhtala i trajna nezadovoljstva.

— Ovdje se dobrodošli — nagovarao ga je narednik. — ako imate poslovnog duha, možete lako naći posao. Nigdje nećete naći zgodnije mjesto od Chatswortha, ako se želite negdje zaustaviti.

— Ne znam — uzeo je svoju praznu šalicu odsutno. — Zaista sam sretan da me pozivate, no bojim se da smo se zadržali...

Zaustavio se, ustuknuvši, kad je spazio da žena gleda njegovu nosinu. Oči joj se spustiše, kao iz samilosti, no odmah je progovorila.

— Ja... ja se nadam da ćete nam dopustiti da vam pomognemo. — Ponovo se zaustavila, a tupavo joj se lice zacrvenjelo i odmah ju je počeo mrziti. — Imam brata u gradu koji se bavi plastičnom kirurgijom — nastavila je odlučno. — On je pretvorio mnogo... no dobro, propalih ljudi... u vrlo uspješne ljude. On je zaista vrlo dobar i nije previše skup. Ako odlučite ostati, nešto ćemo već urediti.

Brzo je spustio praznu šalicu, jer su mu se ponovo počele tresti ruke. Još je bio dovoljno pri sebi da prepozna staru zamku, čak i ovako lijepo zamaskiranu. Nije htio da se rehabilitira i odlučio je da zadrži svoju nosinu.

— Pa, Gray? — rastezao je narednik. — Želite se sresti s direktorom?

— Bilo bi mi drago — nasmiješio se s mukom da bi pokrio ustreptalu paniku. — Samo mi pokažite gdje bih ga našao. Vi ste oboje toliko ljubazni.

— Ne spominjite to — odgovorio je narednik. — Vraćam se na farmu, pa ću vas provesti pokraj škole.

No, on nije razgovarao s direktorom. Uočio je zamku i bio je još dovoljno snažan da joj umakne. Krenuo je prema zgradi kad se odvezao narednik, šepajući trijezno kao da je već bio rehabilitiran, ali se zaustavio izvan zgrade, iza živice, da postavi svoj štand.

Otključao je izgrebenu kutiju i postavio je na raširene noge i istakao svoju trodimenzionalnu robu. Djeca koja su se skupila na igralištu, prestala su se igrati kad su ga ugledala, a kad je počela psionička muzika, sjatili su se začas oko njega.

Igračke su bile najjeftinije moguće sitnice, masovne proizvodnje, od najobičnijih materijala, ali lijepo spakirane, a njihovi su domišljati dizajni odražavali naprednu tehnologiju industrijaliziranog planeta na kojem su bile napravljene. Male plastične kutije doimale su se živahno s univerzalnim psioničkim etiketama, koje su izazivale pažnju animiranim scenama u stereokoloru i konvertibilnim etiketama koje su izgledale štampane upravo na jeziku kojim se služio koji gledalac.

— Priđite bliže, dječice!

Uhvatio je prvu malu skupinu okruglih crvenih kutija i počeo ih bacati vrlo spretno svojim iskrivljenim starim prstima, tako da su one skakale i padale prema ritmu lude psioničke melodije.

— Pogledajte, djeco! Divna poučna igračka. Njome možete demonstrirati osnovne principe meteorologije i neutronike. Iznenadite svoje prijateije.

— Mali čudesni čarobnjak za pravljenje orkana! Radi tako što

pretvara dio toplinske energije zraka u krugu od nekoliko kilometara u radijantne neutrone. Naglo zahlađenje izaziva vrtloge, a izbacivanje hladnog zraka stvara kratak ali snažan orkan — etiketa vam sve kazuje.

— Dođite ovamo, djeco! Kupite ih jeftino. Samo 25 centi komad, ili tri za pola dolara.

— Ne možemo, gospodine. — Dječak, koji je upao, činio mu se poznat, i on prepozna najstarijeg narednikovog sina.

— Sve što imamo je novac za ručak, a to ne smijemo potrošiti.

— Ne brini, dječače — brzo je odgovorio. — Čak i ako odeš kući gladan, vrijedit će ti igračka potrošena novca. Nikada nisi vidio igračke kao što su ove. Samo petnaest centi, pa da završimo. Dođite i kupite ih, jer ja neću biti sutra ovdje.

Kupio je novčiće iz malih, grubih ruku. — Ali nemojte početi da pravite oluju odmah sada — žurno ih je upozorio. — Nećemo da nas gone učitelji, zar ne. djeco? Zadržite ih u svojim džepovima dok se ne završi škola. Žao mi je, maleni, to je sve što sam imao od ovih... no pogledajte ovo!

Dohvatio je slijedeću grupu malih plastičnih kutija.

— Velika garnitura za degravitaciju! Fascinirajući eksperiment za gravitacijsku inverziju. Naučite osnovne činjenice iz nauke i zaprepastite vaše prijatelje. Sve vam kazuje etiketa.

Počeo je pružati kutije. Šarene psioničke etikete su u prvi čas djelovale prazno, ali su odmah zasjale pod pogledima djece, odgovarajući njihovim mislima. Većina ih je prikazivala naivnu degravitaciju malih predmeta kao što su kamenčići i punoglavci, ali je on spazio i jednog koji je razmišljao kako bi se uređaj spojio s temeljima školske zgrade, i drugog u kojem je zaprepašteni direktor padao naglavce, viseći u otvorenom prostoru.

— Pričekaj trenutak, sine! — prošaptao je žurno. — Ništa nemojte raditi dok se ne završi nastava. Žao mi je, momčiću, to je sve od ovakvih, ali ovdje imam nešto drugo što je jednako poučno, ali i zabavnije.

Podigao je veliki revolver-olovku.

— Izgleda kao obična olovka za pisanje, ali gumica zaista briše. Pretvara čvrstu tvar u nevidljive neutrone. Sve što treba učiniti je naciljati i pritisnuti kopču. Možete probušiti rupu u zidu i učiniti predmet nevidljivim, izludjeti vaše prijatelje. Sve za jedan sitni novčić!

Školsko je zvono zazvonilo kad je on prodavao revolver-olovke i skupljao novac.

— Samo još jednu stvar prije nego se vratite u razrede — pojačao je i povisio promukao glas na psioničkom zvučniku. — Nešto što ćete zacijelo voljeti. Uzbudljiv eksperiment, s pravom atomskom

energijom, koji možete iskušati kod kuće.

Istresao je sjajne male loptice iz kutije na dlan.

— Pogledajte ih, djeco! Kapsule s fuzijskom bombom za rušenje i najvećeg planeta. Sve što treba učiniti je spustiti kapsulu u vedro vode i pričekati da se rastopi. Reakcija spaja hidrogene atome u vodi u helij; mali letak s uputama vam kazuje kako ta ista reakcija omogućuje zvijezdama da sjaju. Kupite ih prije nego što se vratite u razrede. Dodajte malo realizma svojim borbenim igrama i preplašite svoje prijatelje. Napravite vlastite bombe. Svaka po 5 centi. Tri za deset, ako ih odmah kupite.

— Recite mi, molim vas — narednikov sin je kupio tri kapsule, ali je sada zastao buljeći u njih s nelagodom — ako ove loptice zaista mogu postati prave atomske bombe nisu li one opasne, čak i opasnije od vatrometa?

— Ne znam za vatromet — izvlačio se torbar nestrpljivo.

— Ali ove su igračke neopasne, ako znate psionički pretpostupak. Nadam se da znate o tome toliko, da nećete to činiti u kući.

Nasmijao se zaprepaštenom dječaku i povisio svoj hrapavi glas.

— Vaša posljednja prilika. Ne neću biti ovdje kad vam završi nastava, ali sada ću vam prodati ove bombice dvije po osam novčića. Jednu za dva centa ako je to sve što imaš.

Pokupio je posljednje znojave novčiće.

— To je sve, dječaci. — Pokrio je sjajne reklame, isključio psioničku muziku i sklopio štand. Djeca su krenula prema školi, a on se uputio prema selu.

Taverna na brijegu je bila otvorena kad je svratio ponovo, a miris alkohola pojačao mu je žeđ toliko da mu je drhtalo cijelo tijelo. Prostro je svoj novac na pult, kad ga prene zvuk domaće glazbe. Grube note su mu strugale po živcima, preglasne, i na čudesan način bez značenja. Okrenuo se da zagunđa prema nezgrapnom aparatu odakle su dolazili zvuči, pitajući se zašto su tako jednolični i mrtvi. No vrlo brzo je shvatio da je glazba bila samo zvuk, bez ikakvih psioničkih međutonova.

Zar ti ljudi nisu znali za psioniku? Činilo se nemogućim da čak i potpisnici Ugovora o nekontaktiranju isključuju svako znanje tako temeljne nauke, iako se sada, kad je o tome počeo razmišljati, nije mogao sjetiti nijednog psioničkog uređaja. Krčmar bi trebao znati.

— Dobro, gospodine, što biste vi htjeli?

— Recite mi — prošaptao je potmulo — uči li se u vašim školama psionika?

Zatečeni izraz na čovjekovu licu trebao mu je biti odgovor, no on gostioničara nije gledao. Promatrao je svoj vlastiti odraz u ogledalu iza bara. Tvrdo, usko, beskrvno lice. Zbrčkana brada, pokretne, udubljene, zakrvavljene oči. I golem iskrivljen nos.

— Što? Što ste rekli?

Ali, njegov je glas nestao. Ako ti ljudi ne znaju psioniku, sve što je rekao će ga odati. Letjelica će biti otkrivena i on nikada neće moći otići. Rehabilitirat će ga. Blijeda lica, slab, i u panici, gurnuo je hrpu novčića prema gostioničaru.

— Viski — uzdahnuo je — za sve ovo.

Barmen je beskonačno dugo brojio novac, ali je dobio šest boca. Ugurao ih je u praznu kutiju i požurio van. I onda je napokon stigao, bolnih tabana i prašan, preko mosta i uz brijeg, sve do mjesta gdje je ostavio letjelicu.

Nestalo mu je daha kad je doteturao kroz drveće i ugledao prazno mjesto iza stijene. Obuzeo ga je očaj. Mislio je da je nestala letjelica, dok se nije okrenuo i prepoznao napuhanu kamuflažu. Drščući, bolesno iscrpen, pronašao je psionički ključ i pokušao ispuhati membranu.

Ključ se nije okretao.

Pokušao je ponovo, ali je raširena tkanina ostala tvrda kao stijena. Trčao je okolo luđački, stavljajući ključ na tucet različitih mjesta. Nijedno nije odgovaralo. Nije mogao unutra.

Nije shvaćao što se dogodilo, a morao je popiti piće. Pokušavao je čekati, dok ne bude siguran u letjelici, s novim odredištem zabilježenim na brojčaniku, no odjednom se osjećao preumoran i bilo mu je hladno i nekako beznadno i nije se mogao ni pomaknuti bez pomoći alkohola koji će ga ugrijati. Nije mogao čak ni misliti.

Sagnuo se da otvori kutiju gdje je stavio viski, ali ga je psionički ključ ponovo iznevjerio. Ispao mu je iz ruku kad je shvatio što je na stvari. Psionički i neutrionički uređaji su se kvarili rijetko, ali su mogli izgubiti sposobnost. Letjelicu su vjerojatno otkrili oni iz karantenske sekcije.

Bolestan od panike, pokušao je pobjeći. Ispustio je torbu i slijepo se zaletio u nepoznatu divljinu. Njegov ga je teturavi bijeg vjerojatno vodio uokrug, jer se ponovo našao na brijegu i pokraj stijene, koji se nisu izmijenili. Glava mu je tada već bila bez težine, a bolni udovi vreli od temperature. Naslonio se slab na ukrućenu membranu, beznadno pokušavajući da je probije krvavim prstima, kad je začuo čvrste korake iza sebe i okrenuo se da ugleda postojanu, opaljenu figuru narednika Juda Hankinsa.

— Pa, narednice — naslonio se omamljen na kamuflažu, smiješeći se olakšano jer to nije bio karantenski inspektor. Mehanizam za prevođenje u početku nije radio, ali je progovorio, dok ga je nespretno namještao ispod odjeće.

— Odustajem — jedva je promrmljao. — Ići ću s vama. — Ledeni ga je znoj počeo tresti, a suho grlo ga je previše boljelo da bi razgovarao. — Spreman sam da ostanem... samo ako mi ostave nos na

miru.

Bilo je još nešto što je trebao reći, ali mu je u ušima tutnjilo a kosti ga boljele da je jedva stajao. Osjećao se previše slabo u jednom trenutku da bi se ičega sjetio, ali se napokon dosjetio.

— Igračke — zajecao je — opasne su!

— Nisu više — visoki čovjek mu odgovori kratko. — Prebacili smo psioničke i neutronske inhibitore preko cijelog ovog područja, da bi se spriječile nesreće, prije nego sam posudio identitet narednika Hankinsa da ih pokupim.

— Vi — buljio je slijepo — vi ste...

— Karantenski inspektor — iz stanice Sol. — Oficir je bljesnuo svojom psioničkom značkom. — Bili ste otkriveni još prije nego što ste se spustili. Odgađali smo hapšenje da bismo se osigurali od eventualnih pomoćnika.

Bio je previše bolestan da bi bio iznenađen.

— Sad me imate — promrmljao je slabašno. — Samo nastavite i dajte mi punu rehabilitaciju.

— Prekasno je za to — mračni se čovjek nestrpljivo uspravio. — Svi ste vi jednaki, vi što kršite pravila karantene. Uvijek zaboravljate da kulturni konflikti imaju dva kraja. Nikada ne shvaćate da Ugovori postoje djelomično i radi toga da vas zaštite.

Protresao je svojom usijanom glavom.

— Znam da niste podvrgnuti procesu u našoj klinici na stanici — nastavio je inspektor. — Vidim da niste donijeli ni medicinsku kutiju. Kladio bih se da ste se ovdje spustili, gdje žive ljudi toliko primitivni da se maligni mikroorganizmi slobodno razvijaju, a da se niste nimalo zaštitili.

— Klinika? — Ta jedna riječ je zapravo bila sve što je uhvatio, ali se odmah ukrutio u obrani. — Činite što god hoćete — prošaptao je tvrdoglavo — ali ja namjeravam ostaviti svoj nos.

— Imate, sada veće nevolje. — Inspektor ga je sažaljivo promatrao. — Pretpostavljam da su naši preci bili prirodno imuni, kao što su to ovi ljudi ovdje, ali ja bih bio za pola dana mrtav, da nisam cijepljen protiv tisuća virusa i klica. Vi ste ih već pokupili.

Stajao je, boreći se za dah, zureći bolno u svjetlost.

— Ljudi koje sam susretao su bili sasvim dobro — glupo se bunio. — Jedno je dijete imalo nešto što su zvali prehladom, ali je žena rekla da to nije opasno.

— Ne za nju — odgovorio je inspektor. — I ne opasnije nego što su atomske bombe opasne vama.

Ne shvaćajući, torbar se zanjihao i pao.

(Objavljeno prema dogovoru s GPA München)

Kristalna pjesma

Anne McCaffrey:

Milekey Mountains

Prevela *Ljerka Pustišek*

Kao planet, pomisli Killashandra, Ballybran je u Galaktičkom vodiču sigurno među onima kraj kojih se u zgradama nalazi upitnik. U usporedbi s njim se čak i zagušljiva Fuerte, njezin zavičaj kojemu je toliko toga zamjerala, doimala poput planeta zabave. Fuerte je u najmanju ruku zanimljivo izgledala iz svemira, za razliku od Ballybrana s njegovim niskim brdima i dosadnim ravnicama.

— Na Ballybranu nema ničeg naročitog — stalno su joj ponavljali dok je poput psa čuvara pratila besvjenog Carrika natrag pod brižnu njegu Heptitskog ceha.

Svemoćnost Ceha silno ju je impresionirala: ugledni liječnici dočekivali su njezina nepomičnog štićenika kod svakog usputnog pristajanja, a i njoj samoj ukazivano je duboko poštovanje. Čitav njezin posao bilo je nadziranje kapsule za održavanje života u kojoj se nalazio Carrik; njegovo hranjenje, terapiju i svu njegu stručno je obavljalo za to izučeno osoblje. Očito, ništa nije bilo previše za člana Heptitskog ceha. Ili za njegovu pratnju. Ona je imala kredit u svim brodskim trgovinama i posebne povlastice kod prelaska na drugi brod. Jela je uvijek za kapetanskim stolom. Osim činjenice da su je strogo ostavljali na miru, njezin položaj joj je jako godio.

Saznala je mnogo toga o kristalnom pjevanju i Ballybranu: ne baš sve ohrabrujuće, ali zacijelo ništa na što je Carrik već nije bio upozorio. Kristalni pjevači su, zaista imali golem kredit kad su odlazili na odmor. I bučno su se njime koristili, trošeći mnogo i zabavljajući se ludo. Sve dok ne bi počeli napadi.

— Čuo sam kako pričaju — rekao joj je kapetan jednog broda dok je uživala u njegovu grimizno-smeđem vinu — da kristal ulazi u krv, održava mladost, ali moraš stalno pjevati. Jesi li sigurna da baš to želiš? Ima mnogo drugih zanimanja gdje nema te nerazdvojne ovisnosti.

Killashandra se smješkala i puštala ga da se razgali. Mlad i muževan, bio bi spreman i na druge stvari, da nije bilo Carrika, bez svijesti, tamo na dnu hodnika. To su bile loše strane onoga čemu se

sada posvetila.

— Do sada sam devetnaest puta letio na ovoj liniji — nastavio je kapetan nakon gutljaja vina — i prevezao lijepi broj kristalnih pjevača, bilo u jednom ili drugom smjeru. Kad odlaze na odmor, ne mogu dočekati civilizaciju. — Frknuo je kroz nos: — Ne čudim im se. Na Ballybranu nema ničega osim namučenih tupavaca koji znaju razgovarati samo o svojoj žetvi i o tome tko će uzgojiti ono (bog te pita kako se zove!) tanko zeleno, što onda kisele u onim svojim bačvama. Jedino što izvoze su kristali. I pjevači.

— Viđaš li mnogo onih koji se vraćaju poput Carrika? —upitala je.

Zanijekao je glavom, s neugodom gledajući niz hodnik koji je vodio do glavne kabine, dodijeljene Killashandri i Carriku.

— On je prvi. Doduše, obično su strašno razdrmani. A on, što mu se dogodilo? Predugo je čekao?

— Ne, nego je, dok smo se ukrcavali, naišao servisni brod s defektnim kristalima pred eksplozijom. Uništila ga je silina nadzvučnih valova.

— Lijepo od tebe da se vraćaš s njim.

— Vraćam mu dug. Killashandra je to ozbiljno mislila. Carriku je dugovala poimanje o tome da je stvorena za kristalnu pjevačicu. Možda je imala napuknut, prehrapav glas za karijeru solo-pjevačice, ali je imala apsolutni sluh, što je osnovni uvjet za kristalno pjevanje. Sve moguće opasnosti ovog poziva bili su Killashandri draže od mjesta drugorazredne zboristice, bez ikakva imena i mogućnosti da postane zvijezda.

— Jesi li sigurna — ali ni kapetan nije bio siguran i bilo mu je neugodno — da i ti želiš biti kristalna pjevačica? Mislim, vidio sam ih dosta pa mogu reći da su te blesave glasine samo prazno naklapanje, ali... — zatresao je glavom. Ona se stresla.

— Vidjet ćemo. Ocijenit ću situaciju kad dođem na Ballybran. — Zatim je on skrenuo razgovor na druge stvari, kao na primjer što će Killashandra raditi kada preda Carrika na brigu njegovu Cehu. Bilo joj je jasno na što misli, pa se zagonetno nasmiješila.

Ma kakav doček da je ona podvjesno očekivala, način, na koji ju je primio Lanzecki, Veliki meštar Heptitskog ceha, bio je drugačiji. Stajao je uokviren portalom, kad je brod otvorio svoja posmična vrata: s tvrdokornim izrazom na licu, crnomanjast, zdepast, u odjeći tmurnih boja. Jedino sjajno i pokretno na njemu bile su široko razmaknute, prodorne smeđe oči. One kao da su se stalno kretale, opažajući u jednom strelovitom pogledu više nego što bi trebalo.

Dao je znak dvojici što su bila s njim (također u tamnoj odjeći), a oni su krenuli šutke niz hodnik do Carrikove kabine.

— Hvala ti, Killashandra Ree. Imaš otvorenu kartu za odredište koje poželiš i kredit od tisuću galaktičkih jedinica. — Pružio joj je

dvije kartice s ukrasom u obliku kvarcnog kristala, znakom Heptitskog ceha. Naklonio joj se s poštovanjem i, budući da su se ona dvojica vraćala s Carrikom na zračnom jastuku-nosilima, krenuo je ispred njih kroz portal i zatim niz ulazni hodnik u obliku rastegnute harmonike.

Zapanjena, Killashandra je gledala za njim, s dvije metalne kartice među mlohavim prstima.

— Veliki meštre! Lanzecki... Stanite... Dostojanstvena povorka nastavljala je bez zastoja.

— Od svih nezahvalnika ..

— Ne bih ih nazvao nezahvalnima — rekao je kapetan iza njezinih leđa, savijajući vrat da vidi kartice.

— Nisam očekivala limenu glazbu — povikala je Killashandra — ali koju riječ...

— Najvažnije riječi su ovdje — upozorio ju je kapetan, pokazujući na kartice. — Oni su doista čudno društvo — nastavio je, gledajući za likovima koji su odlazili. — O tom se Cehu čuju svakakve stvari, kao što sam već rekao. Ali i ja u svom poslu vidim mnogo čudnih stvari, pa ne vjerujem ni u pola toga. — Iznenada joj je obgrlio ramena. — No, a sada kad je živi mrtvac otišao, mogli bismo ti i ja...

— Čekaj, čekaj — rekla je Killashandra i razdražljivo mu maknula ruku. — Najprije da malo razgovaram s tim Velikim meštrom. — I žurno je krenula za trojicom koja su vodila Carrika.

A Carrika nije više nikada vidjela, iako se još dugo pojavljivao na popisu neaktivnih članova. Nakon četiri godine neće mu više znati ni ime. A na koncu će se od svih lica i imena sjećati još jedino Lanzeckog. I to zbog raznih razloga, od kojih se većina ticala kredita.

Ovog trenutka se trudila svim snagama da je primi Lanzecki. Premda je u vijećnicu Ceha došla samo četvrt sata nakon njega, on je bio »zauzet«. U redu, to je mogla razumjeti. Čekala je dva sata u prizmolikoj prijemnoj sobi vijećnice. Zatim ju je uhvatila glad!

— Ne žele te — rekao joj je kapetan nakon trećeg pokušaja. — Otiđi. Sa svojom putnom kartom možeš kamo hoćeš. Na ovom planetu zacijelo nema ničega zbog čega bi vrijedilo ostati. — Ogledavao se po gostionici u kojoj su jeli — hrana je bila izvrsna, a lica oko njih tmurna.

— U životu nisam srela tako namrštene, grube i bezvoljne ljude — rekla je Killashandra, sada već sasvim ljuta — ali neću otići dok ne vidim Lanzeckog i gotovo!

Nakon šestog odbijanja se razgnjevila.

— Ja imam apsolutni sluh — rekla je u čistom b-molu, a zidovi prijemne sobe su joj vraćali karakterističnu hrapavost njezina glasa. Poznate su mi sve opasnosti, uključujući ravnodušnost, nezahvalnost i grubost. Stupit ću u Ceh!

Jadna činovnica u prijemnoj sobi zgrbila se pred ovom opernom

najavom.

— Ne mogu ti pomoći — rekla je suosjećajno. — Moraš razgovarati s Velikim meštrom Lanzeckim.

— Onda mi daj da ga vidim! I nemoj — pjesma Valkira bila bi poput šaptanja u usporedbi s Killashandrinim glasom — nemoj se vratiti bez njega! — Zatim se vratila na govornu visinu. — Rekli su mi da imam glas koji može razbiti staklo. Da provjerim? — Mahnula je prema kristalnim zrcalima i lusterima.

Brzina kojom je žena pojurila iz sobe umirila je Killashandrin ego, pa je, gledajući uokolo, razmišljala da li bi joj glas mogao razbiti ballybranski kristal.

— Ne odustaješ, je li? — upitao je Lanzecki ulazeći, dok se činovnica nemirno motala po sobi.

— Ne, ne odustajem. — Ne treba protusloviti poglavaru Ceha kojem se želi pristupiti. A najmanje ne licem u lice.

— Dobro. — Kao da je bio zadovoljan što je tako tvrdoglava. — Ti stvarno imaš apsolutni sluh, kaže izvještaj s Fuerte. — Dakle, Lanzecki je već tražio podatke o njoj! Zakimao je glavom. — I vidjela si što mogu učiniti nadzvučne vibracije od kristalnog pjevača. — Pokazao je prema onoj strani zgrade gdje je bila bolnica. — Članovi Heptitskog ceha — kiselo se nasmiješio — naginju preopterećenju osjetila. To će se, prije ili kasnije, dogoditi i tebi. I ti još inzistiraš? — Čekao je da ona potvrdno kimne. — Unatoč svim upozorenjima i pokušajima da te odvratimo od te namjere? — Ona je kimnula još odlučnije. — Kuneš li se da te nitko nije protiv tvoje volje prisilio da postaneš šegrt u Heptitskom cehu?

— Naravno! — Killashandra se opet ljutila, jače nego prije.

Na njezino iznenađenje, Lanzecki je prošao kraj nje, dajući joj znak da ga slijedi, van iz vijećnice, a zatim niz glavnu ulicu u komunikacijski centar, gdje ih je odmah primio komesar svemirske luke.

— Ova djevojka inzistira na tome da stupi u nauk u Heptitskom cehu — izjavio je Lanzecki i odmah otišao.

— Pa, dobro... — počela je Killashandra, okrećući se za njim.

— Tvoje ime i položaj, ime planeta s kojeg dolaziš, djevojko — upitao je komesar, strogim, odbojnim glasom.

Dala mu je podatke, zbunjena njegovim držanjem. Na koncu konca, da nije bilo kristala, ovaj njegov planet bi se glatko mogao zvati Blatnjava lopta broj jedan.

Zatim je prošla temeljit liječnički pregled i rutinske psiho-testove. Trebala je ispripovijedati svoj dosadašnji život i razloge zbog kojih je napustila Muzički centar u Fuerti.

Još dva puta su je pokušali odgovoriti od njene namjere, jednom čak pomoću jednosatnog filma o suludim žrtvama nadzvučnog orkana.

Napokon je Lanzecki ponovo pozvan i ona je dobila dozvolu — dozvolu! — da službeno objavi svoju odluku da postane učenik u Heptitskom cehu.

— U svom životu još nisam tako mnogo brbljala — rekla je bijesno, dok se sa svojim novim Velikim meštrom vraćala u vijećnicu.

— Više nikada niti nećeš — odgovorio je Lanzecki šaljivo, a i držanje mu se promijenilo. Kao da je bio manje krut, premda ne sasvim veseo.

— No, to je u redu.

— Kao što ti je rečeno, u pozivu kristalnog pjevača ima izvjesnih prednosti, Killashandra. Vrlo malo, doduše. Ali, na koncu, svako zanimanje ima svojih prednosti... ako gledaš pozitivnu stranu stvari. Gledaj mene. — Čudno se nasmiješio. — Ja sam potpuno gluh.

— Ne bih to nikada pogodila. Nagnuo je glavu, opet uz smiješak.

— Čista prednost, kažem ti. Dosta je da okrenem glavu, pa da ništa ne čujem. — U smiješku mu je titrala zloba. — Ustanovit ćeš, međutim, da su stanovnici Ballybrana, osim pjevača, ili potpuno gluhi ili im je sluh ozbiljno oslabljen. Zapravo, nekoliko posljednjih generacija djece već se i rađa s oštećenim sluhom. — Doimao se kao da ga to zabavlja. — To ćeš i ti jednom poželjeti.

— U zemlji slijepaca caruje onaj koji ima jedno oko — rekla je, a on je, bez veselja, potvrdio. — Sad mi je jasno zašto svi djeluju tako grubo — dodala je.

— Možda.

— Evo, uzmi ovo natrag — rekla je, odjednom se sjetivši kreditnih kartica i pružila ih prema njemu.

On ih je ravnodušno pogledao i odmahnuo.

— Ceh ti je htio zahvaliti, što je značajan događaj u ovom zanimanju. Iskoristi ih koliko možeš. Uskoro više nećeš imati takvu priliku.

Došli su do vijećnice Ceha i Lanzecki ju je uputio prema onome što je očito bila vježbaonica.

— Izgubili smo dosta vremena — rekao je. — Sada ćeš s jednom od vježbačica sluha proći potrebnu obuku, jer tu od mene ne možeš imati koristi, premda sam tvoj glavni instruktor. Ovo uvođenje će trajati sve dok prvi put ne odeš sama u planine s nalazištima kristala i vratiš se. — Kiselo se nasmiješio. — Usput, »planine« nemoj shvatiti doslovno, to su zapravo ponori.

Lanzecki joj je pokazao da sjedne za mali radni stol s pisaćim priborom i magnetofonom. Razvukao je trodimenzionalni ekran i uzeo štap za pokazivanje.

— Ballybran — pokazao je četvrti planet u sistemu na ekranu malo je vulkanski aktivan, budući da je to stari, do kraja formiran planet. Kako si još u osnovnoj školi učila iz galaktologije, kvarcne strukture se

stvaraju eonima, a nastaju tamo gdje nema vulkanske aktivnosti, kao što je slučaj na Ballybranu. Putanja ovog planeta ima gotovo pravilan oblik kružnice, pa jedva da postoje razlike između godišnjih doba, kao možda na Fuerti ili drugim planetima koje si posjetila.

Nastavio je o tome kako je Ballybran otkriven prilikom rutinskog promatranja, te kako se za njegov potencijal nije znalo sve dok jedan inženjer na odmoru nije pobjegao iz kristalnih kanjona samo nekoliko sekundi prije mahorkana. Skoro je poludio od zvukova kojima su ga šibali snažni vjetrovi s kvarcnih planina, pa se kasnije vratio da ispita tu pojavu. Budući da je za fokusiranje koherentne svjetlosne energije kod laserskih komunikacijskih uređaja oduvijek trebalo mnogo kvarcnih kristala, njegovo ga je otkriće obogatilo. Ali, jednog dana nije uspio pobjeći pred orkanom. Ni on ni pedesetak ostalih rezača kristala.

Vrhovna galaktička uprava je tada zabranila pristup na planet, sve dok nije bio procijenjen rizik tog posla i dok nisu poduzete mjere opreza. Osnovan je Heptitski ceh, sa zadatkom da regrutira (»Hm, ili odbija!« — pomislila je Killashandra u sebi), školuje i uzdržava rezače kristala. Ceh ih je vrlo pristojno plaćao dok su radili, a zatim se brinuo za njih kad to više nisu mogli. Budući da vrlo malo ljudi ima apsolutni sluh i budući da je Ceh svakoga upoznavao sa svim opasnostima posla, broj je aktivnih članova stalno bio malen, a cijena kristala visoka. Unatoč svim istraživanjima, zamjene za kristale s Ballybrana nije bilo i loše školovani, »divlji« rezači kristala koji su radili za krijumčare, loše su prolazili.

Stalnom vježbom Killashandra je naučila koji se sve oblici traže na tržištu. Intenzivno je trenirala sluh, koji je savršeno hvatao vibracije: ništa jednostavnije za nju, bivšu studenticu glazbe. Također joj je bilo lako da prema sluhu podesi polu-dijamantni nadzvučni rezač na određeni tonalitet. Naučila je ugađati defektne kristale kao vježbu prije stvarnog rezanja kvarca u brdima. Proučila je stotine dijagrama i dijapozitiva o naslagama kristala, sve dok nije već na prvi pogled znala gdje se nalaze veće pukotine, nastale slaganjem i premještanjem slojeva dok se kristal rađao pod strašnim pritiskom vulkanske energije. Počela je uočavati mikroskopski sitne nepravilnosti, one defektne molekule zbog koji bi kasnije na izgled savršeni kristal mogao puknuti ili se razbiti u tisuću komada, kao što su se raspali kristali servisnog broda nad Fuertom. Katkad se te mikro-greške mogu »čuti«, ako se »dobar« kristal reže iznad ili ispod tonaliteta pogreške. Ali, taj će trik naučiti tek kad ode u planine.

Premda se ljutila, morala je proći kroz jednako dosadnu obuku o cehovskim zakonima, pravilima i odredbama, sve dok nije bila u stanju i usred noći odrecitirati njihova Poglavlja i Članove. Posebno dugo je vježbala opasne situacije, simptome približavanja mahorkana i

spašavanje.

Kako je Ballybran bio star planet, s tek nekoliko pravih planinskih lanaca, orkan je doslovno divljao po njemu, postižući strahovitu brzinu, često veću od brzine zvuka (otuda i naziv »mahorkan«). Tri manja planeta u sistemu imala su asimetrične putanje, zbog čega su se povremeno zlokobno približavali svome suncu. A na glavnom planetu Ballybranu događale su se spektakularne erupcije plina. Tako nastale »sunčane pjege« imale su neugodan gravitacijski učinak na jadni Ballybran: bilo koja od ovih kombinacija ili sve zajedno imale su udjela u nastajanju mahorkana.

Alarmnih uređaja je bilo tako mnogo da se, rekla je Killashandra sama sebi, u tom košmaru zvukova mozak jednostavno isključivao i prečuo pravi signal. Odlučila je da se služi samo jednim monitorom, jer je to bilo efikasnije. A upozorili su je da o tome najprije dobro razmisli.

— Nijedan alarm o nailasku mahorkana neće ti biti previše — ponavljali su joj Lanzecki, razni tehničari i njezina instruktorica, koja jedina nije bila gluha. Ona je nekoć kratko vrijeme bila kristalni pjevač. A onda si je slučajno odrezala gotovo cijelu desnu ruku.

I došao je, napokon, dan kada Killashandra nije više mogla podnositi to školsko glupiranje. Teoretski je znala sve o rezanju kristala. Vježbajući je preokrenula polovicu svih kristala na planetu, a sama pomisao na otkrivanje još jednog orkana ili na još jedno pravilo Ceha dizala joj je tlak.

— Lanzecki, ako me još jedanput podsjetiš da sam ja inzistirala da uđem u ovaj idiotski Ceh, razbit ću ti nos — rekla je Killashandra Velikom meštru kad je ponovo odbio da je pusti samu u planine.

— Nema ni jednog slobodnog pjevača da pode s tobom, Killashandra — rekao joj je s uzdahom. I njemu je isto tako bilo dosta njezinih prigovora.

— Mislim da sam sposobna za solo.

— Ne za prvi put u kanjonima — odmahnuo je glavom. — I prestani pričati kako dobro znaš teoriju. Tamo vani ne možeš se pouzdati u ono što imaš u glavi. U dobrog kristalnog pjevača teoretsko znanje mora se pretvoriti u refleksne radnje i instinktivne reakcije, a ne u svjesno razmišljanje.

Killashandra ružno frkne i počne mu govoriti o svom vizuelnom pamćenju.

— Poremećeno pamćenje — nastavljao je Lanzecki. — Vidiš, Killashandra, većina naših aktivnih članova, pa i neaktivni, imali su nekoć istu takvu sposobnost vizualizacije. To kao da je prirodna posljedica apsolutnog sluha... Ali, poremećeno pamćenje je jedna od okrutnih činjenica kristalnog pjevanja, djevojko moja. Preopterećenje osjetila nije šala i nijedan kristalni pjevač nije imun na to. Kamo sreće

da bar jedan od vas jest! Ali, ne mogu ti dopustiti da te kod prvog rezanja ne prati iskusan pjevač. Za koji dan ćeš i ti dobiti vlastitu letjelicu, ali će ti prije toga koristiti da gledaš kao se radi u kanjonima. I zato moramo čekati dok jedan pouzdani pjevač ne bude slobodan. Ali, kad smo već kod toga...

Ploča iza njegovih leđa bljeskala je crvenim, pa narančastim, pa bijelim svjetlom. Svi alarmni uređaji na Ballybranu imali su i svjetlosne i zvučne signale. Lanzecki se obrnuo na stolcu i mahnuo Killashandri da prati. Ploča se nakratko zatamni i zatim se na povećanoj snimci planina Milekey pojavi meteorološka karta, prikazujući strahovito brzo približavanje jakog mahorkana.

— No, ovo će ih potjerati! Četiri macha, k tome. — Lanzeckijevo ozbiljno lice bilo je u isti čas zabrinuto i zadovoljno. — Nadam se da se netko sjetio izrezati subtonične valjke. Možeš mi pomoći da im obračunamo terete. U ovom se času u planinama Milekey nalazi devetnaest pjevača.

Killashandra je već ranije pomagala Lanzeckom. Zapravo, upoznala je većinu aktivnih pjevača koji su bili na planetu. Od 243 člana sposobna za rezanje kristala, gotovo je polovica bila na odmoru negdje u galaksiji.

Oni koji su dolazili iz planina, djelomično natovareni, odmah bi počeli piti i ne bi prestajali sve vrijeme dok su im servisirali letjelice i punili ih gorivom, a onda bi se vraćali u kristalne planine. A oni koji bi postigli dobru cijenu za svoje kristale ne bi se trijeznili tako dugo dok ne bi uhvatili neki brod da odu na odmor.

— Zašto mi nikada nisi rekao da ću za prvi izlazak u planine morati imati vodiča? — upitala je Killashandra, razmišljajući kako bi joj samo jedan ili dva čovjeka odgovarali kao partneri.

— Još nisi bila potpuno upila teoriju kojoj su te učili.

I tako je sjedila s Lanzeckim dok su letjelice stizale, a dragocjeni kristal se vagao pažljivo, raspoređivao i procjenjivao. Dvanaestorica su dobila pravo malo bogatstvo. Od ostalih su samo dvoje dolazili u obzir za njezina vodiča: prilično napadna brineta s mnogo kose i pogledom koji se Killashandri nije dopao od početka. (Podsjećala ju je na solo kontra-altisticu iz Transromantičnog zbora). Osim nje, još grozno pijaniji tip s Coombite, s kojim se Killashandra već jednom pograbila u pijanoj svađi.

— On je dobar u gornjim registrima, što ti može koristiti — rekao joj je Lanzecki, ali Ardloru Bartu zapravo nije bio sklon. — Ibray je zapravo mnogo sabranija nego što izgleda.

— Radije bih pjevala s njim.

— Možeš čekati nekog drugog... Ne, vidim da ne možeš. Razgovarat ću s Bartom.

Bart nije uopće pokazivao veliku želju da je prati, a to je i rekao

Lanzeckom. Bilo mu je stalo da izreže dovoljno kristala da ode na odmor i nije želio nikoga kraj sebe.

— Kaže da mu honorar predstavlja samo kap u moru onoga što mu treba — nastavio je Lanzecki, kad ga je Killashandra podsjetila na tu mogućnost, Poglavlje 14, Član 9. — Na tvom mjestu, ja bih ga zaboravio i otišao s Ibray. Ona dobro žeže u brdima Tortugal i mnogo je pouzdanija.

Killashandra nije popuštala.

— Onda ćeš morati osobno nagovoriti Ardlora — zaključio je Lanzecki, skidajući sa sebe dalju odgovornost.

Killashandra se sasvim dobro snašla u nagovaranju, premda je Arlor pokazivao izraziti smisao da je naziva svim mogućim imenima osim njezina.

Tri dana kasnije, dok je u svojoj letjelici provjeravala komande, specijalnu kacigu s pojačanjima za uši kao kakvom-takvom zaštitom od nadzvučnog udara i naočale koje su ubbalažavale zaslјepljujući sjaj kvarcnih nalazišta, Lanzecki je još jednom, bezuspješno, pokušao nagovoriti da ode s Ibray.

— Nemoj se ni najmanje pouzdavati u Ardlerovo pamćenje — upozorio ju je. — On već predugo reže kristal i predugo pjeva sam.

— Zašto onda uopće moram ići s njim ili s bilo kim drugim?

— Njegove ruke pamte. Pazi što radi, a ne što kaže. Ako postane tvrdoglav, uključi traku. To je službeni podsjetnik. I nemoj — zbog svog vlastitog zdravlja — isključiti ni jedan alarmni uređaj za mahorkan. Nemoj to zaboraviti!

Zatim se, na njezino iznenađenje, Lanzecki s njom toplo i srdačno rukovao i pohvalio je da je bila njegova najmarkantnija učenica.

*

Ardlor joj je na karti planinskog lanca pokazivao kamo je namjerava povesti.

— Ovaj orkan je zacijelo otkrio ružičasti kvarc. Lanzecki mi je rekao da mislim na ružičasti kvarc. Osmerokutnog oblika. — Ardlor je krivio lice u naporu da ugura te činjenice u svoj šupljikavi um. To je rekao, je l'da?

— Da, to je rekao.

— Nema djelovanja sunčanih pjega —tumačio je, motajući izvještaje po rukama. — Ovaj posljednji orkan je bio stvar planetarne konjukcije. Sve dok ne počnu djelovati sunčane pjege, imat ćemo mirne dane za rezanje. Trgnuo se. — Ne smijem to zaboraviti. — Načrčkao je bilješku na najgornji izvještaj. — Ne može se svatko baviti rezanjem kristala. A ti imaš dobar gornji registar, je l'da? To sam zapamtio. — Nervozno se povukao za kosu, govoreći: — A sada pođi za mnom. Nemoj zaboraviti — i krenuo je prema svojoj letjelici.

Killashandra je malo previše žurila, uzbuđena, dok je upravljala

svojom letjelicom iznad Cehovskog polja, poniruć prema istoku iza Ardlorova stroja obojena blistavim prugama.

Na Ballybranu je bilo pet nalazišta kristala, od kojih je najveće prozvano planinom Milekey. O nastanku tog imena kolale su različite teorije, a najpopularnija ga je povezivala s otkrivačem balibranskih kristala (čijeg se imena više nitko nije sjećao).

Ardlor i Killashandra zašli su već sto pedeset kilometara u planine. Tada se Ardlor okrenuo i naglo ubrzao, kao da joj želi umaći. Samo jedan pogled na brazde dubokih, uskih dolina i kanjona uvjerio je Killashandru da bi bilo bolje da mu je bliže, jer je on očito znao kamo se uputio.

— Šašavac jedan, zaboravio je da moram biti s njim —promrmljala je i pripremila se za utrku.

Ardlor je bio ludi letač i ona ga je s mukom slijedila na svom ekranu, dok je uz nagli zaokret strmoglavo padao u dubinu kanjona, izlijetao poput taneta i nestajao u još mračnijim gudurama, tako da ga je nekoliko puta skoro izgubila iz vida. Samo joj je izdajnički odsjaj sunca na letjelici poput bumbara prugastoj odavao njegov položaj. Konačno se spustio na greben, na kojem je jedva bilo mjesta za dva stroja.

— Zašto me slijediš? Gusarenje se najstrože kažnjava. Poglavlje 2, Član 3. Nećeš steći slavu na mojoj muci! — Poskakivao je gore-dolje, dok se ona, iscrpljena, izvlačila iz svoje letjelice.

Očajno, i za nju sasvim netipično, služeći se diplomacijom, uspjela je privoljeti Ardlora da ukopča magnetofonsku vrpcu. Zatim ga je još više umirila izvanrednim obrokom iz svog broda.

— No, moraš zapamtiti da ne možeš stalno ostati ovdje — rekao je konačno Ardlor, popuštajući, pošto mu je traka potvrdila da je on sam pristao da je prati. — Za dva dana ćeš morati prijeći na slijedeći greben. I ako ikada...

— Poglavlje 2, Član 3. Neću gusariti — potvrdila je ozbiljno. — Uostalom, više ne bih ni našla put ovamo. Mučila sam se da te održim u svom vidokrugu i kako da se uopće sjetim gdje smo došli.

Ardlor je gunđao, ali su ga ovo priznanje i dobro pripremljeno jelo umirili.

Letjelice su bile opremljene tragačima i signalnim uređajima za povratak. Tradicionalni kompasi, savršeni vodiči na većini zemljolikih planeta, bili su na Ballybranu nepouzdani: to je imalo nekakve veze s orkanima i kristalom i nedostatkom teških metala u kori planeta. Tragači su mogli biti još savršeniji, ali su kristalni pjevači digli dreku da bi to olakšalo gusarenje, pa je prestalo istraživanje. Napokon, pjevač se može vratiti kući pomoću tragača, a ako on zataji, pronaći će ga Cehovska patrola.

Kao što će Killashandra još otkriti, u srednjem uhu pjevača razvijao

se nekakav instinkt koji ga je vodio da se vrati na žilu na kojoj je jednom rezao kristale... neka poznata nota u tom posebnom kristalnom orkestru.

Jer brda su vraćala pjesmu, u harmoniji, kontrapunktu ili diskantu. Na otpjevanu notu odgovarala je cijela jedna strana kanjona, odzvanjajući dolinom: baršun neviđenih sjenovitih dubina na koje nikada neće pasti sunčeva zraka; jasno, čisto, nježno, na samom hrptu.

Noći su čarobno odjekivale oštrom boli, dok je kristal pjevao i plakao kroz prohladni zrak, nestajući u pijanisimu harmonija tihih poput nježna šaputanja krvi.

— Kristalna pjesma zarobi i iscrpi poput droge — rekla je (tiho — da ne probudi jeku) Killashandra sama sebi četvrtog jutra. Te noći je uspjela spavati: zaštitila je uši kacigom i zatvorila vrata letjelice.

Prva dva dana ostala je uz Ardlora, pažljivo ga promatrala, pa čak i zapažala njegove pogreške, premda ih on, čini se nije bio svjestan. Podsjećala ga je da treba rezati osmerokute iz ružičastog kvarca i on joj je na tome petnaest puta srdačno zahvalio. A zatim, ponovo tvrdoglavo režući četverokut, smrknuto je odgovorio da on izrezuje kristale duže nego što ona zna sebe i zato neka ga radije ostavi na miru.

Trećeg dana je poslušala taj savjet i prebacila se za dva grebena dalje. Netko je već ranije radio na tom dijelu planine. Vidjele su se stare zasjekline, kojima su naleti vjetra, puni krhotina i prašine, ublažili oštrinu bridova.

Premda je bila sigurna u sebe, Killashandri je drhtala ruka dok je držala nadzvučni rezač, spremna da debitira kao kristalna pjevačica. Duboko je udahnula, napela dijafragmu i počela u a-duru.

Istog časa zapljusnula ju je jeka. Jedno je bilo slušati Ardlorovo kristalno pjevanje, a sasvim nešto drugo osjećati kako joj se vraća otpjevana nota sa svih strana. Bilo je malo pogrešno s lijeve strane, čula je to, ali točno i čisto ravno nasuprot njoj, gdje je stijena bila načeta starim rezovima.

— Osmerokuti — rekla je odlučno sama sebi i zarezala.

Vrisak kristala! Neusporediva disonanca, krik u agoniji, tako iskonski da ju je dirnuo do dna duše. Ta iznenadna bol kristala tako ju je iznenadila da se skamenila, a agonija se prelijevala u čisti zvuk, jasan poput note na koju je zatim hitro ugodila rezač.

Kao što su je i upozorili, doista je bilo teško rezati prave kristale, dok je ruka vodila rezač, a zvuk odzvanjao u kostima. Izrezala je osmerokut iz kvarcne stijene, skinula vanjske stranice i isključila rezač. Gotovo pobožno je držala prizmu u rukama. Zamiruće vibracije rezonance prožimale su joj tijelo i osjetila je istinsko strahopoštovanje pred blistavim oblikom koji je iščupala iz utrobe stijene. Sunce se caklilo na svim plohama. I posljednji titraj zvuka već joj je nestao pod

kožom, a ona se još nije pomakla začarana svojom prvom kristalnom pjesmom.

Tko zna kako je dugo tako stajala sanjareći nad djelom svojih ruku, sve dok oblak nije prešao preko sunca i probudio u njoj osjet hladnoće i gladi. Iako je silno željela da ponovo proživi ovu magičnu prisnost sa svojim žrtvama, Killaskandra se prisilila da jede i toplije se obuče. Sjetila se alarmnih uređaja. Oni su divno mirovali.

Drugi put je zarezala stijenu još sigurnije. Ovaj kristal je odzvanjao u istom tonu, treći nešto više, a izrezani osmerokut je bio manji. Ali je zato doživljaj rezanja i zatim osjećanje kristala, koji joj je poput pulsirajućeg kamenog srca ležao u rukama, bio fantastičan.

Do trenutka kad su planine počele svoj noćni koncert izrezala je samo četiri kristala. To ju je zbunilo, jer ih je Ardlor u jednom danu uspijevao izrezati i više od trideset, isto tako velikih ili čak većih. Pitala se nije li radila prepolagano, premda joj se nije činilo da se odmarala, a nije bila ni nespretna.

Jedini je zaključak bio da je gubila previše vremena u divljenju nad izrezanim kristalima. Idućeg jutra se ozbiljno bacila na posao i odlučno stavljala gotove kristale u kutije čim bi završila posljednji rez.

Očito da je bila trošila mnoge sate u senzualnom promatranju onoga što je napravila, jer je tog dana izrezala devetnaest osmerokutnih ružičastih kristala, počinjući s primom a-dura, nastavljajući s višim tonovima i pobjedonosno završavajući dan s dominantom ugođenih kristala.

Probudila se usred noći, naglo, s nekim čudnim strahom. Uznemireno je provjerila kristale, pitajući se neće li zbog nečega početi pjevati, ali su im glatke plohe ostale nijeme kad ih je opet pokrila.

Vani je noć bila jasna i hladna, a planine pospane. Čuo se samo nježni šapat njihove uspavanke. Bacila je pogled na alarmne uređaje i kao da je na jednom od njih opazila treptaj, ali kako se idućih pet minuta ništa nije pomaklo, vjerovala je da joj se samo pričinilo.

Ostatak noći je uspjela malo odspavati, ali je već na prvi nagovještaj dana bila potpuno budna i bistra. Na tamnom ekranu uređaja zasvjetlucao je dvaput u dužem razmaku. Da se približavao orkan, bilo bi još mnogo drugih signala. Bacila se na posao, ali je, premda potpuno zauzeta pjevanjem, imala osjećaj da nešto nije u redu. Upravo je spremala prvu škrinju punu kristala, kad su se oglasili i drugi alarmni signali.

Mahorkan! Sjetila se vježbe i izračunala da će stići za otprilike tri sata, sa sjeverozapada, i zbrisati čitavo područje u smjeru jugoistoka. Ostala su joj dva sata da umakne.

Pospremila je alat, učvrstila dragocjeni teret i opasala se sigurnosnim pojasom. Uzletjela je, uključivši automatsko upravljanje,

da se izvuče s mjesta na kojem je radila zahvaljujući Ardlorovoj taktici izbjegavanja... Ardlor!

Naglo je skrenula ulijevo, nad mjesto gdje je radio, i opazila ga kako obraduje veliki četverokut. Je li se on uopće sjetio na osmerokute?

Pobjesnio je kad ju je spazio i, ružno psujući, počeo recitirati Poglavlje 2, Član 3. Prijavit će je Lanzeckom! Pokušaj prisvajanja! Ali se, bogme neće dokopati njegovih kristala! Kad je pokušala izaći iz letjelice, napao ju je rezačem. Pobjegla je u njegov brod i uključila traku Podsjetnika.

— Ja bih morala biti s tobom, ti blesavi baritonu! — urlala je, dok je vrpca ponavljala naredbe. — Slušaj! Govori Lanzecki!

Za trenutak je zastao u svom nastojanju da je raskomada. Ona je ovo trenutačno primirje iskoristila da ga upozori na alarmne signale koji su zavijali svom snagom, pokrivajući riječi Lanzeckog.

— Dolazi mahorkan! Moramo otići!

— Otići? — Panika je zamijenila bijes na Ardlorovu zgužvanu licu. — Ne mogu. Naišao sam na čistu žilu... Ja... — Naglo je zašutio, sjetivši se da mora paziti što govori i upravo kad ju je htio ponovo napasti, opet se prolomio disonantni krik alarma. — Izrezat ću samo još jedan. Samo jedan — molio je ponizno. — Ovog puta moram otići na odmor. Moram isprati kristal iz krvi.

Killashandra mu je iščupala rezač iz olabavljene ruke.

— Ne možeš rezati kristal dok se približava mahorkan, idiote.

— Kristal stvarno pjeva kad dolazi orkan. Zar ne čuješ? Nemaš uši?

Savladana njegovim preklinjanjem, zastala je na vratima broda i čula udaljeno brenčanje planina po kojima su već odjekivali udari vjetra. Ardlor joj je istrgnuo rezač iz ruke i potrčao. Pojurila je za njim uz kletvu, uhvatila ga za tuniku, povukla prema sebi i šakom udarila u vilicu. On se onesvijestio.

U zraku je uhvatila rezač koji mu je padao iz ruke i nježno ga spustila na zemlju. Pažljivo je spremila rezač u futrolu, a zatim s mukom odvukla Ardlora na ležaj u letjelici. Signali su joj svojim divljim upozorenjima otežavali posao, prateći je gotovo nepodnošljivim jaukom.

— Oh, dosta! Dosta! — vikala je, očajno se upinjući da spasi Ardlora, njegove kristale i brod. Tada joj pogled padne na vlastiti brod i stavi je u dilemu. Pokušala je podići Ardlora, ali bez uspjeha.

Killashandra je prekopavala po sjećanju, tražeći poglavlje i član za bijeg i spašavanje, ali ih jednostavno nije nalazila. Sjetila se dviju kreditnih kartica koje je dobila kad je dopratila Carrika i zaključila da mora postojati nekakvo pravilo i da će se toga sjetiti kasnije. Napokon, bila je zahvalna Ardloru što ju je pratio protiv svoje volje, želeći da umjesto toga ode na odmor. Zato je morala spasiti te njegove dosadne

četverokutne kristale. Jednim je pogledom otkrila da prostor za teret u njegovoj letjelici nije do kraja pun. Možda bi mogla spasiti i dio svog tereta. Odjurila je do svog broda i trkom se vratila s pet najvećih kristala. Nešto će ipak dobiti za njih. Ima li vremena za još?

Alarmni uređaji su se pojačali za nekoliko decibela, skoro do nadzvučnih vibracija. Sada je već vidjela tamni horizont i oluju koja je nailazila. Usudila se po još jednu škrinju, posrćući dok ju je trpala u letjelicu. Učvrstila je teret, zaklinjući se da će što prije iz svijesti izbaciti savjest, jer joj je, očito, samo smetala.

Svi brodovi su imali podjednake komandne ploče, premda je Ardlorova bila već dosta uništena upotrebom i prljavštinom.

Uzletjela je, tresnuvši po automatskom pilotu i pojurila u visinu vrtoglavom brzinom. Brod je bio trom. Zar Ardlora nije bilo briga za održavanje? I to baš njega, koji je htio još rezati kristal iako je orkan već bio tako blizu? Upravo smiješno kako je riskirao.

Bacila je posljednji pogled na svoj dobri brod, pitajući se hoće li ga ikada više vidjeti i koliko će ga orkan oštetiti. Morat će platiti popravak, Odsjek 9, 10, 11... Svi Članovi. Čudno, pravila o spašavanju se nije sjetila.

Bilo joj je drago što je spasila Ardlora. On se osvijestio prije nego što su izašli iz područja planina Milekey i onda je podivljao. Mogla je shvatiti njegovu agoniju, jer je i sama osjetila kako joj disonance mahorkana probadaju živčane završetke i udaraju po bubnjićima, usprkos zaštitnoj kacigi.

On se ponovo onesvijestio, pošto je glavom udario o duralitni zid. Tako je za vrijeme povratka u blaženom miru odmarala živce. Ipak je bila zadovoljna sama sobom kad je spustila Ardlorovu letjelicu i javila kontroli letenja da je i Ardlor s njom.

Premda joj je rečeno da se odmah javi Lanzeckom, stajala je i gledala kako medicinska ekipa odnosi Ardlorovo mlitavo tijelo.

— Vjerojatno će se oporaviti — rekli su joj liječnici nesigurno.

Uvrijedila se jer se nisu baš naročito brinuli za njega, niti su komentirali njezinu požrtvovnost. Nije baš očekivala nagradu, ali koja riječ bi ipak bila na mjestu. Štoviše, osoblje u svemirskoj luci neugodno joj je prigovaralo što je spasila stariji, a ne novi brod.

I pored takva uvoda, uvrede Lanzeckog su je iznenadile.

— Izgubiti brod na prvom izlasku! I to novi! Kako si samo uspjela biti tako nemarna? — pitao je.

— Nisam bila nemarna. Morala sam spašavati Ardlora i nisam mogla sve prenijeti u svoj brod. Ne s tim orkanom za leđima.

— Spasila si Ardlora? — Lanzecki je bio zapanjen. — Imao sam bolje mišljenje o tebi.

Killashandra je zanijemila.

— Ali... on nije htio slušati. Čak me napao što sam upala na

njegovo polje... — Nije mogla vjerovati da Lanzecki stvarno tako reagira. — Morala sam ga udariti i onesvijestiti da mu spasim glavu. A što sam, po tvojem, trebala učiniti?

— Ostaviti ga, naravno.

Zaprepašteno je buljila u Velikog meštra.

— On bi te u sličnim okolnostima ostavio bez ikakve grižnje savjesti, uvjeravam te. Ti si učinila sve što je trebalo kad si ga upozorila da se približava orkan. Zatim si se trebala pokupiti i sačuvati vlastite živce... i kristale koje si izrezala. Kako sada stvari stoje — Lanzecki je napravio nekoliko koraka prema kompjutoru — tvoj dug Cehu iznosi osam tisuća kredita. — Ozbiljno ju je gledao. — Moraš platiti i popravak... ako se išta bude moglo učiniti kad vrate brod...

— Ali kristali koje sam izrezala... Lanzecki je slegnuo ramenima.

— Škrinje mogu zaštititi kristale za normalna leta, ali ne ako ih treskaš gore-dolje kroz kanjone. Sumnjam da je i jedan ostao čitav.

— Prije njego što sam krenula, prenijela sam iz svog broda dvije škrinje osmerokuta, od ružičastog kvarca.

— Je li? — Lanzeckijevo kiselo lice se razvedrilo. — Što je ostalo? — Prsti su mu lebdjeli nad tipkama kompjutora.

— Piše na kartici... — pokazala je prstom.

— Na Ardlorovoj?

— Pa, da!

— Onda se registrira u njegovu korist.

— Oh, zaboga! Kako sam drugačije mogla prebaciti svoje kristale? A osim toga, nitko mi nije rekao da trebam sortirati teret. — Razbješnjela se.

Lanzecki je tvrdoglavo nastavljao.

— Pravila po kojima se ravnaju članovi ovog Ceha jasno i glasno su ti rastumačena, Killashandra Ree. Ovo se odnosi...

— Pa ne mogu stalno misliti na sva ta tvoja prokleta pravila, za ime boga!

— Ah! — Lice mu je naglo postalo prijaznije. — Posleno priznanje. U žurbi se nisi sjetila da označiš svoje škrinje.

— Imala sam ružičasti kvarc u kompletima od po pet osmerokuta izrezanih u dominanti A-dura.

— Ah, izvrsno. Izvrsno, izvrsno. — Lanzecki je kimao s odobravanjem dok je prebirao po tipkama kompjutora. Kompjutor mu je verglao podatke i on joj se okrene, sjajući od veselja. — Još i bolje. Sest škrinja osmerokuta... dva ružičastog kvarca, dva crnog...

— Ali...

— Ardlor se dere da si obična kradljivica, ako tvrdiš da je bilo koji četvrokutni kristal tvoj.

— Ali, ja...

Prema tome, osmerokuti su nepobitno tvoji. — Lanzecki ju je iako strogo promatrao, da joj je pokušaj da bude poštena zapeo u grlu. — Sada — on se ponovo vratio do kontrolne ploče — duguješ Cehu 5750 kredita. Osmerokuti od ružičastog kvarca postižu najvišu cijenu na tržištu. Pogotovo taj akord!

— A krediti koje si mi dao kada sam vratila Carrika ovamo?

— Stvarno! — I to je registrirao, a zatim joj se obratio s osmijehom. — Pa, tvoj prvi izlazak nije ni tako loše ispao. Još i ako bude što od tvog broda... ako se što može spasiti... Kad smo već kod spašavanja, zar ne dobijam ništa za Ardlora i njegove kristale?

Lanzecki je pogleda ravno u oči.

— Mislim, draga Killashandra, da si u svemu ovome prošla bolje nego što si zaslužila. Na tvom mjestu, ne bih još više izazivao sreću. A i Ardlor se može sjetiti da si prijavila njegov dio pod svoj. Mogao bi te čak i tužiti... Podigao je ruku da zaustavi njezin protest. — Bezuvjetno prihvaćam tvoju verziju, jer si još prekratko u Cehu da bi te prevarila osjetila i pamćenje. Međutim, ovo ti je bila dragocjena lekcija, koju, nadam se, nećeš zaboraviti Nikada ne brini za tuđe uši, tamo, u planinama. Pazi na svoje. A zahvalnost zavisi od pamćenja. I to je jedno od stvari na koje više ne možeš računati.

— To ću zapamtiti — neprijazno je rekla Killashandra.

*

Vratila se iz planine s tovarom ružičastog kvarca izrezanog u prizme i valjke u A-duru i višim tonalitetima. Killashandra je dobro radila u gornjim registrima, zbog čega je imala velik ugled među kristalnim pjevačima Heptitskog ceha.

Pošto je pogodila frekvencije, držeći ton dovoljno dugo da može namjestiti i ugoditi rezač kristala, nije uopće oklijevala u izboru oblika: prizme i valjci. Kao svaki dobar krsitalni pjevač, imala je, osim apsolutnog sluha, i profinjen osjećaj za oblike. Nema nikakva smisla rezati osmerokute od crnog kvarca, ako se najviše traže okrugli i čunjasti oblici.

Kad joj je Lanzecki rekao da je postigla najvišu moguću cijenu, slegnula je ramenima.

— Ovaj put sam imala sreću — rekla je, s bolnim se trzajem sjećajući prošlog tjedna u planinama. Sunce ju je gotovo oslijepilo svojim divljim sjajem na ožiljcima izrezanih oblika, a jauk kristala joj je parao mozak dok je rezala. Ipak se očajnički trudila da izreže dovoljno vrijednu količinu kristala, kako bi na neko vrijeme mogla otići s planeta, pobjeći od kristalne pjesme, daleko, daleko, da iscijeli ranjeni mozak. — Koliki postotak od toga ide Cehu?

Lanzecki ju je promatrao netremice sa svoje konzole, a lagani smiješak mu je krivio lijevi kut tankih usana.

— Ne zezaj se, Killashandra. Obuzdala se, znajući što je mislio.

— Ja sam jedna od najboljih i ti to znaš. Preda mnom su još godine. Od tih njezinih davanja Cehu življet će kad joj kristal uništi mozak i uši.

— Već dugo režeš kristal, Killashandra. — Lanzecki je podigao jedno rame.

— Ne moraš me podsjećati — rekla je odsječno. I potpuno pogrešno, jer kristalno pjevanje nagriza pamćenje. — Koliki dio pripada Cehu? Ovaj put moram imati dovoljno da otputujem.

Lanzecki je lagano nagnuo glavu kad je čuo ovu razumnu namjeru.

— Da, predugo već pjevaš sama. To nije baš pametno, pogotovo ne u planinama Milekey. Nađi si partnera, tamo, na drugim svjetovima.

— To uvijek kažeš. — Killashandra se nasmijala.

Zaprijetio joj je prstom. — To i mislim. Do sada si imala vražju sreću, ali da sam na tvom mjestu, ne bih se više igrao pjevajući solo u tvojim godinama.

Nije znala na što on misli. Ona je oduvijek imala šesto čulo za orkane u planinama Milekey i uvijek im je izmicala na vrijeme.

— Ovom si strahovitom orkanu umakla samo za dva sata, a to je dosta kratko — rekao joj je Lanzecki.

— Kratko, ali sam još živa. Kolika mu je sada snaga? — upitala je, glumeći ravnodušnost, dok joj je strah grčio želudac. Bila je zaboravila na alarmni uređaj.

Lanzecki je pritiskao tastere, a na ekranu iza njega smjenjivale su se slike, sve dok se nisu pojavile planine Milekey i vremenska situacija nad njima. Zračni poremećaji su sada dostigli zastrašujuću brzinu od dvanaest macha, snagu od koje bi joj se raspao mozak da se zatekla među kristalima.

— Dobro će se rezati kad se vratim — rekla je uz bahati smiješak. Nitko nije znao tako čisto rezati ružičasti kvarc planina Milekey kao ona.

— Ali ne vraćaj se sama, Killa. — Lanzecki je bio sasvim ozbiljan. — Već dugo režeš kristal. Sada si se izvukla za ludo kratka dva sata, ali ćeš jednog lijepog dana ostati tamo samo trenutak duže i pufff... Zabacio je ruke, raširenih prstiju. — Bubnjići rasprsnuti, a mozak zgnječen.

— Već je i vrijeme, prijatelju — i Killashandra je potapšala konzolu na kojoj je on upravo bilježio njezin doprinos. — Nešto od toga mi se vraća.

Lanzecki je pogleda.

— Kad ti uši budu mrtve, a pamet nikakva? Svakako, Killa. Svakako. Pazi, znam pol tuceta ljudi koji bi radili s tobom, samo da makneš malim prstom. Dobar duet više vrijedi od soliste. Larsdahl...

— Larsdahl? — ponovila je Killashandra prezrivo i sumnjičavo.

— Vas dvoje ste prokleto dobro radili zajedno.

— Lanzecki, koliko ti je dao da me podsjetiš na njega.

Lanzeckijevo mršavo lice postalo je potpuno bezizražajno. Kad je progovorio, ponovo, glas mu je bio tvrd, kao da se kaje zbog onoga što je rekao.

— Prevario sam se, Killashandra. Za tebe je već prekasno da režeš u duetu. Kristal ti je u duši. — Okrenuo joj je leđa.

Pokušala se nakratko zabaviti njegovom optužbom. Kao da bi ikada ponovo pjevala s Larsdahlom u duetu! A zatim se upita, zašto ne. Ako Lanzecki kaže da su dobro radili zajedno, mora da je jednom postojao jaki razlog za to. On to zacijelo zna. Ali je zabrana razmišljanja o Larsdahlu sigurno bila vrlo stroga, kad joj je ostala tako čvrsto utisnuta u mozak.

Odlučila je da se okupa i odjene u svojoj sobi. Vjerojatno joj je od prošlog putovanja ostalo nešto što još može obući. Nije se baš jasno sjećala tog doba. To je bio jedan od problema kristalnih pjevača: zvukovi su nekako djelovali na mehanizam pamćenja. No, to je pomalo bila i isprika. Jer, ako nisu odlazili s planeta, daleko od kristala, nije se ni događalo nešto što bi vrijedilo zapamtiti.

Možda bi ipak ponovo mogla pjevati u duetu. »Kristal u duši, no!«... Zašto je prekinula s Larsdahlom? Što je učinio da je izgubila svaku želju da bilo što dijeli s njim? I on se, bezobraznik, usudio pitati za nju? Frknula je nosom, pitajući se da li mu je glas još malo hrapav. Bilo je vraški teško uskladiti se s njim kad su rezali u molu.

Osjećala je iscrpljenost dok je otvarala vrata sobe, a tijelom su joj još pulsirale frekvencije kristalnih žila u planinama. Milekey. Pritisnula je taster za sjajnu kupku i stala se svlačiti čim se kada počela puniti žitkom tekućinom. Kad u nju uroni tijelo nestat će umora i rezonanci, a ona će moći misliti i na druge stvari osim na slijedeću notu.

Do tada se već sjetila fragmenata svog posljednjeg odmora. Ništa naročito. Sasvim sigurno, bila se vratila s malim teretom, bježeći iz planina pred orkanom s tek nekoliko kilograma kristala. Tada je nešto i naučila od tog orkana; tako je to s kristalima. Ali nije imala dovoljno kredita da ode na neki drugi planet. (Ako pjevač radi dugo na jednom nalazištu, kristali ga dozivaju svojom rezonancom, bez obzira na kojem dijelu Ballybrana se nalazio, tako da im se mora vratiti.) Bila je umorna i osamljena, pa je potražila muškarca; gluhog, ali potpuno zdrave pameti, kako ga ne bi opčinila. Ali on nije bio ni dovoljno muževan za nju. »Kristal u mojoj duši, doista!« — Riječi Velikog meštra pekle su je poput kristalne ogrebotine.

Glasno se zgadivši sama nad sobom, izašla je iz kade. Sjajna tekućina joj je poput tanke opne prianjala uz tijelo, još djevojački čvrsto i lijepo. Killashandra se zaplete u jalova razmišljanja o svom životu. Nije se ni otprilike mogla sjetiti koliko bi joj moglo biti godina;

to kristalnim pjevačima nije ni bilo važno. Postojalo je nešto u zvukovima, u kristalnim pjesmama, što je djelovalo na regenerativnu ribonukleinsku kiselinu, pa su kristalni pjevači izgledom i fizičkim zdravijem ostajali mnogo duže mladi od ostalih. Nisu bili besmrtni, ali ne niti daleko od toga. A cijena toga bila je dosta visoka: uništen sluh i razum.

— Ovaj put odlazim na drugi planet — glasno razmišljajući otvorila je vrata ormara.

Iznenadio ju je izbor koji je tu zatekla, pa je zaključila da je vjerojatno bila potrošila sav kredit na krpice, samo da namami onog neopreznog mužjaka. Kao ljubavnik, bio je sirov, ali je i to bila promjena. Svaka joj je promjena bila dobrodošla nakon Larsdahlova posjedničkog ponašanja. Kako se se samo usudio pitati za nju? Među njima više nije bilo nikakve harmonije. Niti je on s njom imao ikakve veze ili prava na nju samo zato što su jednom bili duet!

Killashandra je ljutito pozvala Komandu luke i zatražila podatke o odredištima brodova koji su se spremali za odlazak.

(Objavljeno prema dogovoru s GPA München)

Zaista neobična životinja

Zdravko Holbik

Stotinjak kilometara udaljen, zatvoren u sigurnost masivnog oklopa metalne nemani koju je Zemlja poslala da guta desetke svjetlosnih godina na putu nazvanom »Ekspedicija«, odnosno »Misija mira«, Alfred Milton je pustio svoj strah da luta sitnim i jedva uočljivim točkicama zabodenim u tvrdu, gotovo opipljivu, a isto tako daleku, stravičnu tamu svemira. U jednom dijelu toga svemira nalazila se iskrica uz čiji je daleki bljesak provodio sve ono što mu se sada činilo svetim i dragim.

Zemlja. Tisuće detalja skupljenih u tisuće okolnosti što su činili vječitu borbu za opstanak. Zemlja, sitna trunka u prostoru svemira. Zemlja, tihi, ali buran svijet, prepun opasnosti za lakomislena čovjeka, koji vjeruje u sve što mu se nudi.

Walter Caldweel je, možda, jedan od njih. A ipak, još se bori, ne predaje se. Opasan je, zaključi Milton.

Dohvatio je drhtavim prstima prebacivač u uglu postolja ekrana. U trenutku nestane i slike i sjećanja na udaljenost koja ga dijeli od te slike.

Uz titravu igru zelenkaste svjetlosti, u sredini ekrana se ukaže sitna točkica. Lokalna letjelica kojom se Caldweel spustio na planet. Dalje od nje još jedna točkica, automatski izviđač, koji je prije Caldweelova ateriranja ispitao sastav atmosfere i okolinu.

Ispod debelih santi zgusnute vodene pare koje je u ovoj atmosferi bilo dva posto više nego u Zemljinoj, zguren uz svoj ekran, Caldweel je čekao trenutak kada će brod s Miltonom izroniti iz sjene i omogućiti vezu bez smetnji. Nesmetanu baš ne, jer su atmosferske smetnje bile velike.

Najuvjerljivija veza sa Zemljom, bio je za Caldweela sat čije ga lijeno putovanje kazaljki prisno povezuje s događajima na Zemlji. Događaje koje je sam izmišljao. I bojazan da je čovjek ponovo postao biće sastavljeno od elemenata koji su ga činili i čovjekom i životinjom. Ne, nikako životinjom. Životinja ne ubija kada nije gladna i ne napada ako nije napadnuta.

Uostalom, i on je još isti. Zar nije krenuo na ovaj put neizvjesnosti koji ga je protkan slavom i dobiti mamio, samo sa ciljem da svoj sićušni lik ovjenča onim za čime teže sva razumna bića? Da, on mora

osjetiti divljenje drugih! A sreća? Ona dolazi s materijalnom sigurnošću, a ova opet dobrom zaradom.

Siroti Tomy. Marija, ona je već navikla da ga nema po nekoliko godina, ali Tomy... On više nije dijete! On nikada nije imao oca. Čovjek koji bi to morao biti, u svom je domu bio samo rijedak gost, ne baš stranac...

Tomy će jednoga dana shvatiti da je sve ovo činio za njega, da ne bi morao crnčiti kao on, Walter Caldweel, kojem otac nije ostavio ništa.

I ovo glupo ubacivanje u Prekobrojni planet, kako su nazvali svemirsko tijelo na kojem se sada nalazi, jer nije bilo u planu zacrtanom u »Ekspediciji«, Tomy mora shvatiti kao pokušaj da mu osigura budućnost.

Pokraj ugrađenog sata, zabijajući se o metalne stijenke male kabine; izleti tiho »klik«, praćeno šumovima.

Caldweel ispruži svoju žustru ruku prema prekidaču.

— Waltere, zove Milton! Čekam te!

— Tu sam!

— Što si odlučio? — Miltonov glas je još bio nedovoljno jasan jer mu je brod tek izranjao iz sjene.

— Preostaje mi jedino da se popnem i utvrdim kamo vode.

Caldweelov glas je odavao umor, što Miltonu nije promaklo. Ipak, Milton suho odvrati.

— Sam si! Aleks i Danijel su bili skupa pa ipak su...

— Pa? — Caldweelov odgovor je bio još suhlji. — Ne umire se dvaput.

Brod je izronio iz sjene i šuštanje se smanji do granice koja je omogućila veću razumljivost. Caldweel je očekivao Miltonovu reakciju. »Svako upućivanje sarkazma rezultira njegovo utrostručavanje pri povratku od strane osobe kojoj je bio upućen«, rekao je jednom prilikom. Imao je pravo, ali...

— Nisi uspio otkriti tko su? — Milton je postao miran. Savršeno miran.

Stari lisac, pomisli Caldweel. Uostalom, rekao mu je već i previše, više nego što je namjeravao. Nakon Danijelove i Aleksove, strašne, a isto tako i gotovo naivne smrti nakon ugriza na izgled bezazlena stvorenja sličnog kuniću, Milton je tri puta silazio na planete i uvijek bez rezultata. Život je otkrio na pretposljednjem planetu, ali razum... Ne, ne, nikako ne smije saznati za njih. Ima vremena. Starac! — s prezirom pomisli Caldweel koji je dvanaest godina bio mlađi od četrdeset i petogodišnjeg Miltona čije je iskustvo često dobro dolazilo, ali i ometalo istraživanje, jer je iskustvo često diktiralo pretjeranu opreznost. Kukavičluk, zaključio je Caldweel.

— Otkrio sam ti dio istine i što sada? Za tragove znaš i...

— Stari, sjećaš se čudnog oblika stijene? — reče u mikrofon.

— Fotografija broj 17?

— Automatski je izviđač uhvatio u fokus tu stijenu slučajno. Nije čudo što nas je njen oblik podsjećao na oblik životinje.

— Pa, što želiš reći?

— Rekao sam ti!

— Slučajno! Koji je to slučaj?

Suprotno žustrom glasu iz zvučnika, Caldweelov odgovor je bio lagan i otegnut.

— Te stijene sada više nema! Nema, shvaćaš li? — Smetnje u zvučniku nisu bile tolike da bi potpuno zagušile Miltonov odgovor. — Nestala je. Netko ju je maknuo. Odnio...

— Ili to nije bila stijena — Milton se konačno javi dubokim, hrapavim glasom.

— Razumio si, stari.

Pod drugim okolnostima ovo »stari«, do ludila bi iznerviralo Miltona. No, on je ostao miran. Dakako, pogodio je.

— Sada razumiješ, zašto ostajem. Tragovi me podsjećaju na dobro poznate...

Milton ga prekine.

— Glupost. Nadaš se, to je sve. Analogija u sastavu atmosfere dvaju planeta ne mora rezultirati istovjetnim živim bićima. Majmunska stopala, ljudska glava...

— Ne glava, nego razum. Razum sličan našem. Znatiželja je dovoljan dokaz da ipak postoji neki, ma kako bijedan oblik razuma. Ako postoji, treba ga otkriti, a ako ga se otkrije treba ga i pridobiti.

— To i jest naš cilj. — Milton je lupkao prstima po komandnoj ploči što se osjećalo po muklim udarcima u zvučniku.

— Naš, zajednički. A slava ne dolazi sama... Caldweel se ugrize za donju usnu.

— Samo ti nastavi, momče. Znam to dobro.

Caldweel odmakne prst od dugmeta na mikrofonu i okrene se prema okruglom prozorčiću s lijeve strane kabine. Nagnuto na zapadu, već premoreno, svoje rumenilo je poklonilo tami udaljenih brda to golemo, začuđujuće i lijeno usijano čudo priprode. Caldweel se sjeti svog Sunca koje ga je grijalo na obali jezerca dok je u mladosti lješkario opružen u mirisu trave i ljeta što je uvijek protjecalo prebrzo.

— Znam da nema smisla savjetovati te da se vratiš — reče Milton — ali, zašto tu stvar ne prepustiš izviđaču. Tek kad budeš siguran u svoju tvrdnju, a možda i u suprotnu, možeš se spustiti i nastaviti tu ludu trku s duhovima.

S duhovima! Caldweel podrugljivo napući usne i odvrati pogled od zalaska sunca.

— Imam plan. Ne očekuj me na vezi slijedeći krug.

— Ali . .

— Tek drugi krug možeš me naći, O. K.? Moj je plan vrlo jednostavan. Svaki problem ima bezbroj rješenja, ali samo je jedan način pravi i kada ga znamo, on je jednostavan, zar ne?

— To je?

Milton nije čekao dugo. Unaprijed je znao da će njegovo pitanje progutati Caldweelova tvrdoglavost.

— U redu, momče. Prije nego te izgubim na vezi, moraš mi samo nešto obećati. Vrijedi?

— Ne vraćam se, to znaš...

Milton se tiho nasmije.

— Ne to! Ako se nađeš u opasnosti, javit ćeš mi! To možeš.

— U redu.

— Provjeri punjenje u komunikatoru i kada napustiš letjelicu, ne isključuj ga. Kompjutor prebaci na »u slučaju opasnosti«. Rok emitiranja na 184, što je vrijeme dvaju obilazaka mog broda oko tog tvog Prekobrojnog. U redu?

— Obećavam!

Veza se već počela prekidati zbog povremenog naglog atmosferskog pražnjenja što je u mikrofonima izazvalo krčanje.

— Ne zaboravi da su nas bila četvorica. Nimalo nije ugodno putovati sam, a Zemlja je daleko. I na svojim leđima nosi naše mile!

Milton nije čuo tihu psovku.

— Za 184 minute se čujemo. — Caldweel se nasmiješi. Idem da pronjuškam. I ne brini, bit ću u mislima s tobom dok budem koračao po vrhovima brežuljaka...

— Znam, rekao si da su vjerna kopija mog ćelavog tjemena.

Caldweel zahihoće i ponovo pritisne dugme.

— U redu, stari. Pozdravljam te unaprijed za dva kruga.

— Sa srećom. Veza se prekine.

Caldweelovim licem je još titrao zagonetan osmijeh. Ipak sam sačuvao istinu, pomislio je. Možda, ako ih otkrijem, u idućoj vezi ću ti priznati da postoje majmuni. Zatresao je glavom i ustao. Krenuo je prema priručnom skladištu gdje je već priredio džepnu svjetiljku, dugi komad uzice i metalne poluge za konstrukciju kaveza.

Natovaren, sam sebi je nalikovao na mazgu. Neka, zaključio je, da se uhvati jedno stvorenje, isplati se biti i rob.

Dakako, nikada nije priznao da je rob vlastite predodžbe o svojoj nepogrešivosti. Egoizam je postojao samo u drugih ljudi, kod njega je to bio samo jedan od načina uspjeha u životu.

Stajao je pokraj izlaza i čekao da se sklopive ljestve poput lijene zmije istegnu do tla posutog finim pijeskom. Kad su potpornji žarili svoja stopala, Caldweel uzdahnu svjež zrak i baci pogled prema udaljenim vrhovima već usnulih planina.

Sunce je zašlo, ostavljajući za sobom plamen gorućih kumulusa čija su se stopala istegla od juga do sjevera kotline.

Caldweel zatrepta očima i obori pogled prema mjestu, oko tri stotine metara udaljenom od letjelice gdje se spustio automatski izviđač.

Svijet, daleka Zemlja, slava i novac, Milton, čak i on sam, sve je potamnjelo pri naletu spoznaje koja bi mogla uzdrmati svijet. Metalne su se poluge uz lomljavu sjurile preko ljestava i povaljale preko tla, dok je Caldweel u velikim skokovima grabio prema zapadu. Iako je nešto slabija gravitacija omogućavala veće korake, Caldweelu se luda trka do mjesta gdje se spustio automatski izviđač učinila predugom. Poput idiota, zadihan i mokar od znoja, Caldweel je snagom vlastite svijesti nastojao negirati zaključak koji se nametao. Ipak, činjenice su ostajale neumoljive.

Jedini dokaz da je izviđač ovdje postojao bile su tri duboke brazde što su vodile do podnožja jednog brežulja, utonula u sumrak.

Automatski je izviđač n e s t a o!

Ali, kamo?

Na jednom mjestu u podnožju je svjetlucalo. Caldweel pojuri niz padinu.

Jecajući, bacio se na masivnu okruglu ploču koja je potamnjela i potpuno zagušila svjetlucanje iz otvora.

Nemoć je bila neprikladna riječ.

Svijet je postepeno počeo da se oblikuje oko Caldweela i njegovo lice izobličeno od bola i bijesa postepeno poprimi oštre crte. Sada je bio siguran da nisu obične životinje. Postojao je nekakav stupanj inteligencije kod tih bića.

Isplati se, mislio je, za primjerak tih životinja žrtvovati i dvije neprospavane noći.

Uzdahnuo je i makar skršen spoznajom da je izgubio, prokockao šansu da sazna nešto više o tim majmunolikim bićima, tjeran željom i osvetom, krenuo je prema letjelici gdje ga je čekao još nesastavljen kavez.

Noć je počela da prebacuje svoj, sitnim zvjezdicama izbockan i mjestimičnim oblacima zamrljan, tamni veo.

Uskoro će se pojaviti jedan od dva mjeseca, a do tada...

Caldweel još jednom uzdahne i kroz stisnute zube procijedi.

— Životinje, ma kakvo vam je ime, lukavost vas neće spasiti. Uskoro ćemo se upoznati. I upoznat će se!

Uskoro je kroz noćnu tišinu odzvanjalo metalno zveckanje poluga koje su vješte Caldweelove ruke slagale u opasnu zamku.

Zamku, koja će mu omogućiti lagodniji život.

*

U potkovastom zagrljaju kotline, poput crne zmije u noći se

opružio potočić kao da želi zbližiti tamu visokih planina s horizontom gdje se, između dva kraka planina što su s ostale tri strane uokvirivale kotlinu, klatio sjajniji iako manji mjesec.

U središtu kotline, poigravajući se s namreškanom površinom jezerca, drugi je mjesec napuštao udolinu. Noćni je lahor osvježavao Caldweela, održavajući njegovu budnost na granici sna.

Dvanaest dugih godina leta, lutanja svemirom, istraživanja po tlu mirnih svjetova koji, htjeli-nehtjeli, moraju dopustiti njihovo spuštanje... A Zemlja? Gdje su sada ti sretni trenuci u njegovoj obitelji, gdje su proljetne kiše protkane mirisima voćaka?

Caldweel odgurne velik kamen koji ga je žuljao i održavao budnim. Postao je nesnosan.

— Ah — razmišljao je — proći će i posljednjih tri i pol godine leta što treba svladati prostor koji ga dijeli do Zemlje, a tada... Ne, nitko ga više neće natjerati, namoliti, namamiti nikakvim novcem ili slavom da krene na nova putovanja. Čemu je potrebno otkriće o eventualnom postojanju života na drugim planetima? Čemu? Zaista, samo dva desetljeća čovječanstvo živi u miru, prebrodivši onu životinjsku želju za ubijanjem i već je doživjelo tolike promjene da...

Caldweel se trgne. Pridigne se i nakrivi glavu prema podnožju brežuljka.

Džepna baterijska svjetiljka žmirkala je u unutrašnjosti kaveza montiranog dva metra od zagonetnog otvora koji se još nije otvorio. A imao je prilike...

Caldweel se ponovo spusti na tlo i još čvršće stegne konopac čij je drugi kraj bio privezan za otvorena vrata kaveza.

Tišina se uvukla u dolinu i pritiskala Caldweela, izazivajući uspomene.

— A što ako — pomisli i strese se pri tome — ako je čovjek zaboravio tisuće godina bijede i krvi? Rat! Oduvijek, kad mu je bilo suviše dobro, nije li su odlučivao za rat?

Osjetio je legiju već dobro poznatih ratnika kako mu se svaljuju niz povijena leđa. S t r a h! Bojazan za sudbinu, ne samo svoju. Za sudbinu Zemlje. A na njoj su Mary i Tomy. Betonske grdosije, zvane stambene zgrade, uzdižu se pod mrkim oblacima, transtunelima, koji spajaju nebodere u tri, u nekim slučajevima i po pet redova, jure ljudi i oni drugi... svi za poslom. Zapravo, to je lažna vizija sreće. Jure za vremenom koje neumoljivo odmiče odnoseći ono malo šanse da se bude zadovoljan. Ne, sretan, čovjek to nikada neće moći biti! Barem ne više! Bio je, mogao je biti dok je znao za što čini ono što čini. Sada to oni drugi znaju. Proizveo je zamjenu za svoje ruke. Čovjek je bio nezadovoljan. Proizveo je zamjenu i za svoj um, ali je ostao vjeran svojoj unutarnjoj potrebi da se opušta. Sada, kod njegove vjerne kopije čine sve, pa čak i razmišljaju umjesto njega, čovjek je smiren, ali samo

do te mjere dok se ne upusti u ludu igru sudbine i čežnje koja ga je uvijek vukla u ponor. A tek je izašao iz njega...

Ponovni šušanj prekine Caldweelova razmišljanja.

Opet ništa.

Veći se mjesec zavlačio u mutni predio neba, vrlo blizu vrhovima planina. Ponovo razbuđen i napet, Caldweel se osjeti osamljenim. Gdje je ona mladost kad je maštao o sretnoj budućnosti u kojoj luta neistraženim planetarna galaksije na čelu ekspedicije?

Gledajući u kavez, Calldweel se osjeti jadno. Da su s njim Danijel ili Aleks... Milton je uzalud pokušavao spasiti tu dvojicu. Imao je pravo, bakterije, poznate na Zemlji ne moraju i na drugim planetima izazvati iste bolesti. Uostalom, kompjutor-analizator otkrio je u krvi preminulih otrov, u kompjutorovoj nomenklaturi nazvan KJ-107. Dakle, zmijski otrov u usnoj šupljini, na izgled, bezazlene životinjice.

Ovaj put Caldweel nije sjeo. Sušanj je bio posve jasan. Sklupčao se i netremice zurio u tamu, nedaleko od kaveza.

Prvo tanka crta, zatim deblja i na kraju se na pjeskovitom tlu ukaže okrugao svijetao krug.

Izašli su!

Napokon!

Caldweelu srce poskoči i gotovo zastane u grlu.

Napeto je pratio izlazak tamne siluete osvijetljene samo s leđa.

Dlakavo stvorenje, ne veće od djeteta predškolske dobi, lukavo se obazre oko sebe.

Caldweel instinktivno prigne glavu.

Kad ju je ispravio, stvorenje je znatiželjno njuškalo po konopcu. Caldweel zaustavi dah, međutim, dlakavo biće nehajno pogleda prema svjetiljci.

Caldweel odahne i stegne šaku s konopcem.

— Uđi, uđi već jednom — mrmljao je sebi u bradu.

Nije dugo čekao. Ne osvrćući se, biće je ušlo u kavez koji ga je znatno nadvisivao. Zaustavilo se kraj svjetiljke, sagnulo i nakrivilo glavu.

Caldweel zamalo zaboravi povući konopac. Zajedno s vriskom, tresak vrata se razliježe udolinom. Dok mu je srce ubrzano tuklo, trčao je niz brežuljak, vičući prigušeno sav sretan:

— Imam te! Imam te!

Sklupčano u uglu, nasuprot vratima, koja su čvrsto ulegla u ležište, životinjica je pogledala Caldweela zaplašeno, ali lukavo. Šapicama je nervozno cupkala duge glake na obrazu iz kojeg je izbijao nosić, naprćen, taman i smiješno zavrnut u stranu.

Caldweel se primakne kavezu. Ispod niskog čela su ga i dalje promatrale sitne oči, a nos mu se svaki puta prebacivao na drugu stranu, samo se nakratko zadržavajući u normalnom položaju. Sitna

glava, obrasla smeđom dlakom, i dalje se nakrivljeno nalazila na vratu koji je tek koji centimetar izranjao iz uskih ramena.

Ugledavši rijetkom dlakom posute šape, Caldweel instinktivno prijeđe rukom po podlaktici.

Cijela pojava tog sitnog bića, izazvala je u njemu različite osjećaje. Sažaljenje, proisteklo iz nezavidna položaja, pri čemu se Caldweel pokušao staviti u položaj životinjice, zatim gađejne pri pomisli da je takvo isto stvorenje moglo doći na Zemlju i uloviti njega, kad bi bilo... Što da učini? Kako prići tom stvorenju, kako ga izvući?

Vrijeme je odmicalo i Caldweel izvuče mali laserski pištolj. Provjeri generator što mu se nalazio na leđima, izvadi ključ i ugura ga u bravu.

Novac.

Mora ući, privezati životinju uz kavez, baš na istom mjestu gdje se sada nalazi i pričekati. Ta, netko će valjda doći da ga oslobodi...

Napetost je porasla do maksimuma kada je oprezno otvarao kavez. Životinja tiho zacvili, ali se ne pomakne.

Fiksirajući životinju u oči, Caldweel odškrine vrata i pričeka. Uperenog pištolja u grudi životinje, načinio je malen, oprezan korak. Životinja zacvili i podigne šapu preko očiju. Ohrabren ovim gestom, Caldweel načini malo veći korak.

— Treba je samo smiriti — razmišljao je. Pokajao se što nije ponio pištolj za uspavljivanje, ali, zar za ovakovo sitno stvorenje treba anestetik...

Načinio je još jedan korak koji ga približi na samo pola metra od životinje.

Tog je trenutka trebalo samo zamahnuti i udariti po sljepoočici. Ne suviše jako, tek da se biće onesvijesti.

Mora biti mekano, pomislio je, ali ga u isti tren tihi šum iza leđa vrati u stvarnost. Svuda oko kaveza je bila noć, a noć nosi... nikad se ne zna što.

Tog je momenta shvatio da je već davno zaključio da se pod svakim brežuljkom mora nalaziti podzemna nastamba, a ta znači...

Nije dovršio misao. Naglo se okrenuo, zaboravivši na svoj plan.

Nešto dugačko, ali tvrdo, zaustavi mu se pred očima. Iz tog nečeg izbije strahovit tutanj, ispunjen tamom, koja se polako razlijevala preko svega u Caldweelovom vidokrugu, a tada se tlo pod nogama počelo dizati i Caldweel osjeti kako mu se prašina lijepi oko obraza, usana, zabijajući se u kožu.

Nešto toplo i slatkasto slijevalo mu se sa čela preko usana.

Tog trenutka je tama postala potpuna.

— o o o —

Ovalni otvor se zatvorio za poslanikom gospodara planeta Zotur. Pognut, skrušena izraza lica kojim je lebdio izraz poštovanja, dr Vuo

je odavao počast visokom gostu, koji se nasmiješi i pomisli:

— Oslobađam te tolike poniznosti, o cijenjeni doktore. Dr Vuo se ispravi i krene zdepastim koracima za gostom kroz dugi hodnik koji je blago ponirao zavijajući ulijevo.

— Od milovanja tvojih riječi — odvrati dr Vuo uspostavivši misaoni kontakt s moždanim impulsima gosta — moje se srce topi, jer mi odaješ toliku čast.

Gost se nakloni uz smiješak.

Sinhroniziran s mislima visokog gosta, mozak dra Vuoa registrira pitanje na koje odgovori istim putem.

— Rana? Opasnost je raširila krila i vinula se sa životinje. Na našu žalost, okomila se na biologa Hota, koji, možda, izdiše.

— Hot je bio izuzetan učenjak.

— I više od toga. Žrtvovao se za nauku. On će živjeti vječno u srcima, a ne samo u krilu Vječnog polusna.

— Živjet će — odvrati gost i zastade pred masivnim vratima kraj kojih se nalazilo dugme. Dr Vuo ga pritisne i pričeka da se vrata otvore.

Obojica su nijemo zastala pred prizorom koji im se ukazao.

— Na dnu evolucione ljestvice?

— Zaključak se nameće, ali... — odvrati dr Vuo.

— Ali? — Visoki gost je osjećao nejasne impulse, ali je zahtijevao precizan odgovor. — Telepatija? Astrosvijest? Ništa?

— Ništa od toga. Tipičan primjerak troelementnog poimanja svemira.

— Samo: prostor — vrijeme — materija?

— Mentalni nivo zarobljen u čahuri troelementnog načina razmišljanja.

Visoki gost ne odgovori ništa.

— Prenesite gospodaru planeta da će njegova Svjetlost, a ako on dopusti i svi Zoturijanci moći pratiti način razmišljanja ove životinje preko psi-komunikatora kroz tri ciklusa. Do tada ćemo je osposobiti za prijašnji način mišljenja. Sada je još opsjednut posljedicama udarca koji joj je zadao Hot.

Visoki gost se zadovolji objašnjenjem i ponovo se nakloni. Dr Vuo propusti gosta i pritisne dugme.

Prije nego se vrata ponovo zatvore, povrh glava im proleti posuda za jelo izbačena iz kaveza životinje, praćena jezivim urlikom.

— Budite mirni, visosti, to je tipična reakcija te životinje.

— Ista reakcija nakon svakog buđenja?

— Ista, ili gotovo ista!

Vrata se bešumno zatvore odvojivši hodnik od krikova koji su dopirali iz prostorije s kavezom.

— Životinje, ogavne životinje — dopiralo je iz kaveza. Nakon

kratke pauze, krik se ponovi.

— Prokleti bili! Prokleti! Vratite me. — Čuo se prigušen bespomoćan jecaj. — A ja sam vas gotovo imao u rukama.

Bijesnim rukama, tresući kavez, da bi slijedećeg momenta strgao povez sa rane na glavi, Caldweel još jednom poviče za dlakavim stvorenjima koja ga nisu mogla čuti i koja su se uspinjala drugim hodnikom prema površini.

Slijedećeg momenta Caldweel spuzne po svom kavezu i ponovo osta bez svijesti.

— o o o —

Tko zna koji put je Milton vraćao traku na početak. Ništa nije otkrio. Šumovi, šumovi i ponovo šumovi. Tek na kraju metalni tresak i nekoliko jecaja. Ne ljudskih. Samo životinjski mogu biti takvi, zaključio je Milton.

Nekoliko sati nakon isteka vremena, određenog za održavanje veze, postao je suviše nestrpljiv. Njegovi pozivi upućeni Caldweelu, vraćali su mu kao odgovor jedino krčanje atmosferskog pražnjenja. Nije se moglo čekati. Tko zna što se dogodilo? Milton je bio uznemiren.

Obukao je zaštitnu odjeću i sjeo u čamac za spašavanje, koji je imao goriva jedva za tri sata leta.

Milton je vjerovao da mu je to dovoljno.

Znao je da kompjutor već udaljava brod od planeta, što je znak da će ga čekati na ovom istom mjestu pri povratku, jer će brod letjeti paralelno s točkom njegova spuštanja.

Pričekao je izdizanje otvora. Preko lansirne rampe je vidio izdužene pruge oblaka što su prekrivali mjesto odabrano za spuštanje. Uključio je automatskog pilota i dao start.

Istog trenutka je osjetio da ga inerciji uvlači u udobno sjedalo.

Spustio se kraj letjelice kojom je Caldweel došao na ovaj planet. Sunce je obasjavalo brežuljke koji su u Miltonovoj duši stvarali istu takvu jednoličnost.

Mora se dokopati svog cilja, mora!

S napetim pištoljem stajao je pored otvora do kojeg su dopirali nešto dublji tragovi, što je Milton protumačio kao nošenje tereta. Pošto je kavez još stajao na mjestu, to je mogao biti jedino Caldweel. »Naivni mladić«, pomisli Milton.

Bez zaustavljanja, poklopac se podigne i ukazu se dlakava leđa.

U dva skoka se Milton stvori iza njih i zamahne prema glavi.

Tijelo se opusti. Milton ga hitro dohvati i poput igračke izvuče na pijesak. Iz otvora su se čuli glasovi.

Milton pokuša udarcem noge zatvoriti otvor, ali bez uspjeha. Pod njim je morao postojati neki automat ili sličan sistem otvaranja, pomislio je i bez oklijevanja opalio dva snopa u otvor.

Iskoristio je nastalu pometnju i preko ramena prebacivši dlakavo stvorenje, Prekobrojnog, kako ih je nazivao od prvog trenutka kad je iz Caldweelovih nejasnih opisa shvatio da postoje, potrčao je prema čamcu.

Miltonovo strahovanje da će biti izrešetan nekim od eventualnih oružja koja su morali imati Prekobrojni, nije se obistinilo.

Za dvije minute, ponovo se našao u zraku, s komandama prepuštenim automatskom pilotu, koji će ga sigurno i brzo dovesti do matičnog broda.

— o o o —

Jutarnje novosti su donijele senzacionalnu vijest.

Krupnim slovima »America express« je donio naslov:

»DRAMA U SVEMIRU«

Članak nije bio dug, ali je sadržavao glavninu onoga što se odigravalo daleko od Zemlje. Autor članka se osvrnuo na nekoliko brojeva »America expressa« od prije osam godina, navodeći najvažnije pojedinosti:

»Kako nam je svima poznato, prije regularnih dvanaest godina, Zemlja je opskrbila jednu ekspediciju od četiri člana brodom nadsvjetlosne brzine. Točan datum starta je 17. travnja 2106. Puna četiri mjeseca uspješno smo održavali vezu sa članovima ekspedicije nazvanom 'Misija mira'. Otada se nije ništa znalo o događajima na brodu i vezanim uz ekspediciju.«

Navodio je nalaze sa dva planeta na koje su se spustili u tom vremenu, a tada se ponovo osvrnuo na jedan važan događaj.

»Četiri godine nakon polaska ekspedicije, naš poznati učenjak i konstruktor Arthtur O'Brien je prvi put demonstrirao svoj izum, koji će kasnije promijeniti dosadašnji tok nauke. Nazvao ga je simpatičnim — iako smiješnim nazivom za takav vrijedan izum — 'skakavac'. Svima je nama poznato da se tim prostorno-vremenskim vozilom ne može savladavati prostor sa ciljem djelovanja na materiju drugog vremena i prostora, ali je to vozilo dragocjeno jer svaki putnik u njemu može biti promatrač, kojeg promatrana osoba ne može registrirati ni vizualno niti primjenom bilo kojeg od nama poznatih instrumenata.«

Nakon nekoliko nevažnih primjera, novinar na kraju iznosi ono glavno:

»Dakako, nije postojao način da članovima ekspedicije prenesemo tu veliku novost nauke i tehnike. Međutim, odjeljenje pri Organizaciji naroda ujedinjenih u miru, popularno zvano 'Čuvari mira', pratili su svaki pokret ekspedicije. Nama je jasno da je, zahvaljujući 'skakavcu' slanje novih ekspedicija nepotrebno, čak apsurdno, no, apsurdnije je ono što se odigravalo na putu 'Misije mira', jer je ona bila sve drugo samo ne to.

Odmah nakon prekida veze zbog udaljenosti od broda do Zemlje,

ustanovljena je greška. Kobna greška. Kobna za članove ekspedicije. Naime, rezerve kisika su iznosile samo četiri petine od potrebne količine, a to je značilo neizbježnu smrt nekoga od članova.

Zahvaljujući 'skakavcu', a što je i razumljivo, za tu istinu je saznao i komandant broda Alfred Milton. On je ujedno ostao i jedini koji je to saznao. Da bi osigurao svoj povratak, kao i zbog nesigurnosti u računu, ne samo da je dopustio smrt dvojice članova ekspedicije, nego ju je i sam potpomogao.

Nadalje, taj je komandant čekao nestanak svog trećeg člana ekspedicije kako bi se dokopao primjerka života na vrlo udaljenom, i planom neobuhvaćenom planetu. Biće, slično majmunu, ali zato nadasve superiornije od svakog člana naše zajednice.

Kroz tri godine se očekuje komandantov povratak kada će uslijediti njegovo privođenje na Sud čuvara mira.«

— o o o —

Prije nego je uključio motore, dok je još kružio u putanji oko Prekobrojnog, tog zagonetnog planeta koji ga je veoma podsjećao na Zemlju, Milton je provjerio ranu na glavi dlakavog bića.

— Bit će zadovoljni — govorio je stvorenju. — Znaš, naši će te učenjaci dobro platiti, a nagradu ću dobiti ja!

Prišao je priručnoj apoteci i izvadio dvije ampule. Dvije prazne ampule i pogledao ih. Smiješak mu zaigra oko usana. Promijenio je odluku. Drškom pištolja je tresnuo po sadržini kutije uz isti smiješak.

— Sada neka zaključe — reče gledajući krš stakla što su maločas predstavljale ampule — što nedostaje? Greška. Njihova greška! Nisu smjeli staviti lijekove i otrov u istu pregradu. Nesretan slučaj!

Istog je trenutka zaboravio i na Caldweela i na Danijela i na Aleksa. Za Alfreda Miltona postojao je konačno samo jedan cilj. Što prije sve zaboraviti i krenuti kući.

Na Zemlju koja ga željno očekuje.

Konačno je njegovo geslo postalo stvarnost; sreća se samo jednom osmjehuje i tada je iskoristi.

Uključio je motore i postepeno ubrzavao da bi uskoro napustio putanju i krenuo prema Zemlji, prema posljednjem utočištu i ostvarenju svoje zamisli.

Krenuo je prema Zemlji koja ga željno očekuje!

Taj nevaljali Sid

Branimir B. Perić

— Pričaj nam, deko, pričaj nam još! — odzvanjali su cvrkutavi dečji glasići. Njihove ručice nevešto su se hvatale za nabore odela i vukle ga da sedne.

— Dobro, dobro, pričaću vam. Ali, pod jednim uslovom. Da odmah posle toga odete u krevet. Važi?

— Važi. važi!

— Pa lepo. Da počnemo. Priča koju ću vam ispričati davno se desila, a glavna ličnost je dečak po imenu Sid...

— Je li to onaj što je pobedio Godzilu? — upita jedan dečak.

— Al' si glup. To je Rob Raket — usprotivi se drugi.

— Kakav Rob Raket! Rob Raket je stradao na Antaresu!

— Baš nije!

— E, baš jest!

— Dobro — prekide ih deka — hoćete li vi da slušate priču ili da se prepirete?

— Da slušamo! — odgovoriše svi uglas.

— Onda mir! — podiže ruku deka i namesti se udobnije, spreman da im priča.

— Ja bih htela onu o Ani sa zvezde.

— Pst!

— Dakle, bilo je to davno, u vreme kad se vi još niste rodili, mnogo pre nego što se rodio iko od onih koje poznajete. Na mestu današnje Kine pružala se velika carevina. U njoj su živeli nadaleko čuveni i hvaljeni astronomi. Jednog dana. ti premudri ljudi, spazili su na nebu svetio koje je blještalo skoro kao novo Sunce. Kako su bili vredni i pedantni, nisu propustili ni tu pojavu da zabeleže u svojim knjigama:

»Šezdesetog dana periode desetog meseca druge godine Čing-Pinga pokojnog Hana pojavi se nova zvezda u pravcu Nan-Mena velika kao polovina asure u pet boja; posle se nešto smanjila a nestala je šestog meseca iduće godine.«

No, pođimo od početka. Da vidimo šta je bio pravi uzrok tome. Tamo odakle je svetlost došla, postojalo je ranije mnogo zvezda, zvezda kao što je i naše Sunce. Razumljivo je onda što je jedna od njih imala i planet koji su nastanjivala bića baš ista kao i mi. Među tim

bićima, na periferiji velikoga grada, živeo je dečak Sid o kome i priča ova priča, a u njegovom susedstvu stanovala je mala devojčica koju su svi zvali En. Živeli su srećno, jer deca ne mogu a da ne budu srećna. Po čitav dan su jurcali poljima, brčkali se u obližnjem potočiću i pravili pite od blata. U igri često su zaboravljali i na ručak, tako da je njihov kućni robot Rin imao prave muke s njima. Ali se nije tužio: voleo ih je oboje. Nimalo im nije zamerao na njihovim malim pakostima. Jer nije bio samo običan silikonski robot. To su i deca osećala. Zato im je i bio drag.

Ali jednog dana desilo se nešto strašno. Igrajući se u kući, Sid je zavukao parče žice u dovod električne struje. Prasnula je takva varnica da je En od straha ostala nekoliko trenutaka nepokretna zaboravljajući da vrisne onako kako to obično čine devojčice u sličnim situacijama. Srećom, sve se dobro svršilo. Kad je Rin uletio u sobu, zatekao je Sida kako sedi na podu, doduše malo uplašenog i oprljena prsta, ali ipak s osmehom na licu. U svom dnevnom izveštaju robot je, pored ostalog, zabeležio:

»Svojim misaonim aparatom nisam uspeo da razjasnim kako je Sid pretrpevši takav strujni udar ostao živ. Moram navesti da ostatak dana nije osetio potrebu da unese hranu u svoj organizam. Tumačim to posledicom šoka koji je izazvao poremećaj organizma odražen u osećaju sitosti. Ujedno se koristim prilikom da još jednom upozorim da je najhitnije potrebno izolovati izvore energije od dečjih ruku.«

Sve bi možda i ostalo na tom izveštaju da otada Sid, čim bi mu se pružila prilika, nije ponovo izazivao strujne udare, osećajući se posle toga kao da je popio tri šalice tople čokolade — bio je sit po čitav dan. En, naravno, nije smela o tome nikom da priča jer joj je Sid zapretio da će je tući. Nije smela da kaže ni to da Sid više nije izazivao samo kratkotrajne spojeve energije, već je čitave sate ponekad držao ogoljene električne vodove pričajući En kako mu je tada jako lepo i kako ga sve nešto golica. En nikom nije smela reći iako je znala i zašto je čitav grad, u ponedjeljak popodne, načas ostao bez struje, nije smela reći da je i to bilo Sidovo maslo; jedino je strahovala da se Sid slučajno ne oklizne s dalekovoda dok se pentrao da dohvati kablove.

Rin za ovo poslednje, razume se, nije saznao, ali je za ostalo nagađao. Slutio je da se sa dečakom dešava nešto čudno, vrlo čudno, pa je i sam njegov izveštaj, na neki način, postao čudan:

»Sid se sve više i više menja. Hranu oralnog porekla skoro da je i prestao da uzima. Njegova je žudnja za energijom neodoljiva, postaje prava opsesija. Kad god mu pridem, osetim neobjašnjivo vibriranje materije u njegovoj blizini. Najčudnovatije je to što je primetno počeo da raste.«

Uzaludni su bili napori sirotog Rina da Sida oduči od te kobne navike. Sid ga, kao uostalom što bi i svaki dečak, nije poslušao. Da je

neko čitao Rinove izveštaje, možda se moglo nešto i učiniti. Ali, ko je još obraćao pažnju na žvrljanja običnog robota. Da je, na primer, Sidov otac makar jednom virnuo u te zabeleške, možda ne bi napravio grešku koju je napravio. Ili, možda da je bio makar manje otac nego što jest, sigurno ne bi sebi dozvolio da poklekne pred Sidoidm navaljivanjem i ne bi ga poveo sa sobom. Tako bi bilo mnogo bolje i za Sida i za sve ljude. Ali ovako, još tog istog jutra, sve televizijske i radio-stanice objavile su senzacionalnu vest: »Dečak pojeo nuklearni reaktor!!!« Vanredna izdanja novina donosila su opširan izveštaj kako je Sid, jer o Sidu je bilo reči, pobegao ocu i uleteo pravo u centar reaktora; najverovatnije je tamo pritisnuo neko od dugmadi za koje nije ni znao čemu služi jer su alarmna zvona odmah počela sablasno da zavijaju. I dok su ljudi bežeći na sve strane očekivali da svakog trena ogromna atomska pečurka uništi grad, iz reaktora se iskobeljao mali Sid koji više nije bio mali, već je porastao kao kuća. Niko nije mogao da shvati kako je ostao živ i kako reaktor nije eksplodirao; svi su se slagali samo u jednom: od snage reaktora nije ostalo ništa. Ni najmanjeg radioaktivnog zračenja. Sve je to, čini se, Sid upio u sebe.

Jadnom silikonskom robotu preostalo je samo da svom dnevnom izveštaju doda ovo:

»Sid je postao nezajažljiv. Nanosi čovečanstvu neverovatne štete. Uništava jedan po jedan reaktor kao da su kapljice vode. On više nije ljudsko biće. Došlo je do transformacije njegovih ćelija, tako da su sada prilagođene da se hrane čistom energijom. Svetska vlada je izdala naređenje da se Sid uništi, međutim, primećujem, to je uzaludno.

Celokupno naoružanje planeta temelji se na koncentrisanom energetskom dejstvu, a to Sidu samo pomaže da postane još veći nego što jest.«

Razume se, vas deco, ne treba da čudi što je Rin i dalje izveštavao o Sidu jer, napokon, briga o tom nesretnom dečaku bila je poverena njemu.

Tako je, kao što vidite, čitav planet živio u strahu od jednog običnog dečaka, doduše ne baš kao pre običnog, jer Sid je porastao kao planina, ali ipak dečaka. A da su smeli da mu priđu, čuli bi ga kako plače, čuli bi kako doziva En, znali bi da je on i te kako svestan sebe, i da više ne želi da se hrani energijom, ali da je to postalo nešto neodoljivo, nešto van njega, van razuma: znali bi i da bi se on najradije opet igrao, umesto što luta planetom, valjao bi se sa En po travi, kupao u jezeru, pravio bezbrojne nestašluke, ali ovako veliki, ne može nikoga da vidi, ni svoju En, ne može ni da je dodirne, a kamo li da je uhvati za ruku i da potrče zajedno do čiča Lasove vodenice...

A Rin, Rin je pisao:

»Sid, ili ono što je bio Sid, uspelo je da upije sve planetarne rezerve energije. On to ne čini više kao nekad hraneći se ustima. Sada je

dovoljan samo dodir. Monstrum (jer tako ga u štampi svi nazivaju) postao je toliko velik da mu se glava nalazi u stratosferi, pa se u naučnim krugovima zaključuje da je prestao da diše pošto mu je disanje kao takvom potpuno nepotrebno. Čovečanstvo se ipak nada da će, usled nestanka energije na planetu, monstrum na kraju uginuti.«

Ali Sid, deco, nije nameravao da umre tako lako. Ubrzo je i sam osetio da na planetu nema više energije. Zato se odlučio na stravičan korak. Jednim jedinim skokom odlepio se od tla i pustio da ga gravitacija privuče Suncu. Da je neko mogao tog trenutka da mu čita misli, čuo bi ga kako grca: »En, mila moja, moram. Oprosti mi, En. Ne mogu a da to ne učinim. Ne mogu. Oprosti...«

Jedan jedini dodir je bio dovoljan pa da se zvezda koja je milijunima godina sjala i značila život za Sidov planet, pretvori u čistu energiju u Sidovom telu, da se ugasi za večna vremena. Onda su došla na red i ostala sunca. Nezasitni dečak počeo je da nagriza sopstvenu galaksiju. Jeo je jednu zvezdu za drugom apetitom koji je iz dana u dan rastao sve više. Na kraju je gutao čitava sazvežđa kao da su pirinčana kaša.

Ali, to nije trajalo dugo. Pojevši i poslednju maglicu, u Sidu je nastala takva koncentracija energije, da se neizbežno moralo desiti ono što se desilo. Dečak, koji je u istoriju svemira ušao kao prva osoba koja je pojela svoju galaksiju, zablistao je na nebu stare Kine i raspao se na milijarde i milijarde komadića. Silina eksplozije raznela je nekadašnjeg dečaka širom svemira. U jednom od vrtloga njegove materije, putovao je i Sidov planet, noseći u svojim nedrima i malu En...

— A sad, deco — pridiže se osoba koju su deca zvala dekom — svi u krevet!

Ali, deca ostadoše nepokretna.

— No, šta je bilo?

— Deko — okuraži se najzad jedan od dečaka — da te nešto pitam.

— Pitaj.

— Otkud, ti deko, sve to znaš?

— Koje to? — napravi se deka naivan.

— Pa to... to o Sidu i planetu...

— A, to! E, sinko — nasmešio se — jednog dana kad budeš veliki verovatno ćeš znati i sam... — Zastade onda kao da se zamislio, pa se trže. — Nećemo valjda da se svađamo! Šta ste mi obećali?...

Deca se nevoljno digoše i pođoše u krevet.

— Laku noć, deko — rekoše tužna.

— Laku noć — smeškao se deka.

— A što nam ne kažeš?

— Sutra.

— Sigurno?

— Sigurno — namignu deka i pomilova najbližeg dečaka po kosi. Njegova silikonska ruka blistala je na mesečini skoro metalnim sjajem.